

A-13374

J. KIMMEL

# JEE SUSE KRISTUSE ÕPETUS JA TÖÖ

ÕPPERAAMAT PROGÜMNAASIUMI III JA  
REAALKOOLI I KLASSILE



---

---

KIRJASTUS O./Ü. „LOODUS“

---

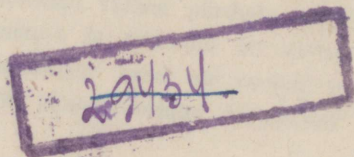
---

J. KIMMEL

# JEESUSE KRISTUSE ÕPETUS JA TÖÖ

ÕPPERAAMAT PROGÜMNAASIUMI III JA  
REAALKOOLI I KLASSILE

TEINE, UUTE ÕPPEKAVADEGA KOHANDATUD TRÜKK



KIRJASTUS OSAÜHING „LOODUS“

TARTU

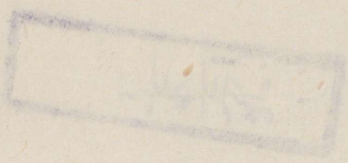
1938

TALLINN



2-67414

A-13374



O./ü. K. Mattieseni trükikoda, Tartu, 1939.

## Eessõna esimesele trükile.

„Keskkooli usuõpetus II“ on mõeldud II kl. II poolaastal ja kogu III klassile. Raamatus on õppeaine ühtlustus läbi viidud, mille tõttu näiteks Jeesuse imetegude käsitus on koondatud ühte peatükki, kuid imetegude jutustuse abil on näidatud ka Jeesuse suhet inimestesse jne.

Põhjalikumat käsitlust leiavad käesolevas õpperaamatus Jeesuse-aegne olund ja juutus Palestiinas, samuti evangeeliumide saamislugu — eri peatükkides. Selle ainese tundmine on vajalik, sest see moodustab tausta ja raamistiku Jeesuse elule ja õpetusele. Kuid sellega ei ole autor tahtnud õpetajat teha olenevaks raamatu ainese järjestusest.

Õpperaamat eeldab kõigis osades Uue Testamendi või vähemalt koolipiibli tarvitamist klassi lugemikuna ja on mõeldud õppematerjali kordamiseks ja koduseks õppimiseks, mis aitaks vältida tunnis tülikat kokkuvõtete ja peamõtete dikteerimist. Üldiselt aga on püütud piibli tekstide valikul piirduda peale mõne üksikjuhtumi koolipiibliga; nimed ja tsitaadid on esitatud uue piiblitõlke järgi, samuti katekismuse osad on võetud H. Põllu uuestitõlgitud ja E. E. L. K. Konsistooriumi väljaantud Väikestest Lutheri katekismusest.

Jumalateenistusekord on koostatud Eesti evangeeliumi luteri usu koguduse agenda kavandi teise täiendatud trüki järgi.

Lauludest on püütud valida õpilastele seni tundmatud, aga üldtunnustatud laulud, mis klassis käsitletava ainematerjaliga on lähimas seoses.

Õppekursuse näitlikkuse huvides esineb raamatus ülesvõtteid ja pilte Doré', Gebhardt'i, Uhde', Tizian'i, Steinhausen'i, Rembrandt'i, Ricketts'i ja Girardet' maalidest.

Lõpuks avaldab autor oma südamlikku tänu hr. rektor prof. J. Kõpule ja kaastöölisele usuõpetaja M. Arikesele kasulike näpunäidete eest.

## Eessõna teisele trükile.

Et vastavate klasside usuõpetuse kava on uutes õppekavades peaaegu endiseks jäänud, siis võimaldab see käesoleva õpperaamatu ilmumise teises trükis ainult väiksemate muudatustega. On arvestatud ka võimalust, et õppekavades ettenähtud usuõpetuse ainese järjekorra ümberasetuse juures võiks raamatut kasutada juba II progümnaasiumi klassi II poolaastast alates. Ent ainese läbitöötamise võimaldamiseks ühe õppeaasta kestel on ebaoluline kõrvale jätud või trükitud ptiiga. Üldiselt on raamatu käsitamise alused jäänud endisteks.

Ühtlasi olgu öeldud südamlik tänu koolide peainspektorile hr. Johannes Aavikule raamatusse süvenemise ja tarvilike paranduste tegemise eest, samuti kolleegidele prl. M. Arikesele ja cand. Peikerile mõningate näpunäidete eest.

Novembris 1938.

J. Kimmel.

7 Krimmel.

# I. Jeesuse-aegne juutlus.

## 1. Poliitiline olund Jeesuse ajal Palestiinas.

**Herodes ja tema valitsus.** Makabeide riigi langemisega (a. 63 e. Kr.) kaotasid juudid iseseisvuse. Peale mitmeaastast segaduste aega nimetati Palestiina kuningaks tark ning energiline edomiit (pooljuut) Herodes, kel läks korda võita roomlaste usaldust. Üle 30 aasta valitses Herodes Palestiinat (a. 37—4 e. Kr.) ja viis oma riigi väliselt õitsengule. Kuid tal ei läinud korda võita endale rahva poolehoidu. Vaatamata sellele, et ta laskis ülitoredasti välja ehitada Jeruusalema templi, et esines silmakirjaks suure kirikusõbrana ja sõlmis abielu lugupeetud makabeide suguvõsa printsessiga, nägid õigeusklikud juudid temas ikkagi võõrast türanni. Tema taltsutamatu julmus, mille ohvriks langesid väga paljud võimukandjad, isegi ta oma naine Mariamne ja pojad, ning mis ta valitsuse lõppaastail ületas igasugused piirid, äratas üldist viha ja põlgust.

**Herodeese järglased.** Pärast tema surma jagati riik ta kolme poja vahel. Arkelaus sai Juuda- ja Saamariamaa. Kuid temagi julmus ja kõlvatu eluviis põhjustasid ta vastu vaenu. Teda süüdis-

tati keiser Augustuse ees. Ta tõugati troonilt ja saadeti asumisele Galliasse (Lõuna-Prantsusmaale). Tema maa üle hakkas valitsema Rooma maavalitseja ehk prokuraator, kes allus Rooma legaadile Süürias (Lk. 2, 2 järgi oli legaadiks Jeesuse ajal Küreenius). Herodes Antipas (evangeeliumides — Herodes) sai Galilea ja Perea (lõunapoolse osa Ida-Jordanimaast). Tema, Jeesuse maaisand, oli teiskordses abielus Heroodiaga, oma poolvenna Herodesese (mitte Filip-puse, nagu öeldud evangeeliumides) naisega, kelle õhutusel ta laskis tappa Ristija Johannese. Kuid temagi tõugati viimaks troonilt ja saadeti asumisele. Ainult kolmas vend Filippus, kes sai põhjapoolse Ida-Jordanimaa (Galilea järvest kuni Hermoni mäestikuni), valitses rahus ja õiglaselt kuni oma surmani (a. 34 p. Kr.).

## 2. Valitsus ja majandus.

**Maavalitseja.** Rooma asevalitseja (prokuraator) Juudamaal tavaliselt asus Kaisareas ühes oma väeosadega. Ainult suurtel pühadel tuli ta suurema sõjaväega Jeruusalemma, et suure rahvatungi puhul isiklikult korra järele valvata. Alatiselt seisis Jeruusalemas ainult üks rügement (asukohaks oli Antoonia loss). Maavalitseja oli ka kõrgem kohtunik. Surmaotsuse võis teha ainult tema. Jeesuse ajal oli prokuraatoriks Pontius Pilaatus (võimul a. 26—36), keda tema omavoli ja tooruse pärast üldiselt põlastati.

**Maksud ja tollid.** Riigikassa nõudis rahvalt maksud sisse Juudi omavalitsuste kaudu Rooma rahas. Tollimaksude võtmine sündis eraette-

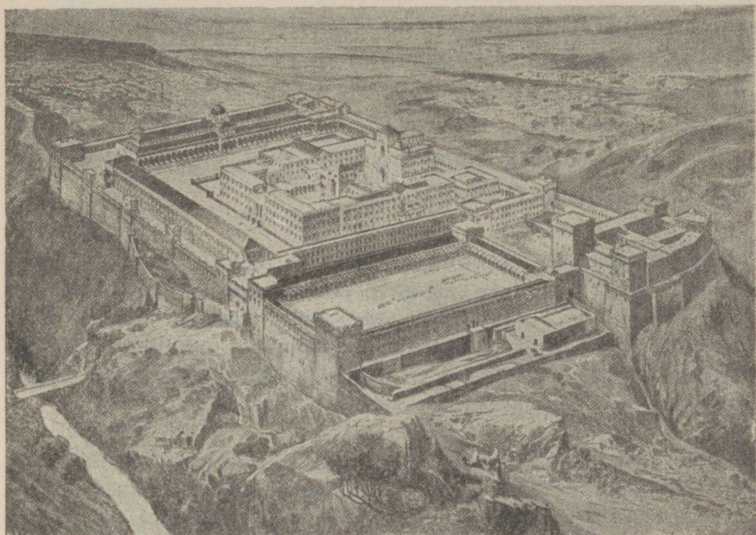
võtjate kaudu, kellele riik selle õiguse välja rentis. Tolliametnikud ehk „tölnerid“ püüdsid liigkasuvõtmisega rahva kulul rikastuda ja olid sellepärast, kuigi suurem osa neist oli juudid, vihatumad kui roomlased. Tähtsamad tollipunktid olid Jeerikos ja Kaper-naumas, mis asusid tähtsatel karavaniteharudel.

**Suur kohus.** Tähtsamaid Juudi omavalitsusasutisi oli suur kohus ehk kreeka keeli süneedrion, mis koosnes suursuguseist preestrest, kirjatundjaist ja vanemaist (tähtsamate perekondade esindajad), arvult 70 liikmest ja ülempreestrist eesistujana. Süneedrionil oli kõrgem kohtupidamisvõim nii vaimlikes kui ilmlikes asjus, välja arvatud ainult surmaotsuste tegemine. Tema käsutuses seisis eriline templipolitsei, ta võis lasta toimetada vahistamisi ja nõuda kohtu ette ilmumist. Temale allusid alamad, nn. „vanematekohtud“, mis asusid linnades ja külades laiali üle maa.

**Tööstus ja keel.** Rahvas elatus maaharimisest, karjapidamisest ja käsitööst. Ainuke suurem linn puhtjuudi rahvastikuga maa-alal oli Jeruusalem. Siin kõneldi juba ammust ajast aramea keelt, mis oli vana heebrea keele rahvapärane (süüria) murrak. Seda keelt kõneles Jeesus ja selles murrakus on kirjutatud ka vanimad pärimused Jeesusest. Kuid Palestiinas tunti ka üldiselt kreeka keelt, sest maad läbisid (Saamaria) ja ümbritsesid („Kümne linna maa“ Galilea järve ääres) kreeka linnad. Tolle aja kreeka kõne- ja kirjakeel, mida kutsutakse koinee'ks (üldine), erineb vanast, klassikalisest kreeka keelest. Koinee kreeka keeles on kirjutatud Uus Testament.

### 3. Tempel ja jumalateenistus.

**Heroodese tempel.** Tempel, mille Heroodes uuesti üles ehitas, oli Jeesuse ajal juutide rahvusliku ja usulise elu keskuseks. See oli suur ning tore ehtis, kaunistatud rohke kulla ja marmoriga, ümbritsetud mitmekordsete sammaskäikudega. Kõrvalhoonetega moodustas ta omaette väikese linnakese. Tal oli kolm eesõue. Väline eesõue oli ümbritsetud sammaskäiguga. Siia võisid tulla ka paganad. Siin oli koht rahavahetajaile, kes vahetasid palvetajate võõrad rahad ümber „pühaks rahaks“, millega tohiti maksta templimakse ja teha annetusi kirikule; samuti müüdi siin ohvriloomi, nõnda et suurte pühade aegu valitses siin laadakära. Siit, eesõuest viisid igast küljest trepid siseõue, kuhu minek mittejuutidel oli surmanuhtlusega keelatud ja mis oli ümbritsetud aiaga. Väravate juurde olid üles seatud suured kivist tahvlid mitmekeelsete pealkirjadega, mis tegid keelu võõrastele teatavaks. Siin oli peale peasissekäigu ka kuulus „ilus värav“ (Ap. tg. 3, 2) korintose vasest ja 13 ohvrikirstu palvetajailt andide kogumiseks. Esmalt pääses nn. naiste eesõue, kus võisid liikuda ka naised; järgmisse eesõue tohtisid minna ainult mehed, kus otse templi ukse ees asus lõhkumata kividest tohutu põletamisaltar. Selle juurde tohtisid minna ainult preestrid. Siin toodi igapäevsed ametlikud ja ka koguduseliikmete isiklikud ohvrid, samuti ohverdati siin keisri heaks, mille tõttu juudid kogu Rooma riigis olid keisrile ohverdamisest vabad. Kõiki ohvritalitusi toimetati piinliku täpsusega; eeskirjade kohaselt pidi preester iga ohvritalituse juures tarvitama 93 ohvririista.



Heroodese tempel.

Tempel ise oli piklik hoone, sissekäiguga läänest. Läbi kitsa eeskoja pääses preester „pühasse paika“, kus olid suitsetamisaltar, ettepanemisleibade laud ja seitsmeharuline lühter. Raske eesriide taga oli „kõige püham paik“, mis oli täiesti tühi, sest seaduselaegas, mis varem siin seisis, oli kaduma läinud Nebukadnetsari ajal. Sinna tohtis minna ainult ülempreester kord aastas, suurel lepituspühal. Ta hoidis käes kaussi ohvrilooma verega, mis toodi Jumalale mõttega, et rahva süü väärib niisamugust verist saatust, ja piserdas verega ruumi põrandat ning väljas rahvast.

**Preestrid.** Templiteenistust korraldas rohkearvuline preesterkond. Preestrite teenistuse aeg oli jagatud preestriterühmade vahel nõnda, et nad võisid elada ka väljaspool pealinna.

Ainult Leevi soost perekondade liikmed võisid saada preestreiks, nõnda et preesterkond moodustas

pärivuse tõttu suletud seisuse. Ohvritalituste juures olid preestritel abilisteks leevitid ja templiteenrid. Preestrite eesotsas seisis ülempreester, kelle amet oli eluaegne. Kui Rooma valitsus mõne temale sobimatu ametist kõrvaldas, jäi ta nime poolest ikkagi ülempreestriks. Sellepärast võis ülempreestrid olla korraga mitu (Mr. 14, 1, 53).

**Templiteenistusest osavõtt.** Käsu järgi pidi iga juut kolm korda aastas osa võtma jumalateenistusest templis. Et seda oli tegelikult võimatu teostada, siis käidi templis vähemalt kord aastas, paasapühal, terve perekonnaga. Väljaspool Palestiinat (hajalas) asuvad juudid pidasid oma pühaks kohuseks käia Jeruusalemas vähemalt üks kord elus.

**Kogudusekoda ehk sünagoog.** Vaatamata sellele, et templit ja ohvriteenistust hinnati kõrgelt, vähenes nende tähtsus rahva silmis aegamööda ometi. Vähehaaval kaotas ohvriteenistus oma seemise tähenduse ja jumalateenistus muutus vaimsemaks ning kainemaks. Seesugune ohvriteenistusest arenes välja kogudusekodades ehk sünagoogides.

Et tempel suurele osale juutkonnast asus kaugel, siis peeti jumalateenistusi siin reeglipäraselt ja nende eesmärk oli õpetada rahvast käsku tundma. Vähemalt igas linnas ja külas oli oma sünagoog. Jeesuse ajal oli sünagoogide mõju rahvasse palju suurem kui templi ja preesterkonna mõju Jeruusalemas.

Sünagoogide jumalateenistuse tähtsaim osa oli käsuõpetuse ettelugemine. Selleks otstarbeks oli käsuõpetus jagatud 154 lõiku. Igal hingamispäeval loeti ette üks lõik, nii et kogu käsk loeti läbi kolme aasta kestel. Loeti ette ka prohveteist ja muudest Vana Testamendi kirjadest, millele järgnesid siis jutlus, palve ja õnnistus. Kirjalõike loeti vanas, pühas heebrea keeles ja tõlgiti siis aramea keelde.

**Jumalateenistus sünagoogis.** Neist koguduse jumalateenistustest võisid osa võtta täiskasvanud juudid, mitte ainult pealt kuulates, vaid ka küsides, ette lugedes ja jutlustades. Seda võimalust on kasutanud peale Jeesuse ka Paulus ja teised apostlid. Sünagoogi sisustis oli tavaliselt väga lihtne: sissekäigu vastasseinas asusid kast käsurullidega ja lühter. Lugeja või jutlustaja tarvis oli asetatud selle jaoks ehitatud kõrgemale alusele pult. Sünagoogi teenner, kes hoolitses kirjarullide eest, pidi lugeda soovijale ulatama eestseisja loal rulli ja peale lugemist ta jälle toimetama oma kohale.

Sünagoogi valitsejaks oli „vanemate“ kolleegium, kelle keskelt valiti sünagoogi eestseisja. „Vanematel“ oli õigus määrata karistusi — kuni kogudusest väljaheitmiseni (vanne). Elukutselisi vaimulikke, preestreid ehk pastoreid, sünagoogis ei olnud. Sellest sünagoogi jumalateenistusest on hiljem välja arenenud kristliku kiriku jumalateenistus.

#### 4. Juutluse käsuusk.

**Käsk ja tema tähtsus.** Juuda usu ja vagaduse võimsaim ning ühtlasi rusuvaim tegur Jeesuse ajal oli käsk (5 Moosese raamatut). Käsu tähtsus ei seisnud ainult selles, et ta moodustas pühakirja esimese osa, vaid et teda kui tervikut omaette peeti otseseks „käsuks“ (heebri keeli toora). Temas usuti olevat kindlaks määratud vankumatu Jumala tahe. Tema määruste kohaselt korraldati kogu elu, mitte ainult usuline, vaid ka kodanlik elu perekonnas, abielus ja majanduses. Käsuaduste hulgas oli suur hulk niisuguseid, mille mõttestki enam aru ei

saadud. Kuid sellest ei küsitud. Rahulduti sellega, et see on kord Jumala käsk ja seadus, mida inimene peab täitma ausalt ja täpselt. Sest selle käsuseaduse täitmisega oli seoses suur tõotus: ta su siinses ja sealses elus. Nõnda ei täidetud käsku ainult kuulekusest Jumala vastu, vaid tihti isekast tasuihast aetuna, mis mürgitas kogu usuelu. (Mtt. 6, 1 jj.)

Kui suures lugupidamises oli käsk, seda aitab mõista kuulsa ning haritud Aleksandria mõtteteadlase, Jeesuse kaasaegse juudi Philo kirjutis: „Ainult tema (Moosese) määrused on kestuselt muutmatud, otsekui märgitud looduse enese poolt oma pitseriga, ja sellest päevast, mil nad üles kirjutati, püsivad nad tänini ja saavad, nagu meie loodame, püsima kõik tulevased ajad ja ühtlasi on surematud, nii kaua kui püsib päike ja kuu ja kogu taevas ja maailm.“

### **Kirjatundjate käsutõlgitsus.**

Et käsuseadused olid tekkinud sajandite eest ja alati ei olnud kohased või neist ei piisanud igaks üksikjuhuks, siis tuli neid tõlgitseda. Seda kirjatõlgitsuse tööd tegid üliagarasti kirjatundjad, kes olid korruga nii usu- kui õigusteadlased ühes isikus. Nemad olid rahva vaimsed juhid ja valitsejad; neid tohtis kõnetada ainult alandlikult aunimedega nimetades (Mtt. 23, 2 — 10). Ise nad hindasid seda lugupidamist ja austamist väga. Nende seisus ja pärimus ulatusid tagasi kaugesse minevikku. Ja kuigi nende käsutõlgitsus kirjalikult valmis 2. sajandil p. Kr. (kahes raamatus, mille nimed on Mišna ja Talmud), siis oli ta juba Jeesuse ajal jõudnud õitsengule ja vallutas kogu usulise elu.

**Hingamispäev ehk sabbat.** Käsuvagaduses olid peaasjad: hingamispäeva pühitsemine, puhastuskäsu täitmine ja head teod. Hingamispäeva piinlikult täpsetes eeskirjades tuleb näh-

tavale juudi usundi käsuvaim kõige selgemalt. Moosese lühike töötegemise keeld hingamispäeval on tehtud kirjatundjate poolt keerukaks teaduseks. Nii on saba-til keelatud 39 tähtsamat tööd: kündmine, saagimine, lõikus, vihusidumine, rehepeks, tuulamine, viljapuhastamine, -jahvatamine, -sõelumine, leivasõtkumine ja -küpsetamine jne. Igaüks neist 39 peamäärusest jagunes veel hulgaks üksikasjaks. Näiteks, keeldu ühte sõlme siduda või lahti teha tõlgitseti nõnda:

„Järgmised on sõlmed, mille valmistamise pärast saab süüdlaseks, kaameliajaja ja laevniku sõlm; ja kui ollakse süüdi nende sõlmimises, siis ollakse süüdi ka nende lahtiharutamises. Rabi Meir ütleb: sõlme pärast, mida saab avada ühe käega, ei olda süüdi. Teenijatüdruk võib kinni nõõpida oma särgipilu, samuti tanupaelad, kehavöö, saapa- ja sandalipaelad.“ Ja et nüüd vöö-sõlm oli lubatud, siis tehti kindlaks, et kaevul võis kinnitada ämbrit vööga, aga mitte mõne nõoriga!

Kirjutamiskeeldu hingamispäeval seletati järgmiselt:

„Kes kirjutab kaks tähte kas parema või vasema käega, on süüdi. Kes kirjutab kahele nurka moodustavale seinale või kahele (üksteise vastas seisvale) arveraamatu lauale (kummalegi ühe tähe), on süüdi. Kirjutab keegi tagupärisel käega, jalaga, suuga, küünarnukiga, või kirjutab ta ühe tähe maa peale ja teise seinale, või maja kahele seinale või raamatu kahele lehele (kummalegi ühe tähe), nii et neid ei saa üheskoos lugeda, see on vaba.“

Inimlikkusest oli lubatud, et arst võib haigele anda hingamispäeval abi, aga ainult siis, kui elu on hädaohus. „Ei tohi luud mõne liikme murdumise korral kohale seada. Kes on nikastanud oma käe või jala, ei tohi seda valada külma veega.“

**Puhastusekäsk.** Puhastusekäsk nõudis eraldumist kõigest ebapuhtast või roojasest ja keelas seepärast mitte ainult läbikäimise paganate ja saamarialastega, vaid ka „patustega“, s. t. liht-rahvaga, kes ei tundnud kirjatundjate keerukaid käsu-

tõlgitsuse peenusi ja ei olnud võimelinegi neid tundma õppima.

Keerukad olid eriti käsud pesemise, või, õigemini, käte kastmise kohta. Enne söömist pidi käsi veega kastetama alati, ka siis, kui nad olid juba isegi täiesti puhtad.

Kirjatundjad käsitlesid hoolega küsimust, missuguseid nõusid ja millist vett selleks tohiti tarvitada, kes pidi valama vett ja kui kõrgelt tohiti teha käsi märjaks. Palju tülikamad ja kulukamad olid eeskirjad nõude puhastamise kohta. Nõusid pidi „puhastatama“, kui neid olid juhtunud puutuma paganad või pidalitõbised, kui nad olid puutunud kokku surnuga ja nõnda edasi. Seda „puhastamist“ tehti savist asjadele nende purustamisega.

**Head teod.** Eriti teenelised ja vagad teod olid almused, palved ja paastud. Kui käsk nägi ette ainult ühe paastupäeva suurel lepituspühal, siis hiljem kasvas nende arv käsutõlgitsuse tõttu, ja eriti-vagad (variserid) paastusid iga nädala teisel ja viiendal päeval (esmasp. ja neljap.). Suurt rõhku pandi palvele. Ei söödud ega joodud kunagi tänupalvet lugemata. Kuid ka selle ilusa kombe hävitas käuseadus, tehes ta oma eeskirjade läbi avaliku edvistamise ajaks.

Iga juut pidi kaks korda päevas palvetama nn. š'ma'd, midagi usutunnistuse taolist, mis oli koostatud 5. Moos. r. 6, 4—9; 11, 13—21, 4. Moos. r. 15, 37—41 salmidest. Selle kohta seletas käsk: Hommikust š'ma'd võib palvetada, niipea kui võib eraldada sinist valgust. Rabi Elieser ütleb: sinist laukrohelist. Palve lugemise viimane tähtaeg on, kui päike tõuseb. Rabi Josua ütleb: kuni kella 3 (meie aja järgi kella 9), „sest see on vürstilaste komme üles tõusta alles kell 3“. Palveid loeti ka tänaval. Sellepärast arutavad rabid suure usinusega, kas ja millisel kohal võib katkestada selle ja selle palve lugemist, et tervitada möödaminejat.

## 5. Usulised parteid ja osadused.

**Variserid ja saduserid.** Juutkonna valitsevaks erakonnaks Jeesuse ajal olid variserid, keda Uues Testamendis nimetatakse sageli koos kirjatundjatega. Juba nende nimi ütleb (variser = äraeraldatud), et nad eraldasid endid kõigest „eba-puhtast“ ja „roojasest“, mitte ainult paganatest, vaid ka lihtrahvast, kes ei tundnud käsku ja ei osanud seda täita. Nad tahtsid olla eriti silmapaistvad oma vagadusega ja täitsid kirjatundjate kirjatõlgitsuse kohaselt „käsku“ kõige pisemate peenusteni. Vaatamata nende kirjeldamatule kõrkusele ja vagale ülbu-sele kummardas lihtrahvas neid suurima aukartusega. Neid oli arvult 6000 ümber ja nad ei elanud ainult Palestiinas, vaid ka hajalas.

Vastandiks variseridele olid saduserid, kes moodustasid aadlierakonna ja põlvnesid lugupeetud preestrite perekonnist. Oma esiisaks pidasid nad Taa-veti ja Saalomoni aegset Jeruusalema kuninglikku preestrit Saadokit, millest on pärit ka nende nimi. Nad olid vastutavad maa välise korra ja valitsemise eest ning sellepärast käisid läbi ilmlikkude võimu-meestega, roomlastega. Nende maailmavaade ja elu-viis oli ilmlik. Moosese käsku nad tunnustasid, kuid vastandina variseridele hülgasid kirjatundjate päri-mused ja käsuõpetuse üldse. Nad ei uskunud ka ing-leid ega surnute ülestõusmist, mida pidasid väga olu-liseks variserid.

**Seloodid.** Variseridest erines äärmine fanaatiline vool, indlejad ehk selootide erakond. See oli sõjaline partei, kes ei läbenud oodata Messia riigi saabumist rahulikul viisil, vaid kes oma agaruses haa-

ras relva järele, ja tal läks viimaks korda ässitada juute mässule ja ajada verisesse sõtta.

**Vagurad ehk tasased.** Peale nende erakondade ja osaduste oli maal, enamasti kaugemal Jeruusalemast, tõsiselt vagu perekondi, kes ei teinud mingit poliitikat ega hoolinud ka kirjatundjate käsuseadustest, vaid kus prohvetite ja Taaveti laulude vaimus elati sügavat usulist ja kõlbelist elu. Niisugustest perekondadest põlvnesid Jeesus ja Ristija Johannes.

## 6. Messia-lootus.

**Taaveti poeg.** Messia-lootus, mis oma alguse on saanud juba prohvet Jesaja ajal, elustus uuesti Makabeide valitsuse ajal ning muutus laialistes rahvahulkades järjest pinevamaks järgneval Rooma ja Heroodese hirmuvalitsuse ajastul. Oodati Messiat, s. t. Jumala võitnud kuningat Taaveti soost, kes pidi purustama Rooma maailmavõimu, tegema iisraeli valitsevaks rahvaks ja Jeruusalema maailma pealinnaks.

Kui kõneldi „jumalariigist“, siis mõisteti poliitilist Juuda riiki. Mida karmim oli väline surve olevikus, seda metsikumaks ja lõõmavamaks kasvas lootus tulevikule. Korduvalt astusid üles mehed, kes esinesid messiatena ja tekitasid mässe, mis valitsuse poolt veriselt summutati. Nõnda teotses Juudas Galileas 7. a. p. Kr., ajal, millal roomlased korraldasid Palestiinas esimese rahvaloenduse, ning samuti Teudas (Ap. tg. r. 5, 36) umbes 50. a. p. Kr.

**Inimese Poeg.** Sellise Messia-lootuse kõrval püsis veel teist liiki lootus, mis põhjenes prohvet Taanieli raamatu nägemusele Inimese Pojast (Taan. 7, 13). Ei oodatud ega loodetud tulevat jumala-

riiki inimeste vägivald ja mõõga läbi, vaid Jumala imeteo läbi taevast, ja nähti Messias „Inimese Poega“, kui ürgset, taevalikku olemust.

Seda jumalariiki usuti võivat ära teenida ustava ning täpse käsutäitmisega. „Kui rahvas ainult ühte hingamispäeva peaks ustavalt, siis tuleks jumalariik.“ Juba aastakümnete eest enne Kristust liikus rahva seas ringi hulk salapäraseid kirju, nn. ilmutusraamatuid (apokalüpse), mis püüdsid kindlaks määrata kirjatundliku osavusega jumalariigi tulemise aega. Oodati kohutavaid ajamärke maa peal ja taevas: katku, sõda, nälga ja maa-värisemist, mis pidid olema eelteated jumalariigi lähedalolekust. Pidid tulema uus taevas ja uus maa. Aga ka sellele jumalariigile, mis tähendas maailmarevolutsiooni, vaadati kui Juudi rahvusriigile.

## II. Jeesuse elu ja õpetuse allikad.

### 1. Andmed Jeesuse Kristuse kohta vana-aja kirjanduses väljaspool Uut Testamenti ja kristlikke ürikuid.

Mittekristlikke pärimusi Jeesuse elust ja tööst vanimast ajast peale Uue Testamendi andmete ei ole. Jeesust Kristust ainult mainivad:

a) Rooma ajaloolane Tacitus (*Annales* XV 44, a. 115): „Selle nime (s. o. kristlaste) algatajat Kristust karistati surmaga Tibeeriuse valitsuse ajal asevalitseja Pontius Pilaatuse poolt, ja silmapilguks mahasurutud ebausku puhkes uuesti, mitte ainult Juudamaal, selle pahe algkodus, vaid isegi pealinnas (Roomas), kus kõik alaväärtuslik ja häbistav kokku voolab ja leiab poolehoidu.“

b) Keisrite elulookirjutaja Suetonius (*Vita Claudii* 25, 130. a. paiku) kirjutab keiser Claudiuse dekreedil puhul, millega juudid Roomast välja aeti: „Ta ajas välja juudid, kes olid põhjustanud mässu kellegi Chrestose õhutusel.“

c) Bitüünia asevalitseja Plinius Noorem, kes annab aru keiser Trajanusele oma vahekorrast kristlastega (aastal 111): „Nad (kristlased) kinnitasid aga, nende kogu süü või eksitus seisvæt selles, et nad koos käinud harjunud viisil teataval päeval enne koitu ja kiitnud Kristust kui Jumalat tänulauludega.“

d) Juudi kirjanik Flavius Josephus (a. 70), kes võttis osa juutide mässust roomlaste vastu ja üle läks roomlaste poole, mainib selle sõja kirjelduses Kristust.

## 2. Evangeeliumid.

**Neli evangeeliumi.** Jeesus ise ei ole enesest järele jätnud mingit kirjalikku mälestust. Vanim tunnistus Uues Testamendis temast on pärit apostel Pauluselt. Ent Pauluse kirjad ei võimalda Jeesuse elust ja tööst mingit asjalikku ülevaadet. Kõige üksikasjalisemaid teatmeid Jeesuse Kristuse elust ja tööst annavad meile Uue Testamendi neli esimest raamatut, neli evangeeliumi: Matteuse (Mtt.), Markuse (Mr.), Luuka (Lk.) ja Johannese (Joh.) evangeeliumid. Sõna „evangeelium“ (kreeka keeli — hea sõnum) ei tähendanud algul mitte raamatut, milles kõneldakse Jeesusest Kristusest, vaid kristliku õndsuse kuulutust üldse. See tähendab, et algul oli ainult üks evangeelium, mille hiljem panid kirja mitu meest, igaüks omamoodi. Sellepärast ongi kreekakeelses Uues Testamendis evangeeliumide nimed: „Evangeelium Matteuse järgi, ... Markuse järgi“, jne., s. t. evangeelium, nagu seda jutustab Matteus, ... Markus, jne.

**Evangeeliumide eesmärk.** Uue Testamendi evangeeliumid mõistavad „evangeeliumi“ all siis midagi muud: see on jutustus Jeesuse elust, tööst, surmast ja ülestõusmisest. Selle jutustuse eesmärk on äratada usku ja juba olemas-

olevat usku kinnitada ja põhjendada. Ometi ei sisalda evangeeliumid Jeesuse elulugu selle sõna otseses mõttes. Nendes ei räägita, näiteks, Jeesuse elust 12. eluaastast 30. eluaastani ainsa sõnagagi. Ka Jeesuse avaliku elu kirjeldus on lünklik; selge pildi annavad evangeeliumid Jeesuse õpetusest, tema isikust ja tema isiku mõjust, mida ta avaldas oma aja inimestesse.

**Sünoptikud.** Kuigi evangeeliumid üksteisest mitmeti erinevad, on kolmel esimesel väga palju ühist. Neljas, Johannese evangeelium, erineb eelmisest põhjalikult ja moodustab omaette terviku, nõnda et me võime kõnelda evangeeliumide jagunemisest kahte liiki. Kolme esimese evangeeliumi autoreid, Matteust, Markust ja Luukat, nimetatakse teaduslikus keeles sünoptikuiks (kreeka keele sõna, mis tähendab — koosvaatajad), sest nad annavad ühise ülevaate Jeesuse elust ja tööst, nad vaatavad Jeesusele nagu üheskoos. Piibli lähem uurimistöö on kindlaks teinud, et sünoptikuil, õigemini sünoptilistel evangeeliumidel on ühised järgmised jooned: a) ülesehitus ehk kava, b) üksikute lugude järjekord ja c) kohati sõnasõnaline kooskõla.

a) Sünoptikute ühine kava Jeesuse elu käsitlusel on järgmine:

	Markus	Matteus	Luukas
1. Jeesuse avalik ülesastumine ja tegevus Galileas . . .	1,14—9	4,12—18	4,14—9,50
2. Jeesuse teekond Jeruusalemma . . . . .	10	19—20	9,51—19,27
3. Jeruusalema-päevad . . .	11—13	21—25	19,28—21
4. Kannatus ja surm . . . .	14—15	26—27	22—23
5. Ülestõusmine ja taevaminek . . . . .	16	28	24

b) Üksikute lugude järjekord. Ilma sisulise siduvuseta järgnevad üksteisele kõigis kolmes evangeeliumis ühed ja samad lood. Näiteks, laste õnnistamise loole (Mr. 10, 13—16 ja paralleelid teiste sünoptikute juures) järgneb rikka noormehe lugu (Mr. 10, 17—31 ja parall.).

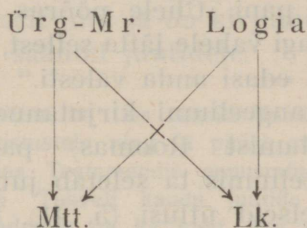
c) Sõnasõnaline kooskõla esineb väga sagedasti, eriti silmatorkavalt halvatu tervistamise (Mr. 2, 9—10, Mtt. 9, 5—6, Lk. 5, 23—24) ja lõivuraha (Mtt. 22, 15—21 ja parall.) loos.

**Sünoptikud ja Logia.** Sünoptikute ühine ainek on niivõrd suur, et puhast oma ainek on Matteusel ainult  $\frac{1}{6}$ , Markusel —  $\frac{1}{40}$  ja Luukal —  $\frac{1}{3}$ . Nagu siit nähtub, on Markuse ev. ainek peagu tervelt, välja arvatud paar lühikest lugu (isekasvanud viljast ja kidakeelsest kurdist), teistes evangeeliumides sees.

Nende ja muude andmete ning kaalutluste põhjal on piibliteadus jõudnud ühisele otsusele, et kõige vanem evangeeliumidest on Markuse evangeelium. Temalt, õigemini Ürg-Markuselt (enne meie Uues Testamendis leiduvat Markuse evangeeliumi on olnud veel üks Markuse ev. vanem väljaanne, mis on olnud praegusega väga võrdne) on ammutanud Mtt. ja Lk. oma ainek mõningate muudatustega, kuid kindlasti on nad mõlemad kinni pidanud Markuse jutustuse järjekorrast ehk kavast.

Peale Markuse ainekiku, mida on kasutanud Mtt. ja Lk., leidub terve rida aineseosi Mtt. ja Lk. evangeeliumides, mis omavahel on jällegi sarnased nii sisult kui vormilt. On kindlaks tehtud, et Mtt. ja Lk. on peale Mr. ainese kasutanud veel üht teist ühist allikat, mida Mr. nähtavasti ei ole tundnud ja mis meie ajani

ei ole säilinud. See allikas on sisaldanud peamiselt Jeesuse kõnesid ja õpetusi, seepärast nimetatakse teda „Logia’ks“, s. t. „sõnade“ allikaks. Ta on olnud kirjutatud aramea keeles viiekümnendate aastate paiku p. Kr. Sellest allikast on pärit nn. mäejutluse ained, mis leiduvad nii Mtt. kui Lk. evangeeliumides ja on kohati ühised (näit. „meieisapalve“ Mtt. 6, 9—13, Lk. 11, 2—4). Näitlikult kujuneb sünoptiliste evangeeliumide saamine järgmiselt:



Peale Mr. ja Logia on Mtt. ja Lk. kasutanud veel muid väärtuslikke allikaid, kust on ammutatud peale muu Jeesuse lapsepõlve lood. Vaatamata sünoptiliste evangeeliumide suurele sarnasusele on igal evangeeliumil siiski oma erilaad ja vaatekoht.

#### a) Markuse evangeelium.

Selle vanima evangeeliumi autorist, Johannes Markusest, räägitakse Apostlite tegude raamatus ja Pauluse kirjades, et ta olnud algul Pauluse misjoniretke esimesi kaaslasti, hiljem Paulusest ajutiselt lahku läinud (Ap. tg. r. 15, 36—39), kuid Pauluse vangipõlve ajal Roomas olnud ta jällegi Pauluse kaastööliseks (Kol. 4, 10). Vana kirikliku pärimuse järgi ta olevat

apostel Peetruse kaaslane, mis vastabki tõele (1. Peetr. 5, 13). Ap. Peetruse kaaslasena kirjutas Markus üles apostlilt kuulnud jutustused Jeesuse elust ja seepärast on meil Markuse evangeeliumis olemas ustav ajalooline materjal Peetruse enese suust. Vanakristlik piiskop Papias (130. a.) jutustab Mr. ev. järgmist: „Markus, Peetruse tõlk, kirjutas täpselt üles kõik, mida oli ütelnud või teinud Jeesus. Ta ei olnud Issandat kuulnud ega käinud ta järel, ennem küll Peetruse järel... Seepärast ei teinud Markus ühtegi viga, kui ta midagi kirja pani. Ühele pööras ta oma tähelepanu: mitte midagi vahele jätta sellest, mis ta oli kuulnud, või midagi edasi anda valesti.“ Tõenäoliselt on Markus oma evangeeliumi kirjutanud (varsti peale Pauluse vangistamist Roomas) paganakristlastele, sest oma evangeeliumis ta seletab juuda kombeid (7, 4) ja arameakeelseid ütlusi (5, 41), tarvitab ladina-keelseid sõnu (12, 42) ning kunagi ei tarvita Vana Testamendi kirjatunnistusi. Markus langetab erilise rõhu imetegude jutustamisele (9, 3), mille abil ta tahab tõestada, et Jeesus oli Jumala Poeg, kelle mõju nii sõpradesse kui ka vaenlastesse oli väga suur.

#### b) Matteuse evangeelium.

Seesama Papias kirjutab: „Matteus aga koostas Jeesuse sõnad heebrea keeles. Neid tõlkis igaüks, nii hästi kui see oli talle võimalik.“ See märkus võib vaevalt käia meie Matteuse evangeeliumi kohta. Sest praegusel kujul on ta koostatud kahtlematult kreeka keeles. Ka kasutab ta peallikana kreeka keeles kirjutatud Markuse evangeeliumi. Ent on kahtlemata kin-

del, et apostel Matteus (Mtt. 9, 9—13), keda nime-  
tatakse ka Leeviks (Mr. 2, 13—17), on kirjutanud Jee-  
suse sõnade (Logia) allika, mis Matteuse ja Luuka  
evangeeliumidele on olnud teiseks algallikaks. Tema  
võis küll kirjutanud olla oma kirja aramea keeles.  
Matteuse ja Luuka evangeeliumide autorid kasutasid  
selle allika kreekakeelset tõlget. Matteuse nimi aga  
kanti hiljem üle tervele evangeeliumile.

Praeguse Matteuse evangeeliumi autori nime meie  
ei tea. Mõningate märkide järgi võib otsustada, et ta  
on olnud rahvuselt juut ja on kirjutanud ka oma raa-  
matu usklikuks saanud juutidele.

Tema evangeelium on täis viiteid Vana Testamendi ennus-  
tustele ja kirjatunnistustele ning ta püüab näidata igal sammul,  
et Jeesus on Vanas Testamendis ennustatud Messias (näiteks,  
et Jeesus põlvneb Taaveti kaudu juutide esiisast Aabramist  
(1, 1—6 jne.)). Teadmata on ka koht, kus see evangeelium on  
kirjutatud, kindel on vaid, et see on olnud väljaspool Palestiinat.  
Matteuse evangeeliumi iseärasuseks on veel see, et siin sarna-  
sed aineosad on ühendatud pikemaiks terviklikeks jutustusiks,  
näit. ptk. 5—7 (mäejutlus), ptk. 8—9 (imeteod), ptk. 13 (tähen-  
damissõnad).

### c) Luuka evangeelium.

Kolmanda evangeeliumi ja Apostlite tegude raa-  
matu autor on haritud kreeka arst Luukas, kes oma  
raamatud pühendab kellelegi suurtsugu mehele Teo-  
filusele. Luukas oli apostel Pauluse lähim kaastööline,  
saatis teda teisel ja kolmandal misjoniretkel ning vii-  
bis ühes temaga Roomas vangipõlves. Vististi on Luu-  
kas olnud ka haiglase Pauluse isiklikuks arstiks  
(Kol. 4, 14). Oma evangeeliumi on ta kirjutanud suure  
asjatundlikkuse ja kõrge kunstilise maitsekusega. Tal  
on olnud kasutada peale eelnimetatud allikate (Mr.

ja Logia) veel teisi suure väärtusega allikaid, muu hulgas Pauluse vested Jeesusest. Kuid ta jätab kasutamata asjad, mis ei kuulu kreeklastest koosneva lugejaskonna huvipiirkonda (näit. juutide puhastamiskombed Mr. 7, 1—23). Ta rõhutab Jeesuse läbikäimist saamarialastega, ei tuleta Jeesuse päritolu Aabramist nagu Matteus, vaid Aadamast, kogu inimsoo esiisast. Üldse esineb Jeesus siin patuste Õnnistegijana ja vaeste sõbrana, peamiselt Luuka eriallikaist päritolevais võrratus tähendamissõnadest. Suurema osa neist vestetest ja tähendamissõnadest, mis puuduvad Markusel, on ta ühendanud ühte suurde tervikusse, nn. „Luuka retkevestesse“ (Lk. 9, 51—18, 14). Eriti veetleb Luuka evangeelium Jeesuse sünnilugude luulelise õrnusega ja terve rea võrratult kaunite tähendamissõnadega (kadunud pojast, rikkast mehest ja vaesest Laatsarusest, halastajast Saamaria mehest jne.), mis on säilinud ainult tema kaudu.

#### d) Johannese evangeelium.

Kolmest esimesest evangeeliumist erineb Johannese evangeelium kõigepealt seega, et tema autor ütleb enese olevat Jeesuse maise elu tunnistaja ja pealtnägija (1, 4 ja 19, 35). Kuid autor ei nimeta end ise kunagi evangeeliumi nimega, vaid: „jünger, keda Jeesus armastas“, ja „teine jünger“ Peetruse või Jaakobuse kõrval. Edasi erineb Joh. ev. sünoptikute omist seega, et tema järgi Jeesuse avalik tegevusaeg näib kestvat kolm aastat, kuna sünoptikute järgi ainult üks aasta. Üldiselt arvatakse, et Johannese evangeelium on kirjutatud hiljem kui sünoptilised evangeeliumid, sest ta eeldab nende tundmist. Efesose linnas Väike-Aasias on ta kirjutatud kreeka keelt kõnelevaile krist-

lasile ja temas avaldub tolleaegse kreeka vaimuilma mõju. Evangeeliumi peamõte on: Jeesuses Kristuses on Jumal enese ilmutanud täiuslikult; kes Jeesust Kristust tunneb, see tunneb Jumalat. Usu läbi Kristusesse saavad inimesed täiusliku, igavese elu.

#### e) Evangeeliumide saamisaeg.

Teaduslik uurimistöö on teinud kindlaks, et Markuse evangeelium on kirjutatud juba 64. aasta paiku. Temast natuke hiljem, kindlasti enne 70. aastat on saanud ka Matteuse evangeelium. Temas eeldatakse, et Jeruusalema linn veel püsib, aga Jeruusalem langes roomlaste kätte 70. aastal. Luuka evangeeliumist aga selgub, et Jeruusalem on juba vallutatud ja seepärast tema tekkimise aega tuleb otsida 70. ja 80. aastate vahemailt.

Johannese evangeeliumi kirjutamise aja kohta puuduvad kindlad andmed, kuid tema saamist arvatakse paigutada võivat 100. aasta ümbrusse.

Nõnda näeme, et kõik neli evangeeliumi on olemas juba esimese sajandi lõpuks.

### III. Jeesuse lapsepõli ja ettevalmistusaeg.

#### 1. Noorus ja päritolu.

**Otseseid ajaloolisi andmeid** Jeesuse lapsepõlvest on vähe. Evangeelsed pärimused lapsepõlve kohta Mtt. ja Lk. evangeeliumide järgi erinevad omavahel ja esitavad eri seisukohti üksikasjades (näit. Jeesuse vanemate asukoha suhtes). Pealegi need lood ei ole ajalugu, vaid ajaloolisse vormi põimitud usu-

lised tõed. Kuid neis võib leiduda ka teatud tõsiasju, milliseid Jeesus on vahest ise jutustanud hiljem oma jüngerile.

Jeesuse ajaloolisest elust evangeeliumide andmeil võime rääkida alles alates ta ristimisest Jordanis.

**Sünniaeg.** Täiesti tundmatu on ka Jeesuse sünnipäev. Kirik asetab ta neljandal sajandil 25. detsembrile, talvisele pööripäevale. Sel on sügav ning ilus mõte, mis tuleb nähtavale jõululauludes ja jõulukommetes. Ka sünniaasta ei ole täiesti kindel. Lk. 3, 1 järgi on Ristija Johannes üles astunud keiser Tibeeriuse 15. valitsusaastal, see oleks 28. aasta augustist kuni 29. a. p. Kr. (Tibeerius valitses a. 14—37 p. Kr.). Nõnda on Jeesus tõenäoliselt 29. aasta algul tulnud Johannese ristimisele. Kui ta Lk. 3, 23 järgi oma tegevuse algul oli umbes 30 a. vana, siis pidi ta sündinud olema üks aasta enne meie ajaarvamise algust. Kuid Mtt. 2, 1 ja Lk. 1, 5 leiduvate andmete järgi on Jeesus sündinud veelgi varem, nimelt enne Heroodese surma. Heroodes suri 4. a. enne Kristust, sellega peab Kristus sündinud olema hiljemalt 4 aastat enne meie ajaarvamist.

**Päritolu ja noorus.** Jeesus on üles kasvanud Naatsaretis, väikeses Galilea linnakeses, mida ei nimetata üldse Vanas Testamendis. Naatsaretti peetakse tema kodulinnaks (Mr. 5, 1); teda nimetatakse ka naatsaretlaseks (Mr. 1, 24, Mtt. 2, 23). Tema noorpõlvest jutustab ainult Luukas, nimelt loo kaheteistkümneaastasest Jeesusest templis. Ta õppis isa ameti, oli puusepp (Mr. 6, 3). Isa on nähtavasti surnud varakult. Mr. 6, 3 on juttu ainult emast.

Peale selle nimetatakse nelja venda ja mitut õde (Mtt. 13, 55—56). Niisiis on ta üles kasvanud lasterikas perekonnas. Ometi mitte hädas ja puuduses, vaid lihtsais, tagasihoidlikes ja tervetes oludes. Tema pildirikastest ja elutruudest tähendamissõnadest võime järeldada, et ta lapsepõlvest peale selgete ja lahtiste silmadega on vaadelnud ennast ümbritsevat loodust ja inimesi. Ta luges loodusest nagu oma Taevase Isa lahtisest raamatust. Sügava aukartuse ja vaga lihtsusega oli ta süvenenud oma rahva pühadesse raamatutesse. Ta oli käinud oma aja kombe kohaselt sünagoogikoolis ja pidi olema ilmutanud kõrgeid vaimuandeid. Sest ta ei ole neid vanu pühasid kirju mitte lugenud kitsarinna kirjatundja pilguga, vaid kui avara mõistusega ja vastuvõttevõimeline Poeg. Siit ammandas ta usku oma Taevasesse Isasse ja usaldust tema armastava headuse vastu.

## 2. Ristija Johannes.

**Isik.** Johannese sündimine, nagu Jeesusegi Mtt. 3, 1—4. oma, on ümbritsetud püha luulega (Lk. 1, 5—25, 57—80). Elatanud vanemate võsu, nagu evangelist Luukas nii mõtterikkalt jutustab, esindab ta kivistunud ja „elatanud“ juudi usu muistset kuulsat prohvetiseisust ja on selle viimne „laps“. Oma prohvetikutses on ta tõmbunud tagasi igapäevsest harilikust elust ja asub Juuda kõrve üksinduses, et otsida siin ühendust oma Jumalaga. Ta elab üksiklasena väga kasinasti, toitub rohutirtsudest ja metsmeest ning riietuseks on tal kare kaamelikarvust kuub. Vanadest iisraeli prohvetitest erineb ta oma karmi eluviisiga, paastumisega, ja

teiseks sellega, et ta ristib. Seepärast hüütaksegi teda Ristijaks.

**Jutlus.** Ristija kuulutab meelearandust ja kohut. Mtt. 3, 5—12. Ta jutlusel on suur mõju. Jordani ümberkaudse maa elanikud tulevad välja teda kuulama ja lasevad endid ristida Jordanis. Ta püüab oma rahvast äratada nende juurdunud lodevusest ja eneserahuldamise-unest, üteldes: „Ärge arvake võivat ütelda: Meil on A a b r a m isaks, sest mina ütlen teile, et Jumal võib neist kividest äratada A a b r a m i e lapsi.“ Mitte rahvuslikud ja pärimuslikud eesõigused ei tee tulevase Messia riigist osasaamise vääriliseks, nagu üldiselt usuti, vaid meelearandus, aus ja kõlbeline, Jumalale meelearane elu. Ristija süvendab kõlbeliselt rahvuslikku messia-ideaali. Seepärast võtab ta teda kuulama tulnud varisere ja sadusere vastu sajatusega: „teie mürgisemate madude sugu“. Sest nemad olid väga kindlad oma usulis-rahvuslikele eesõigustele ja olid kõige kaugemal igasugusest meelearandusest ja soovist uuenduda kõlbelises elus. Vanad käsuõpetuse teed olid sisse sõidetud liiga sügavasti ja neist välja pöörduda ei olnud neil kerge, see näis koguni võimatuna. Ta kuulutab neile tulevast kohut ja viha, mis seisab nii lähedal, nagu kirves on lähedal puu juurele raiumise hoobi langetamise hetkel. Messias on tulemas, visklabidas käes, et heita tulle kõik aganad, s. o. kõlbeliselt alaväärtuslikud. Tulevase riigi elust osasaamise ainuke eeltingimus on meelearandus.

**Vangistamine ja surm.** Oma hoolimatu ja otsekohese jutlusega ta riivab ka maavalitsejat ja ta naist Heroodiat, mõistes neid hukka nende kõlvatu elu



Ristija Johannes.

pärast. Ristija vangistatakse. Arg ja kurja südame-  
tunnistusega vürst püüab esialgu ta elu säästa, kuid  
salakavala ja kergemeelse naise kätemaksuiha saab

viimaks võidu nii vürsti kui prohveti üle: halastamatu ja karmi prohveti pea ulatatakse mugaval kandmikul tantsijatarile ta kunsti hinnaks.

### 3. Jeesuse ristimine.

Mr. 1, 9—11; Mtt. 3, 13—17; Lk. 3, 21, 22.

Jeesus tuleb Johannese ristimisele, et avaldada sellega oma valmisolekut liitumiseks kõigi nendega, kes tõsidusega ootavad jumalariigi tulekut. Ka Jeesus jagas algul oma rahvaga tema lootusi messia-riigi tulemiseks, mis pidi enesega kaasa tooma rõhutud rahva vabanemise võõra ikke alt ja looma võimsa riigi Jumala abiga. Kõnelusel Jeesusega selgub Johannesele, et Jeesus temast vaimselt kõrgemal seisab. Sellegipärast laseb Jeesus ennast Johannesel ristida. Ristimise ajal saab Jeesus üleva ilmutuse osaliseks, mis on otsustava tähtsusega tema edaspidises elus. Ta näeb taeva lahti olevat ja kuuleb Jumala häält: „Sinä oled minu armas Poeg, kellest mul on hea meel!“, s. t. sina oled see, kes peab looma oodatud jumalariigi, nagu seda Jumal tahab. Hoopis teisena tuleb ta veest välja, kui ta sinna läks. Ta aimab, millise määratu suure ülesande osaliseks ta on saanud. Ta kuulub nüüdsest peale täiesti Jumalale ja Jumal temale. Ta on eriline Jumala tööriist. Jumal ise on andnud talle ta elukutse. Ja ta mõistab selle ülesande suurust. Kuid mida teha? Kas ajada roomlased maalt välja? Rajada oodatud messia-riik? Aga kuidas? Kõik need küsimused vallutavad Jeesuse hinge täiesti. Ta on seesmiselt põrutatud vägevast elamusest. Ta vajab üksindust ning siirdub kõrbe, et sündinu kohta anda enesele aru, üksi olles oma Isaga. Siitpeale läheb Jeesuse tee lõplikult lahku ta vanemate ja omaste teest.

## 4. Jeesuse kiusatused.

Mtt. 4, 1—11.

Jeesuse kiusatuste lugu on piltlik kõne Jeesuse hingelisest võitlusest üksinduses, millest ta vististi hiljem on jutustanud oma jüngreile niisugusel kujul.

Olles ristimisel Jumalalt saanud oma kutse ja ülesande messia-riigi teostamiseks, jõuab Jeesus siin selgusele selle kohta, mis tähendab olla õige Messias, Jumala võitnud mees, ja kuidas teostada tema riik või valitsus. Rahvas nõudis ja ootas oma Messialt leiba („tee kivid leivaks“) ja lõbu („kukuta templi harjalt alla“) ning leidis oma soovide teostamisele aluseid Vana Testamendi sõnadest (Taav. 1. 91, 11—12), seega Jumala tahtest. Seda sihti lootsid teostada selootidega eesotsas rahvahulgad sõja ja verevalamisega. Messias pidi seisma võitluse eesotsas kui Jumalast saadetud Taaveti soost kuningas. Jeesus näeb neis rahva messia-ideaalides saadana kiusatust enese jaoks. Ja just sellepärast on need rahva soovid Jeesusele kiusatuseks, et nad esinevad pühakirja ja Jumala tahte katte all. Üks hääl Jeesuses on nõus rahva soove teostama ja vana messia-ideaaliga kaasa minema „saadana ette kummarduma“, et omandada võimu ja palju poolehoidjaid. Kuid selleks oleks pidanud Jeesus värbama rahvahulki enese poole „leiva“-lubadustega ja meeliuimastavate imetegudega. Sellega ei nõustu teine hääl Jeesuses, mis kõneleb hoopis teissugustest võimalustest ja ideaalidest ning kuulutab vanad põlised rahva soovid kuradi omaks. Jeesus ei taha olla leiva- ja lõbu-messias. Pühakirjast leiab ta kiusatuses tuge ja tõrjub tagasi rahva labased soovid samuti Jumala sõnaga, nagu nad talle esitati:



Juuda kõrb.

„Kirjutatud on, ära mitte kiusa Issandat, oma Jumalat.“ Jeesus oma Jumalaga jääb kiusatustes võitjaks. Ta otsustab lõplikult jääda ustavaks prohvet Jesaja „Jehoova sulase“ ideaalile (Jes. 53), kes mitte võimu ja vägivallaga ei teosta Jumala valitsust maa peal, vaid sõnakuulmises Jumala vastu ning armastuse ja kannatuse läbi. Nüüd on Jeesus lõplikult veendunud usus oma Taevase Isa tahtesse, et tema valitsus võib saabuda ainult enesesalgamise, aeglase töö ja vaimse võitluse teel. Kuigi see tee on vaevarikas, kitsas kannatuste tee, on ta ometi Jumala tee ja viib viimselt sihile ja lõplikule võidule. See suur seesmine võit vanade ideaalide üle täidab Issanda sügava rahuga ja õnnetundega; piibli sõnades: „Inglid teenisid teda“. Meelelikkuse, kõrkuse, auahnuse, valitsemisiha, ühe sõnaga, kõik „metsalised“ (Mr. 1, 13) võidab Jeesus

Jumala väega. Ta on küps ja karastatud avaliku tegevuse alustamiseks.

*„Mina olen julge sellele, et ei surm ega elu, ei inglid, ei vürstid, ei käesolev ega tulev aeg, ei vägivald, ei kõrgus ega sügavus ega mingisugune muu loodud asi ei või meid lahutada Jumala armastusest, mis on Jeesuses Kristuses, meie Issandas.“*

Rm. 8, 38—39.

## IV. Jeesuse avaliku tegevuse algus.

### 1. Esimesed tulemused.

**Aeg ja koht.** Ristija Johannese vangistamine saab Jeesusele signaaliks alustada avalikku tegevust. Ta pöördub tagasi Galileasse, kuulutades Jumala valitsuse ligiolekut ja meelesparandust. See näib olevat olnud paasapüha aegu (Mr. 2, 23 — lõikuseaeg). Oma esialgseks tegevuspaigaks valib Önnistegija Kapernauma linna Genetsareti järve kaldal.

„Siin oli Pühamaa ilusamaid kohti ja Issanda armsamaid asumispaiku. Paradiislikud olid järve kaldad, kaunisti palistatud aedadega, viljapuuhiitega, viigimetsadega ja viljarikaste põldudega; sügavsinine taevas peegeldus järve selgetes voogudes. Looduse ilu täiendasid veel uhked linnad ja alevid, millega olid üle külvatud ta kaldad. Sellele lisandus veel ümbruse liikuva ja tegevusrikka elu pilt. Siin heitsid kalurid vette oma nootasid; ta kaldal puistas külvaja teri mullapõue, mägedel rajati õitsevaid viinamägesid, ja liiklemisrohkel teel rändas kaupmees oma kasude järele.“ (Schneller.)

„Galilea kevad“. Esimesed jutlused peab Issand sünagoogis. Siin oli tal kõige soodsam võimalus kokku puutuda usklikega ja neile tut-

vustada oma mõtteid saabuvast Jumala valitsusest. Aeg on tulvil täis pinevaid ootusi ja lootusi, sest vana maailma lõpp ja uue saabumisaeg seisis kõigil elavalt silmade ees. Jeesuse jutlused leiavad vaimustatud vastukaja kuulajate hingedes. Kuid Jeesus ei piirdu süna-  
googiga, nagu kirjatundjad. Ta õpetab ja kuulutab tänavail ja väljakuil, lihtsates kodudes ja lageda taeva all. Kõikjal koguneb ta ümber tihe ja osavõtlik kuulajaskond. Issanda tegevuse esimesed päevad on täis võidurõõmu ja segamatut päikesepaistet. Eriti vaimustavat mõju avaldab rahvasse Jeesuse võime terveks teha haigeid ja parandada kurjast vaimust vaevatuid. Kuid juba nendel „Galilea kevade“ päevadel (nõnda kutsutakse seda Jeesuse tegevusajajärku) ei näe Jeesus oma otsest kutset kehalistes tervistamistes ja imetegudes. Ta hoidub eemale rahva järjest suureneva kogunemise eest tema ümber ja liigub paigast paika, kuulutades (Mr. 1, 38). Ta tahab olla enne kõike hingearst ja Jumala valitsuse teostaja.

*„Ustav on see sõna ja kõige vastuvõtmise väärt, et Kristus Jeesus on tulnud maailma õndsaks tegema patuseid.“*

*1. Tim. 1, 15.*

## 2. Jeesuse jüngrid.

### **Kaksteistkümmend jüngrit.**

Varsti levib Jeesuse tegevus üle kogu Galilea. Ta koondab enda ümber väikese ringi lähimaid kaastöölisi, jüngreid, suuremalt jaolt Galilea järve kalurite hulgast. Neid ta õpetab ja nemad toetavad teda töös. Kaheteistkümmne jüngri nimed ei ole täpselt teada (Mr. 3, 16—19; Mtt. 10, 2—4; Lk. 6, 14—16), kuid et nende arv on 12, seda tõendab ka apostel

Paulus (1. Kor. 15, 5). Kaheteistkümne hulgast seisavad Issandale kõige lähemal: Peetrus, Jaakobus, Johannes. Peale kaheteistkümne koondub Jeesuse ümber veel laiem ring kaastöölisi, arvult 70 (Lk. 10, 1), keda Jeesus läkitab välja selleks, et sõnum jumalariigi ligiolekust leviks kiiresti üle kogu maa.

**Esimeste jüngrite kutsumine.** Johannesest löövad lahku kaks tema jüngrist ja lähevad üle

Joh. 1, 35—52.

Jeesuse juurde. Nad jätavad hea,

kui on leidnud parima. Johannes

ise juhib nende tähelepanu Jeesuse üleolekule enesest, nimetades teda viimseks ja suurimaks Jumala saadikuks maailmas. Ning et Jeesus see on, väljendub kõigepealt ta sõnades: „Tulge ja vaadake.“ Jeesus ei veena ega meelita sõnadega, ei püüa kõita neid valjusega ega hirmutamisega. Ta rajab kõik jüngrite eneste isiklikule veendumusele ja tõetundele. Oma venna Andrease kaudu leiab Peetrus Issanda, kellelt ta saab oma õige hüüdnime Keefas, s. o. meie keeli Kalju. Sest Jeesusega isiklikult kohanud inimene leiab oma õige nime, oma tõelise väärtuse või avastab alles oma väärtusetuse. — Jeesuse mehesõna: „Käi minu järel!“ teeb ka Filippuse jüngriks, kes ei saa jätta suurt elamust enda teada, vaid jagab seda kahtleva Naatanaeliga. Oma kahtluse väljendab viimane sõnades: „Mis head võib tulla Naatsaretist“, kuid varsti ta mõtleb juba teisiti, kui puutub kokku Jeesuse endaga. Selle asemel, et hakata kahtlejat pilkama või põlgama, nagu seda sageli teevad inimlikud õpetajad, leiab jumalik õpetaja Jeesus Naatanaelis kiiduväärset ja hinnatavat: otsekoheste ja kavaluseta iisraellase. See paneb Naatanaeli mõtlema. Niisuguse käitumisega ei ole ta harjunud ja ta küsib: „Kust

sa mind tunnend?'' Jeesuse vastus, milles ilmneb ta imevägi, paneb kahtleja hämmastuma, nii et ta siinsamas oma usutunnistuse üles ütleb: „Sina oled Jumala Poeg, Sina oled Iisraeli kuningas!'' Kuid Jeesust see Naatanaeli imedeusk ei näi väga rõõmustavatki. Ta ütleb talle, et tema usk äsjakogetud imesse ei ole midagi selle kõrval, mida nad veel näha saavad, kui „nad näevad taeva olevat avatud ja Jumala inglid astuvat üles ja alla Inimese Poja peale''. Sellega ütleb Jeesus, et tema jumalapojasus ja tõeline suurus ei seisa mitte üksikutes imetegudes, mida ta võib teha ja teeb, et veenda inimesi Jumala kõigeväelisuses ja headuses, vaid alalises ja katkestamatus osaduses Jumalaga, oma Isaga, millesse püsivalt ei suutnud jääda ükski prohvet enne teda.

Seepärast omabki Jeesus imelisemat külgetõmbejõudu kui ükski teine maailmas, kuna ta ise kuni oma viimse silmapilguni, oma valurikka surmani, jääb kindlaks usus oma Taevase Isa headusse ja jääb temaga igavesse osadusse. Samuti on isiklik veendumus ning kõigutamatu usk Jeesuse läbi Jumala headusse õige jüngritunnus. Kes tahab teist viia veendumusele, peab olema veendunud isiklikult.

*„Vaadake, missugust armastust on osutanud meie Isa, et meid hüütakse Jumala lasteks.‘‘ 1. Joh. 3, 1.*

### **3. Jutlus Naatsaretis.**

Lk. 4, 14—30.

Luuka evangeelium asetab Jeesuse ülesastumise oma kodulinna avaliku tegevuse algusse. Siin selgub, et Galilea päikesepaistelised päevad ei kesta kuigi

kauda, vaid et juba varakult tõusevad pilved ja teki-  
vad sügavad varjud.

Jeesuse kuulsus on levinud kiirelt üle maa. Nagu kõikjal, nii äratab ta oma jutlusega algul suurt imes-  
tust, siin aga eriti, sest ta on ju „oma mees“ ning ta  
sõnal on mõju ja väge. Jutluse alguseks valib Jeesus  
kirjakoha prohvet Jesaja raamatu 61. peatükist:  
„Issanda vaim on minu peal, sellepärast on ta mind  
võidnud kuulutama evangeeliumi vaestele, ta on mu  
läkitanud jutlustama vabakssaamist seotuile ja näge-  
mist pimedatele, lahti laskma rõhutuid vabadusse ja  
kuulutama Issanda meelepäralist aastat.“ Nende sõna-  
dega esitab Jeesus kodulinlastele oma tegevuse pro-  
grammi ja väidab, et ta selle teostab. Tema tulekuga  
algab uus, suur ja õnnistusrikas aeg. Nagu iisraeli  
rahval iga viiekümnes aasta oli „juubeli“-aasta  
(3. Moos. r. 25, 8—12), mil orjad vabastati ja mis algas  
pasunate puhumisega üle kogu maa, nii algab tema  
tulekuga uus aeg. Jeesus ise on selle uue ajastu hee-  
rold. Läheb täide tema isikus muistsete prohvetite  
ennustus. Algab ammuoodatud Jumala valitsus, sest  
Jumal aitab vaeseid ja hädalisi. Kõik, mis tema annab,  
on puhas headus. Hädadel on siitpeale lõpp.

**Esimesed pettumused.** Kuid kuulajad nõuavad Jeesu-  
selt imetähti, mis ta mujal on  
teinud ja mis peavad aitama kinnitada ta sõnu. Kui  
Jeesus keeldub inimesi enesele võitmast imetähtedega,  
tekib nurin. Nüüd näeb Jeesus, et ta rahvas ei võta  
teda tõsiselt ega usu teda, sest et ta nendega lapsena  
koos on mänginud, nendega ühes üles kasvanud ja  
nende keskel mehena tööd teinud. Ta ei ole küllalt

kaugelt ega küllalt võõras. Ja kurbusega näeb Jeesus enese kohtagi maksvat vanasõna: „Ükski prohvet ei ole armas oma kodumaal!“ Ja Jeesus noomib oma uskumatuid kaaslinlasi. Ta näitab neile, kuidas nende esivanemad ka prohvet Eelijat vastu ei võtnud ja sundisid ta põgenema paganate maale, kus ta Sarepta linna lese juures leidis vastuvõttu. Samuti tuletab ta neile meelde Eliisa lugu, kelle ajal oli palju pidalitõbiseid omal maal, ent terveks ei saanud neist ükski, peale süürlase Naamani. Oma uskumatu meelega ja kangekaelsusega olid nende vanemad ja esivanemad hüljanud oma prohvetid ja ühes nendega oma õnnistuse; kas tahavad nemad teha samuti?

Tekib pahameeletorm. Sest rõõmusõnumeid kuulutada nad lubasid, ka imetegusid Jeesuse poolt nad nägid hea meelega, kuid endid noomida nad tal ei lubanud. Esimese raske tõkke Jeesuse Galilea kevadteele veeretab oma kodulinna rahva väiklane õelus ja vaimumadalus, mis kõike suurt ja head otsib ainult võõrsilt ja kaugelt. Ta oma rahvas valmistab talle ränga pettumuse.

Kuid vaatamata pettumusele ei lase Jeesus end heidutada heitliku meelega rahvamassist. Ta teab, et pole väljas oma isikliku, vaid Jumala asja pärast. See teadmine teeb ta tugevaks ja kindlaks, nii et ta väiklaste karjast läbi sammub oma jumalikus suures. Oma kavatsust, teda linna mäelt alla visata, nad teostada siiski ei tihka.

*„Tema tuli sellesse, mis on tema oma, ja omad ei võtnud teda mitte vastu. Aga nii paljudele, kui oli neid, kes tema vastu võtsid, ta andis meelevalla saada Jumala lapsiks.“* Joh. 1, 11–12.

## Johannes ja Jeesus.

Mtt. 11, 2—15.

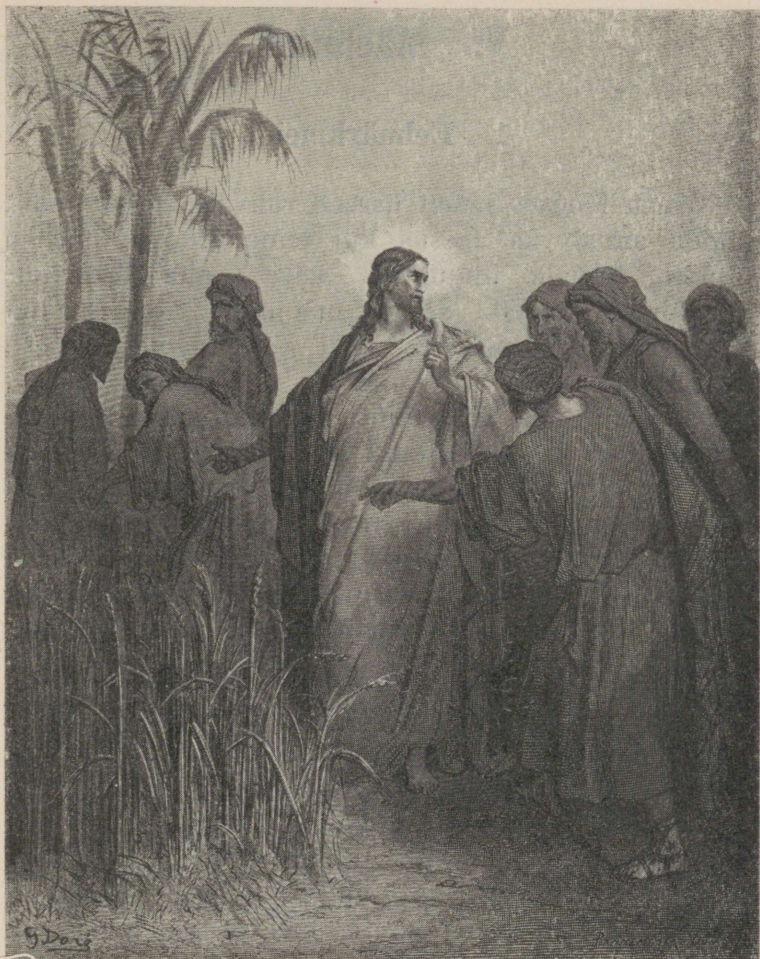
Pettumuse valmistas Jeesusele ka ta eelkäija. Johannes uskus, et Messias peab tulema kohtuga, visklabidas käes, ja põletama aganad kustutamatu tulega. Aga Jeesus ei tulnud nõnda. Ristija messia-ideaal on küll võrratult kõrgem oma aja rahvuslikust messia-lootusest, mis oli puhtpoliitiline. Ometi ei küüni ta Jeesuse puhtvaimse ja -usulise messia-mõisteni. Nii on Johannes rahva madala usu ja Jeesuse jumalariigi-ideaali vahepealne kuju. Omaette on Johannes terviklik isiksus, sest ta andub kõige oma eluga oma kutsele, nagu ütleb Jeesus: „Ei ole naisest sündinute seas tõusnud suuremat kui Ristija Johannes“, ja „tema on enam kui prohvet“. Aga seal-samas lisab ta: „Väikseim taevariigis on suurem temast.“ See tähendab, et Johannes ei kuulu veel üldse Jeesuse jumalariigi piiridesse. Sest halastamatu karmus ei ole kõrgeim. Jeesuse Jumala valitsus (hinge tõde ja headus) on tõeliselt suurem kui ainult Johannese tõsidus ja moraal. Ja seda tunneb Johannes enne oma surma isegi, kui ta läkitab vanglast oma jüngrid Jeesuselt küsima: „Kas oled sina see, kes on tulemas, või peame ootama teist?“ — Neis sõnades ei väljendu mitte ainult kahtlus Jeesuse messialikkuses, vaid Johannes kahtleb siin ka omaenese senikuulutatud tões, mis teeb ta saatuse ülimal määral traagiliseks. Terve oma isiku ja elu annab ta oma suure asja teenistusse ja viimaks kahtleb selles ometi! Jeesuse isiku suurus ja ületamatus paistab meile eriti selgesti võrdluses Johannesega. Ta ei vasta kahtlejale jaa-sõnaga, sest see ei aitaks, vaid ütleb: „Minge ja kuulutage Johannesele, mida te kuulete ja näete: pimedad saavad nägijaiks, jalutud käivad, pidalitõbised tehakse

puhtaks, kurdid kuulevad, surnud äratatakse üles ja vaestele kuulutatakse evangeeliumi, ja õnnis on see, kes minust ei pahandu.“ Ta ütleb, Johannes otsustagu ise ja ärgu pahandugu, sest Jumala valitsus ei tule kohtu ega sõjakäruga, vaid vaikselt, armastuse- ja rahutööga.

#### 4. Vastased.

**Puhastusekäsk.** Varsti selgub Jeesusele, et õige peab palju kannatama, ja ta pettub ka oma rahva juhtides. Kirjatundjad ja variserid hakkavad Jeesust põlgama tema vaba käitumise pärast „patuste“ ja tõlnerite ringides, kus ta leiab poolehoidu ja kus ta tunneb end kutsutud olevat teotsema. Jeesusele on iga inimene niivõrra väärt, et teda aidata ja juhtida õigele teele. Seepärast sirutab ta oma käe just rõhutuile ja „roojastele“, kes on tema kätt valmis vastu võtma. Kuid see ei ole kokkukõlas käsuõpetusega. Jeesus peab end kaitsema kallaletungijate vastu, keda ei huvita inimesed ega nende häda ja õnn, vaid kivilinenud kirjatäht ja seaduse puutumatus ning nemad ise oma suures pühaduses. Aga Jeesus on nende pärast tulnud, kes vajavad tuge. „Tervetele ei ole arsti tarvis, vaid haigetele“ — nii põhjendab ta oma käitumist „patuste“ suhtes variseride vastu.

**Inimese väärtus.** Teise kallaletungi hingamispäeva rikkumise pärast tõrjub Issand tagasi, tugeses pühakirjale ja näidates, et seal, kus inimene tõsisis hädas ja näljas on, tuleb toimida inimese elu huvides ja mitte kirjatähe orjuses. Ta tõestab, et käsumehed ise on vastulus pühakirja vaimuga, mitte tema. Sest kiri õpetab,



Hingamispäeva isand.

et inimene on enam väärt kui käsuõpetus. Jeesusele on selge, et tema seisukoht on risti vastand käsutundjate arusaamistele ja et kannatusrikas võitlus on alles ees.

# V. Mäejutlus.

## 1. Eelmärkmeid.

Nagu Mooses mäelt iisraeli rahvale käsud andis, nõnda annab ka Jeesus kui teine Mooses uue ja lõpliku Jumala ilmutatud „käsu“ oma jüngritele ja rahvale mäelt. Sõna „mäejutlus“ on saadud Mtt. evang. 5. peatüki algul väljendatud lausest, et „Jeesus läks üles mäele... ja õpetas neid“. Oma sisult on „mäejutlus“ ammendamatu sügavamõtteline ja inimlikus elus täiuslikult tabatamatu, mõõtmatu elusügavusteni tungiv õpetus. Ei ole peaaegu ühtegi suuremat kirjanikku maailmas, kes ei ole võtnud seisukohta „mäejutluse“ tõdede kohta või käsitlenud tema mõtteid. Siit hingab vastu elu ise, siiramalt kui kusagilt mujalt.

„Mäejutlus“ on olemas kahes, Matteuse ja Luuka evangeeliumis, mõlemas üksikosade erinevas ühenduses, Matteuse juures (peatükk 5—7) pikemal ja Luuka juures (ptk. 6, 20—49) lühemal kujul. Algus on neil sarnane, lõpp — ühine. Luuka evang. jutluse tuuma moodustavad manitsused vaenlase armastamisele. Temal, näiteks, puudub Jeesuse seisukohavõtt juuda usu käsu kohta, mis oleneb sellest, et Luuka evangeeliumi lugejaskond ei olnud juuda usuga tuttav ja sellepärast ei olnud evangelistil põhjust kirjutada juudi käsust.

Ainult üksikud sõnad mäejutlusest leiduvad ka Markuse evangeeliumis (4, 21. 24; 9, 43. 47. 50; 11. 25. 26).

## 2. Sissejuhatus.

**Õndsakskiitmised.** Jeesus algab oma rõõmusõnumi kuulutust taevariigist ja tema sea-  
dusest imeilusa ning luulelise akordiga, mille helid kostavad läbi kõikide aegade muutumatu tõeväega inimeste südamesse. Selge õnn on see, millest saavad osa need, kes kuuluvad taeva valit-  
suse alla. Aga kes on need, kes sinna kuuluvad, kes tunnistavad Jumala oma südame kuningaks? Jeesus vastab sellele üheksakordse õndsakskiitmisega.

Vaimus vaesed on niisugused kõigepealt. „Õnn teile, sest teie päralt on taevariik,“ hüüab Jeesus.

Ent kes on vaimus vaesed?

Valitseva tasu-usu arusaamise järgi peeti rikkaid taevariigi pärijaiks, sest rikkus oli kindlaim tunnus inimese vagadusest, nagu vaesus oli patu vili. Taevariik pidi olema vagade variseride päralt, kes täitsid täpselt kõik käsunõudmised ja lootsid kindlasti selle eest tasu, nagu õpetas käsk. Nemaad otse nõretasid oma vagadusest ja olid sellele uhked, et nad nii rikkad olid igasuguste teenete poolest Jumala ees. Lihtinimesed, kel neid teeneid ei olnud, olid „vaesed“, kuigi varanduslikult nad sageli võisid olla isegi jõukad. Ja just niisuguseid inimesi kiidabki õndsaks Jeesus.

Parima seletuse väljendile „vaimus vaene“ annab näitejutt variserist ja tõlnerist (vt. lk. 88). Tõlner on vaimus vaene, variser vaimus rikas. Vastavalt sellele võib nimetada vaimus vaeseks inimest, kes seistes Jumala ees tunneb oma suuri puudusi — oma seesmist vaesust. Tema ei tea oma iseloomus, käitumises ega

kogu elus olevat midagi, millega ta võiks Jumala ja kaasinimeste ees uhkustada või millele ta võiks enesekindlana ja iseteadvana osutada. Ta ei ole enesega sugugi rahul. Kuid just niisuguse meelsusega inimesed on küpsed Jumalaga osadusse astumiseks — Jumala valitsuse alla kuulumiseks. Sellise hingelaadiga inimesed on ka need, kelle kohta Jeesus ütleb:

„Õndsad on kurvad, sest nemad lohutatakse.“

Inimesed võivad olla kurvad sellepärast, et nad ei ole nii rikkad, nii andekad, nii ilusad, nii õnnelikud, kui nad olla soovivad. Võib loetella palju teisi inimliku kurvastuse põhjusi. Kuid Jeesus kiidab õndsaks vaid neid, kes kurvad on oma seismise vaesuse, oma puuduste, oma armastuse vähesuse pärast, ühe sõnaga usulises keeles — oma patu pärast. Ja kui nad siis oma kurbuses pöörduvad palves Jumala poole, siis antakse nende vead ja puudused andeks ning antakse ka jõudu nende võitmiseks edaspidi. Nõnda lohutatakse nemad. Nõnda lohutatud inimesed on tavaliselt ka niisugused, kelle kohta hüüab Jeesus, kui ta oleks väljendunud eesti keeles:

„Õnn teile, kes te olete tasased, sest teie pärite maa.“ Tasaste all mõtleb Jeesus tagasihoidlikke ja õiglasi inimesi, kes ei püüa endile kavaluse, vägivalla, ülekohtu ja ettetikkumise abil au, rikkust ning võimu omandada. Ülalmainitud viisil on võimalik küll lühikeseks ajaks tagajärgi saavutada, kuid lõplikult „pärivad maa“, jäävad püsima siiski tasased. Edasi ütleb Jeesus:

„Õnn neile, kellel nälg ja janu on õiguse järele, sest nad rahuldatakse.“ Siin räägib Jeesus hingelisest näljast ehk igatsusest. Need, kel nälg ja



Mäejutus.

janu on õiguse järele“, õhkavad õiglusetuse, autuse, julmuse ja vale pärast, mis maailmas valitseb. Kuid kõige enam masendab neid see, et nad ka eneste südameis, tegudes ja elus näevad ja tunnevad sama kalduvust õiglusetuse, autuse ja vale poole. Kuid ise nad igatsevad olla puhtad, head, tõelikud ja ausad — „õiged“ Jumala ees. Niisugustele tuleb siis ka Jumal appi ja kustutab nende möödunud elu autuse, vale ja ebaõigluse. Kuid veel enam Jumal annab neile ka oma väge, nii et nad edaspidi suudavad tulemusrikkalt võidelda omaeneste halbade kalduvuste vastu ja sellega kaasa aitavad õiguse ja tõe saavutamiseks kogu inimkonnale. Nii nende „nälg ja janu“ rahuldakse.

Viimases viies õndsakskiitmisel räägib Jeesus neist inimestest, kel on teatud kõlbelised omadused. Kuid need kõlbelised omadused ei ole neile teeneteks, millega nad võiksid enesele välja tingida Jumalalt tema riigis mingi tasu, vaid see on nende kõlbeline meelsus, millega iseenesest käib kaasas jumalaosaduse võimalus.

„Õndsad on armulised, sest nemad peavad saama armu.“ Jumal ei ole kohustatud neile armu andma, kes on ise armulised olnud, nagu arvasid kirjatundjad. Kes ise teistega käitumisel ei ole karmega halastamatu, vaid kaastundlik ning mõõdukas, sel on enesel vaid eeldus olla Jumala kohtu ees halastava otsuse vääriline, niisamuti see, kes on halastamatu ligimese vastu ja kõike mõõdab ainult oma halastamatu õigluse mõõdupuuga (nagu tige sulane), teeb ise võimatuks enese üle kohtus armulikult otsustada.

„Õndsad on puhtad südamest, sest nemad saavad näha Jumalat.“ Jumalat näha on suurim õnd-

sus. Seda võimaldab vaimu silm, kui tuntakse oma südamega tema ligiolekut. Ent iga süda seda ei tunne, vaid ainult puhtad südamed. Nagu puru silmas takistab nägemist, nii takistab patt südames saada Jumalaga osadusse. Kurja südametunnistusega inimene ei vaata kunagi otse silma, vaid ikka kõrvale. Puhas süda on selge vaimu silm, mis näeb Jumala headust ja aitab tema otsesesse osadusse.

„Õndsad on rahunõudjad, sest neid hüütakse Jumala lapsiks.“ Rahu on maailmas haruldane asi. Need, kes Jumalaga on kindlas ühenduses, nagu laps isa või emaga, suudavad seda haruldast asja — rahu nõuda ja rahu luua. Rahu ei saa luua sõnadega. Ta peab inimesest otsekuu välja hoovama — rahustava ja lepitava väena. Õnn sellele, kes niisugust rahu oma hinges kannab! Seepärast hüütakse ka Jeesust Jumala Pojaks, et tema rahu Jumalal ei suutnud kõigutada ükski maine vägi, vaid ta jäi kuni surmani rahunõudjaks ja rahutoojaks inimeste ja Jumala ning inimeste ja inimeste vahele.

Lõpuks kiidab Jeesus õndsaks neid, keda vaenatakse õiguse pärast, ja oma jüngreid, keda tema nime pärast vaenatakse. Nad olgu nagu uue aja prohvetid, kes endile auks peavad olla vaenatud õiguse ja jumalariigi pärast. Nad seisavad jumalariigis ühes prohvetite Aamose, Jeremija, Ristija Johannese ja paljude teistega, kes on ustavad olnud surmani. Neid kõiki ei tule kahetseda. Jeesusega ühes jumalariigis olla, ühendatud ühiste kannatustega, on palju enam väärt, kui terve maailm endale kasuks saada.

Taevariik on ülem kui kõik maine, välispidine õnn.

**Jüngrite kutse ja ülesanne.** Öndsakskiitmistega pöördus Jeesus peamiselt rahva poole. Siin aga Mtt. 5, 13—16. kõneleb ta oma jüngritele, meile, kes seisavad talle kõige lähemal nii väliselt kui seesmiselt.

Täiesti erinevalt variseridest ja kirjatundjaist, kes esitasid kõik kohustused ja nõuded oma õpilastele paragrahvides ja üksikkäskudes, annab Jeesus oma jüngritele nende ülesanded tähendamissõna kujul. Sel on sügav tähendus. Tähendamissõnad soolast, valgusest ja linnast mäel näitavad, milline peab olema tema jüngrite meelsus ning käitumine üldse. Tema jüngrid mõjugu oma olemusega, mitte üksikute väljapaistvate tegude ja sõnadega. Sool hoiab toidu roiskumise eest ja annab talle maitse seeläbi, et ta ise nähtamatult kaob sinna sisse. Nii mõjugu ka jüngrid oma ennastohverdava ja tagasihoidliku eluga inimestesse värskendavalt ja nende elu sisustavalt, et „maa“ ei roiskuks kõlbelise elu lodevuse pärast.

Nagu linn, mis mäel on, ei saa jääda varju, ja küünal, mis süüdatud, ei seisa vaka all, vaid küünlajalal, nii ei saa Jeesuse ja Jumala vaimust süüdatud inimene jääda tähele panemata ja mõjuta oma ümbrusele. Julgelt ja avameelselt peab ta võima tunnistust anda oma Önnistegijast, muidugi mitte sõnadega, vaid kogu oma elu ja olemisega. Siis tema soojendava ja valgustava mõju kaudu, mis temast nagu iseenesest välja hoovab otsekui valgus tuleleegist, tärkab ja kasvab lähedalolijais usk ning austus Taevase Isa vastu. Arg ja teovõimetu usk ei veena ega „valgusta“ kedagi; ennem äratab ta kahtlust ja kõigutab

usku Jumala olemisse, selle asemel et seda rajada ja kindlustada. Sellepärast siis

*„paistku teie valgus inimeste ees, et nemad näeksid teie häid tegusid ja austaksid teie Isa, kes on taevas“.*

### 3. Jeesus seletab käsku.

**Jeesuse ülesanne.** Oma senise jutlusega oli Jeesus äratanud rahvas uut igatsust ja lootust uue ja parema aja järele.

Rahva vaimustus ja poolehoid Jeesusele äratasid kahtlustust ja hukkamõistmist rahva juhtide hulgas. Nad nägid Jeesuse tegevuses enestele kallaletungi ja varsti kostavad süüdistused: Jeesus on mässaja, ta kisub maha vanad auväärased seadused ja asendab uutega, ta teeb uut usku!

Sellele vastas Jeesus, et ta ei ole tulnud hävitama ei käsku ega prohveteid ja et mingit uut usku ta ei tee. Sest ka temale on käsk ja prohvetid pühad. Ta käib templis ja loeb Kirja, ei taha sealt tähekestki kaotada. Hoopis vastupidi, ta tahab palju enam kui nemad. Ta on tulnud selleks, et teostada käsku ja prohveteid, kuid mitte selleks, et neid rikkuda, nagu seda teevad variserid ise. Issanda käsust arusaamine on palju sügavam ja tõsisem, sest ta ei täida käsku kirjatähe järgi välispidiselt, vaid seesmiselt, teoga ja tööga. Taevariigis ei täideta käsku mõttetult ja masinlikult; taevariigi õigus on palju suurem kui kirjatundjate õigus: see on õigus käsku täita mõtte ja südamega. Selle õiguse maksmapanek on Jeesuse ülesanne. Sellepärast ta ütlebki:

*„Kui teie õigus pole palju ülem kui kirjatundjate ja variseride õigus, siis ei saa teie mitte taevariiki.“*

„Ära mitte tapa.“ Vana Testamendi Moosese käs-  
Mtt. 5, 21—26. kude juures peatudes näitab Jee-  
sus üksikasjaliselt, kui pealis-

kaudselt ja välispidiselt mõistavad käsku variserid ning kuidas neid tuleb mõista taevariigi „seaduse“ kohaselt. Variseride mõttes tähendab tapmine sur-  
nukslöömist, eluvõtmist või vägivaldset surmamist, mille kohta oli käsus ette nähtud suur hulk karistus-  
seadusi. Tuli selline tapmisjuhtum ilmsiks, viidi süüd-  
lane kohtusse (süneedrioni), kus preestrid esinesid kohtunikkudena. „Ta on kohtu väärt,“ ütles seadus.

Jeesus näeb sügavamale: Jumala seadus ulatub kaugemale kui inimliku kohtu seadus. Seepärast ta küsib, kust see tuleb, et inimesed üksteist tapavad. Ja vastab: Tapmise põhjus peitub inimese meelsuses, südames. Kadedus, viha, põlgus, vihkamine on tunded, mis, kui neile anda vaba voli, viivad paratamatult tapmisele. Seepärast on vihkamine juba kohaliku kohtu väärt ja kes vihale nii palju maad annab, et see väljapääsu leiab sõnas „raaka“ (loll), see peab juba vastust andma Jeruusalemas suure kohtu ees, või lõpuks Messia kohtu ees, kus patune langeb põrgu-  
tulle. Jeesuse mõttes on juba vihkamine kuritegu ja selle eest tuleb hoiduda igal juhul. Vabanemisel vihkamisest ja leplikkusel on suurem väärtus kui mingil välisel usulisel toimingul. „Sellepärast kui sina oma andi tood altarile ja seal meenub sulle, et sinu vennal on midagi sinu vastu, siis jätta oma and sinna altari ette ja mine lepi enne oma vennaga ja siis tule ja too oma and.“ Viha peab ristiinimesele olema nii talumatu, et ka siis, kui see on tekkinud teises tema süü läbi, ta korraldab selle asja oma leplikkusega. Sest vihavaen kaasinimese vastu hävitab vahekorra Jumalaga. Igavese Kohtuniku käest võib pääseda see, kes

on otsinud lepitust vihamehega seni, kui ta temaga on teel kohtuniku juurde, s. t. siinses elus.

*„Igaüks, kes vihkab oma venda, on inimesetapja; ja teie teate, et ühelgi inimesetapjal ei ole igavest elu, mis temas püsiks.“*

*1. Joh. 3, 15.*

**„Ära mitte riku abielu.“** Abielurikkumist pidasid variserid nagu tapmistki välispidiseks seaduserikkumiseks.

Kuid Jeesus näitab siin veel selgemalt kui tapmise ja vihakandmise keelu juures, et patune südamemõte on samaväärne kordasaadetud teoga: kui keegi vaatab naist, kes on abielus, teda endale himustades, siis on see samasugune tegu, kui oleks ta temaga juba abielu rikkunud; oma südames on ta selle juba teostanud. Kui Jeesus need sõnad ütles, oli see midagi täiesti uut ja ennekuulmatut, aga tänapäeval on need Jeesuse sõnad juba üldiselt tunnustatud. Ometi nõuab see „uue seaduse käsk“ tõsist enesevalitsemist ja südamepuhtust, mida võimaldab teostada usk Jumalasse. Seepärast käsib Jeesus järsult loobuda kõigest sellest, mis on kahjulik hingele, kuigi see paistab olevat kõige vajalisem, nagu käsi ja silm. Jeesus loobus ise perekonnast, sest see oleks teda takistanud ta lunastusetöös. Nii oleks pidanud tegema ka rikas noormees; nõnda peab tegema iga laps oma mängusõpradega, veetleva raamatuga või mõne muu mänguasjaga, kui ta märkab, et see teda kahjustab või võib viia jumalasalgamisele.

**Abielulahutusest.**  
Mtt. 5, 31—32.

Idamaise arusaamise järgi kuulus naine mehe varanduse hulka ja mees võis oma naise ära saata igal juhul, kui ta seda tahtis; ühe sõnaga — toimida temaga kui asjaga. Seltskondlikult oli naine täielikult alavääristatud, kuigi juutide pere-

konnaelu oli teiste rahvastega võrreldes kõlbeliselt palju kõrgem. Kui Jeesus keelab abielulahutuse, siis annab ta sellega ühtlasi naisele mehega üheväärsse seisukoha abielus ja tõstab ta inimese õigustesse. Samuti saab abielu Jeesuse läbi täiesti kõlbelise tähenduse, kuna ta seni põhjenes ainult õiguslikul alusel, mis võimaldas mehele naise üle piiramatu voli.

**Vandumisest.** Vana Testamendi käsk keelas valem-t. 5, 33—37. vandumise ja käskis oma vandeid pidada. Jeesus keelab oma jüngritele vandumise üldse, sest iga nende sõna, mis nad räägivad, olgu alati otsekohene tõde iseenesest, ilma mingisuguse lisanduseta. Juutidel oli väga levinud viisiks iga tühjemagi asja juures oma sõnu kinnitada või vanduda, nagu juhtub seda meilgi tavaliselt: „Jumala eest, Jumala nimel.“ Et juut ei tohtinud Jumala nime suhu võtta, siis kasutati Jumala asemel taevast, maad, Jeruusalema jne. Jeesus keelab ka niisuguste sõnade tarvitamise vandumise puhul, sest seegi on vanne Jumala nime juures. Ta tõestab, milline enesepettus ja salakaval käsust möödahiilimine on see teguviis: on ju (Jes. 66, 1 järgi) taevas Jumala aujärg, maa tema jalajärg ja Jeruusalem (Taav. 1. 48, 3) „suure kuninga linn“, Jumala asukoht (nende endi meelest). Seega ütleb Issand neile, kes vannuvad sel moel, et nad ometi teevad seda, mida nad teha ei tohi; ja mis kõige pahem selle juures: nende südametunnistus ei ole ometi puhas. Ka „oma pea juures“ vandumine on samasugune Jumala teotus, sest kes oma pea juures vannub, see pakub oma elu pandiks. Kuid inimene ei ole enese elu isand, sest tal ei ole võimu „juuksekarvagi teha valgeks või mustaks“, vaid kõigega kuulub ta Jumalale. Kui ta aga ometi oma elu juures vannub, siis käsutab ta Jumalat. Seega tähendab Jeesuse silmis igasugune van-

dega töötamine katset Jumalat sundida ja teha oma käsilaseks, mis teda sügavasti, kuni hinge põhjani haavab. Sellepärast Jeesus oma jüngerile ütleb oma apostli Jaakobuse sõnades: „Teie „jah“ olgu alati „jah“, ja teie „ei“ olgu alati „ei““ (Jaak. 5, 12). Igasugused lisatõendused on kurjast. — Üldisest seisukohast aga eeldab igasugune vanne seda, et inimese loomulik jaa-sõna palju ei kaalu, ning aitab seega kaasa pigemini tõemeele hävitamisele kui tema jaluleseadmisele.

*„Loobuge valest ja rääkige tõtt igauks oma ligimesega, sest et meie oleme üksteise liikmed.“*

*Efes. 4, 25.*

**Kättemaksmisest.** Selle „uue käsuga“ astub Jeesus Mtt. 5, 38—42. kõige teravamasse vastuollu Moosese käsuga, kus maksis „silma silma vastu ja hammas hamba vastu, käsi käe vastu, jalg jala vastu“ jne. (5. Moos. r. 19, 21). Jeesus keelab üldse vastupanu sellele, kes on kuri, ja käsib käänata parema kõrva äärde lööjale ka teine, samuti käsib jätta sellele ka kuue, kes tahab võtta vammust. Et loomulik inimene on sageli kättemaksuhimuline ja oma õiguse nõudja, siis tundub, et Jeesus nõuab võimatut. Kuid Jeesus ei nõua seda, mis on elus võimatu ja teostamatu. Ta tahab vaid näha, et tema jüngrid oleksid iseseisvad, jõulised inimesed. Seda ei oleks nad aga siis mitte, kui nad oma käitumise lasevad ette kirjutada mõnel kurjal inimesel või tülinorijal.

Igauks teab, et palju kergem on vastu lüüa ja vastu sõimata, kui see tegemata jätta. Teise kõrva ettekäänamine ei ole nõrkus ega argus, vaid see nõuab suurt enesevalitsemist ja meelekindlust. Aga seda harjutada ja omandada on võimalik. Pealegi on kätte-

maksust loobumine ainuke tee headuse ja rahu maksmapanekuks maailmas. Muidugi on elus olukordi, kus ka ristiinimesel tuleb enesekaitseks välja astuda, kuid see ei tähenda siis kättemaksmist või kurja tasumist kurjaga. Peame meeles pidama, et Jeesus ei anna oma mäejuhluses käske ega eeskirju, vaid näitab oma pildirikkas kõnes, milline peab olema ristiinimese meelsus. Kui ta oma jüngeril käsib teha rohkem, kui neilt nõutakse (teine kõrv käänata, kuub anda ja teine penikoorem kaasas käia), siis tahab ta sellega ütelda, et ristiinimese tegevuse mõõdupuuks ei tohi olla õigus, vaid armastus.

Armastus tuleb vastu seada pealetükkivale kurjusele, sest ainult armastusega võib kurjust maailmas vähendada ja kaotada. „Hea sõna võidab võõra väe“ — usub ka rahvatarkus ja india tark Buddhagi ütleb: „Vaenu läbi ei saa siin maailmas vaen rahu; vaid vaenuta saab ta rahu. See on igavene seadus.“ Seda enam peab ristiinimene olema valmis loobuma vaenust, sest tema on kõige enam huvitatud jumalariigist ja tema õigusest.

*„Ära lase kurjal võitu saada sinu üle, vaid võida  
sina kuri ära heaga.“* Rm. 12, 21.

**Vaenlasearmastusest.**  
Mtt. 5, 43—48.

Sellest suurimast voorusest, mis ületab kõik inimlikud piirid ja mõõdupuud, on suutnud kinni pidada väga vähesed inimesed. Armastada vaenlast! See on piiritult raske. Kes on katsunud teostada leplikkust ja andeksandmist, see teab, kui raske on seegi. Mis siis veel rääkida vaenlasearmastusest. Ent Jeesus nõuab oma jüngerilt suurimat ja raskeimat. Sest vaenlasest mööda minna, teda rahule jätta — see veel kuidagi ehk läheb korda, aga teda armastada, tema eest paluda — see käib üle inimliku mõistuse. Ometi põhjendab Jeesus oma kõrge nõudmise vaenlasearmastusest üsna lihtsalt. Ta näitab

Taevase Isa erapooletule armastusele, mis „laseb oma päikest tõusta kurjade ja heade üle ja laseb vihma sadada õigete ja ülekohtuste peale“. Ja mis oleks loomulikum kui lapse sarnasus oma isaga? Edasi ta juhib oma jüngrite tähelepanu paganaile ja tõlneritele, kes armastavad oma sõpru ja on lahked oma vendade vastu, ning küsib, „mis iseäralikku teete siis teie?“ ja „mis palka teie saate?“, kui teie niisamuti teete? Ta tahab võtta vasturääkimiseks relvad ja näidata, kuidas tuleb vaenlast armastada. Jeesus käsib teha head (Lk. 6, 27). Meie ei saa oma tundeid, eriti armastustunnet sundida, kuid ega see halb ole, kui tunded tulevad tegudele järele. Vandesõnale vastata õnnistusega ei ole kerge ja see nõuab ülimal määral enesevalitsust. Kuid niisuguse kangelasteoga võib tulla toime see, kes on Jumalaga osaduses ja kes leiab Püha Vaimu abi oma hinge.

Jeesus ise pidi tundma, kui raske on teostada vaenlasearmastuse ideaali, sest ta peab seda iseäralikuks asjaks („mis iseäralikku teie siis teete?“) ja see on ka kõrgeim kõigest, mida üldse inimeselt saab nõuda. Aga Jeesusel on suur usk inimestesse, sellepärast ta neilt ka palju loodab. Ta loodab, et nad võivad olla täielikud, nagu Isa taevas on täielik, kui nad tahavad, sest ta teab, et kus niisugune tahe on olemas, sinna tuleb Jumal ise appi ja teeb võimatuimagi võimalikuks.

*„Ole ustav surmani, siis tahan ma sulle anda elukrooni.“*  
*Joh. ilm. r. 2, 10.*

#### 4. Tõeline vagadus.

Vagadus Jumala vastu.

**Vagaduse avalduskujud.** Ohver, palve ja paast on ürgajast peale olnud inimestele nendeks vahenditeks, mille kaudu nad otsi-

sid ühendust Jumalaga. Hiljem, kui juuda usk muutus vaimsemaks, astus verise ohvri asemele rahaline armuand templile või almus vaestele. Juudi käsuõpetuses etendasid need vagadusekombed määratu suurt osa. Nende täitmisest või mittetäitmisest olenes inimese vagadus siinses ja tema saatus sealpoolses elus. Variseride peamine vagaduseharrastus seisiski nende kommete täpses ja ülemäärases täitmisel, mida peeti eriliseks teeneks Jumala ees. Jeesuse ajal aga olid need vagadusavaldused muutunud niivõrd mehhaanilisteks ja pealiskaudseteks, et nad olid kaotanud koguni oma tõelise sisu. Selle asemel et nende kaudu jõuda osadusse Jumalaga, ülivagad variserid kasutasid neid auväärseid kombeid eneste vagaduse näitamiseks ja endile lugupidamise hankimiseks inimeste ees. Nõnda nende kommete täitjad ei teeninud Jumalat, vaid iseendid ja oma madalaid, isekaid kalduvusi. Selle vastu astus Jeesus välja järsult ning otsustavalt. Ta ei keelanud oma jüngritele ja järelekäijatele almuste andmist, palvetamist ja paastumist, kuid see, mille ta keelas täiesti, oli nende kommete väärharrastamine ja nendega avalikkuse ees edvistamine.

**Almused.** Oma jüngritele keelab Jeesus annetamise inimeste nähes ja igasuguse „päsundamise“ oma heategevusest, nagu teevad seda salalikud. Ei ole teada, kas variserid tõesti lasksid enese ees sarve puhuda, et vaeseid avalikult andide vastuvõtmisele kokku kutsuda, või tarvitab Jeesus oma lauset sarvepuhumisest variseride lärmika ja tähelepanu äratava heategevuse pilkeks. Kuid selge on: armuanni jagamisel olgu rist inimene vaba igasugusest tagamõttest; heategu sün-

digu nii salaja, et „ärgu su vasem käsi teadku, mida su parem käsi teeb“, s. t. andja ärgu olgu ise teadlikki oma heateost, veel vähem olgu tal põhjust sellest kõnelemiseks. Pealegi: kui armuand peab olema vagaduse tunnuseks ja Jumalaga osadusse astumise abinõuks, siis olgu see puhas igasugusest kõrvalhuvist, siinkohal enese pühaduse väljapakkumisest tänaval inimeste imetlemiseks. Heategevusel olgu ainuke ja üks põhjus: aidata, kas halastusest vaese vastu või tänutundest Jumala vastu ja ei mitte selleks, et (moodsal ajal) oma nime leida hiljem ajalehest, ega selleks, et rahva hulgas teha endale „head nime“.

**Paast.** Jeesus ei ole oma jängreid käskinud Mtt. 6, 16—18. paastuda, ometi ei mõista ta seda hukka üldse. Inimeste ees paastumisega edvistamine salalikkude viisil aga on Jeesuse meelest hirmus, ja ta hoiatab oma jängreid väga tungivalt, et nad oma pühamaid tundeid ei teeks tänava asjaks. Kui paastuvad variserid, siis teevad nad kibeda või haleda näo, et oma leina kõigile silmatorkavaks teha, nad lasevad oma juuksed ja habeme sassi minna, ei pese ega salvi ennast, nii et neid vaevu võib tänaval ära tunda. Aga mida nähtamatumatenad näivad, seda enam loodavad nad paista silma inimestele. Niisugused on salalikkud. Need on inimesed, kellel seda meelsust, mida nad oma välise käitumisega paista lasevad, seesmiselt olemaski ei ole. Nad teesklevad inimeste ees oma vagadusega, sest neile on inimeste lugupidamine enam väärt kui hea tegu ise või kui Jumala meelepärasus. „Neil on oma palk käes,“ ütleb Jeesus, sest muud nad ei soovigi.

Jeesus ütleb edasi, et kui keegi paastub, siis var-

jaku ta oma „paast“ mitte ainult ükskõikse, vaid koguni rõõmsa näo taha. Paastumise põhjuseks olgu mingi hingeline seisund, olgu see lein, olgu see abinõu kirgede taltsutamiseks või abinõu meeldida Jumalale. Seepärast olgu ta salajane. Jumal näeb sügavale hinge sisse ja ta on ustav, et abistada hädalisi nende tarvidustes. Jumal tasub meile seega, et ta meile lähedale astub ja meid sõbralikult lohutab, kui me seesmiselt oleme ausad ja tõelised. Jumal on seks liiga kõrge ja püha, et lasta ennast kasutada abinõuna iseka meeldida tahtmise rahuldamiseks.

**Palve.** Samuti kui armastuseandide andmisel Mtt. 6, 7—13. ja paastumisel, ärgu olgu Jeesuse jüngeritel palvetamisel midagi ühist salalik-kudega, kes kogudusekodades ja tänavate nurkadel pikki palveid loevad, et endid inimestele näidata. Palvetamisel ärgu olgu midagi tegemist avalikkusega, see olgu südame kõne Jumalaga. Sellega, et palvetamine peab toimuma lukustatud ukse taga, tahab Issand kujukalt ütelda, et palvetamise ajal välismaailm olgu meie taga lukkus, et kõik muud mõtted jäägu meist eemale ja eraldumine olgu täielik, sest „sinu Isa, kes salajasse näeb, tasub sulle avalikult“. Jumal ei tasu küll inimeste välise kiituse ja ülistuse läbi avalikult, mida otsivad salaliked, vaid seega, et tõeliselt palvetaja inimene oma tagasihoidliku palve-elu läbi saab heaks inimeseks, mis avalikkusele ei saa jääda tähele panemata. Niisuguse inimese elu on kasuks kogu ühiskonnale, ja mis võib olla suuremaks tasuks inimesele, kui see teadmine, et temast on kellegi kasu. Meieisapalves, mida Jeesus oma jüngeritele õpetab siinsamas, ei ole kordagi tarvitatud sõna

„mina“ või „mulle“, vaid ainult „sina“ ja „meie“. Seepärast ei tohi palve kunagi olla isekas ka sisult. Sest palve läbi annab Jumal seda, mis tuleb hüveks kõigile, ja see on tema ise, tema tahe, tema riik. Võida kasulik olla jumalariigi töös, on iga õige palve eesmärk ja tasu. Jeesusele enesele on palve alati olnud kõige suuremaks jõuallikaks, seepärast suutis ta ka väsimatult tegev olla jumalariigi rajamisel ja vendade teenimisel kuni oma valusa ristisurmani. Et palve võiks meilegi olla jõuallikaks headuse teenimisel, seks peab ta olema ehtis ja salajane. Mitmes kohas Uues Testamendis räägitakse ainult paari sõnaga sellest, et sageli Jeesus peale väsitavat päeva-tööd „läks tühja paika ja palus“.

Edasi hoiatab Jeesus oma jüngreid selle eest, et nad palvetamisel ei lobiseks paganate eeskujul, nagu kuuleks Jumal palvetajat tema „paljude sõnade lõttu“. Paganate juurdunud komme oli oma palvetega jumalaid väsitada, et neid sundida palveid kuulama. Selleks kuhjati kokku mõttetuid sõnu ja tähti, nimesid ja silpe ning arvati, et paljud sõnad, milledest palvetaja ise ei tohtinud arugi saada, avaldavad jumalaisse eriti vägevat mõju. Kogudusekojas peetud palved olid niisuguste nõiasõnadega võrreldes mõtterikkad ja väga ilusad, neil oli väga palju sarnast meieisapalvega. Kuid neiski oli palju üleliigset sõnadetege- mist; näiteks oli juutide palve, mida nad iga päev pidid kolm korda lugema, kümme korda pikem meieisapalvest. Jeesus nägi ka niisugustes palvetes üleliigset lobisemist. Seevastu Jeesuse meieisapalve ei erine juutide palvetest mitte niivõrra mõtete uudsu- sega kui just oma silmatorkava lihtsuse ja lühidusega. Vaevalt on Jeesuse tahtmine ja soov olnud, et sedagi haruldaselt ilusat palvet igal võimalikul ja

võimatul juhul „maha loetaks“, nagu see sageli ilmneb veel tänapäeval paljude ristiniimete juures. Üldse midagi mõttetult ja masinlikult „ära palvetada“ ei ole ristiniimese-vääriline.

**Meieisapalve**      Meie usuisa Martin Luther päre-  
**Martin Lutheri**      das meile oma „Väikeses katekis-  
**seletustega.**      mused“ aastast 1529 ristiusuõpetuse  
kolmandas peatükis meieisapalve  
seletustega. Nendes seletustes näitab usuisa, kui õnnelikud võivad olla ristiniimesed, et nad oma Taevast Isa võivad ja tohivad lapselikult usaldada ja kõige suuremas lihtsuses palvega tema ette astuda.

### Kolmas peatükk.

#### **Meieisapalve.**

#### Algussõnad.

#### **Meie Isa, kes sa oled taevas!**

Nende sõnadega Jumal tahab meid julgustada uskuma, et tema on meie õige isa ja meie tema õiged lapsed,

et meie julgesti ja täie usaldusega paluksime teda nõnda kui armsad lapsed oma armast isa.

#### . Esimene palve.

#### **Pühitsetud olgu sinu nimi!**

Mis see on?

Jumala nimi on püha küll iseenesest, aga meie palume selles palves, et see pühitsetaks ka meie juures.

Kuidas see sünnib?

Kui Jumala sõna selgesti ja puhtasti õpetatakse ja meie ka pühasti kui Jumala lapsed elame seda mööda; seks aita meid, armas taevane Isa!

Agas kes õpetab ja elab teisiti kui Jumala sõna õpetab, see teeb Jumala nime halvaks meie seas; selle eest hoia meid, armas taevane Isa!

Teine palve.

**Sinu riik tulgu!**

Mis see on?

Jumala riik tuleb küll iseenesest ilma meie palveta, aga meie palume selles palves, et see tuleks ka meie juurde.

Kuidas see sünnib?

Kui taevane Isa meile annab oma Püha Vaimu, et meie tema armu läbi usume tema püha sõna ja elame Jumala meele pärast siin ajalikult ja seal igavesti.

Kolmas palve.

**Sinu tahtmine sündigu, kui taevas, nõnda ka maa peal!**

Mis see on?

Jumala hea ja armuline tahtmine sünnib küll ilma meie palveta, aga meie palume selles palves, et see sünniks ka meie juures.

Kuidas see sünnib?

Kui Jumal rikub ja takistab kõik kurja nõu, tahte ja püüde, mis meid ei lase pühitseda tema nime ega tema riiki tulla meie juurde, nagu see tahtmine on kuradil, maailmal ja meie lihal,

vaid kui ta meid kinnitab ja hoiab kindlasti oma sõnas ja usus meie eluotsani. See on tema armuline ja hea tahtmine.

### Neljas palve.

**Meie igapäevane leib anna meile tänapäev!**

Mis see on?

Jumal annab küll igapäevase leiva ilma meie palveta kõigile kurjadele inimestele, aga meie palume selles palves, et tema annaks meile mõista seda heategu ja tänuga võtta vastu meie igapäevase leiva.

Mis on meie igapäevane leib?

Kõik, mida meie oma ajaliku elu tarveteks ja toiduks vajame, nagu söök, jook, riided, kingad, kodu ja majapidamine, põld, kariloomad, raha, vara, vaga abikaasa, vagad lapsed, vagad ja ustavad ülemad, hea valitsus, hea ilm, rahu, tervis, kaine elu, aus nimi, head sõbrad, ustavad naabrid ja muud seesugust.

### Viies palve.

**Ja anna meile andeks meie võlad, nii kui meiegi anname andeks oma võlglasile!**

Mis see on?

Meie palume selles palves, et taevane Isa ei vaataks meie pattudele ega nende pärast keelaks meile seda, mida me palume; sest meie ei vääri seda, mida me palume, ega ole ka mitte seda pälvunud; vaid et tema annaks seda kõike armust, sest et meie iga päev teeme palju pattu ja pälvime selget nuhtlust.

Siis me tahame ka südamest anda andeks ja meeldi teha head neile, kes meie vastu eksivad.

## Kuues palve.

### **Ja ära saada meid kiusatusse!**

Mis see on?

Jumal ei kiusa küll kedagi, aga meie palume selles palves, et Jumal kaitseks ja hoiaks meid, et kurat, maailm ja meie liha meid ei peta ega vii uskmatuse, meeletehte ja muude suurte pattude ja pahedesse;

ja et meie, kui meid seega ka kiusataks, ometigi võimust saame ja võit meile jääb.

## Seitsmes palve.

### **Vaid päästa meid ära kurjast!**

Mis see on?

Meie palume selles palves kui kokku võttes, et taevane Isa meid päästaks kõigest ihu- ja hinge-, varanduse- ja au-kahjust,

ja viimaks, kui meie surmahetk tuleb, meile annaks õndsas otsas ja meid armuga võtaks sellest hädaorust enese juurde taevasse.

## Lõppsõnad.

### **Sest sinu on riik ja vägi ja au igavesti! Aamen.**

Mis tähendab aamen?

Et mina oleksin kindel selles, et niisugused palved on taevase Isa meelepärast ja et tema nad kuulab, sest ta ise on käskinud nõnda paluda ja töötanud meid kuulda.

Aamen, aamen, see on: jah, jah, see sünnib tõesti nõnda.

**Varanduse kogumisest.** Nagu nägime, on Issand kõige silmakirjaliku ja välispidise näida tahtmise otsene vastane. Tema ees maksavad vaid meelsus ja süda, hingeline ausus ja puhtus. Väärt on talle ainult see, mis viib ühendusse Jumalaga. Jeesuse kogu elumõte ja elueesmärk olid Jumal ja tema riik. Kuid Jeesus nägi, et on üks vägevamaid väliseid asju, mis püüab inimeses saada ülimaks isandaks ja asuda Jumala asemele. See on raha ja vara. Jeesus ei hoiata maise vara kogumise eest ainult sellepärast, et see vara on kaduva väärtusega, mida „koi ja rooste rikub“ ja millesse „vargad sisse tungivad ja varastavad“, vaid sellepärast, et varandus orjastab inimese südame ja teeb ta vastuvõtmatuks kõrgematele väärtustele, Jumalale.

Ometi ei ole Issand olnud raha kui niisuguse vastu. Rahata ei saa keegi läbi, sest ta on soodus töö ja töösaaduste vahetusabinõu. Oma tööd ja seda, mis tööga luuakse, peavad inimesed üksteisega vahetama. Raha on sel korral ainult abinõu ehk vahend, mis peab teenima inimese kõrgemaid elueesmärke. Jeesus hoiatab vaid selle eest, et abinõust ei tehtaks otstarvet, orjast isandat.

Kes maise vara kogumise teeb oma elu eesmärgiks, see kaotab tähtsama ja ainsa elusihhi — Jumala. See on põhjendatud tõde. Igal inimesel on tarvidus kuuluda kellelegi kogu oma südame ja hingega. Ta võib kuuluda emmale-kummale, kas ainult Jumalale või mammonale. Sest mõlemad nõuavad inimest endale tervikuna. Kes arvab, et ta võib mõlematele korraga kuuluda, see petab rängalt iseennast. Inimese süda ei saa olla kunagi tühi, nagu looduski ei salli tühja kohta. Kui lahkub sealt headus, on

kuri kohe asemel. Jeesus võrdleb inimese südant silmaga, mis valgustab kogu ihu. „Kui silm on korras, siis on kõik ihu valguses. Aga kui silm on rikkis, siis on kogu ihu pimeduses.“ Kui südame üle ei ole valitsejaks ainuüksi Jumal, siis valitseb seal pimedus. Kuid see pimedusevalitsus inimese sees on kohutav, palju kohutavam kui ihulise silma pimestus. Südamest levib pimedus üle kogu inimese elu ja mürgitab ta kõlbliselt ja usuliselt.

Kui kellegi elu eesmärk on mammon, mille kogumine on üldiselt väga raske, siis rikub inimene selle eesmärgi saavutamisel oma iseloomu, muutub kalgiks ja halastamatuks kaasinimeste vastu ning lahkub Jumalast. Sest pühakiri ütleb: „Kes ei armasta oma venda, keda ta näeb, kuidas see võib armastada Jumalat, keda mitte ei näe,“ (1. Joh. 4, 20) ja „mis kasu on inimesel sellest, kui tema kogu maailma kasuks saaks ja oma hinge kaotaks?“

**Muretsemisest.** Mammonaorjuse eest hoiatab Jeesus rikkaid. Aga tal on ütelda ka vaestele, mis neid püüab lahutada Jumalast. See vaeste needus on muretsemine. Vaesus, viletsus, tööpuudus on kohutavad; nendega käivad sageli kaasas alatoitlus, halb korter, haigus, meeleheit. Need asjad teevad inimese kibedaks ja otsekui sunnivad hädaldama. Seda teadis ka Jeesus. Ta oli ise kodutu ja pidi kord kurbusega ütleva: „Rebastel on augud ja lindudel on pesad, aga inimesepojal ei ole, kuhu panna oma pea.“ Ometi ta hoiatab: „Ärge olge mitte mures oma elu pärast.“ Jeesusel on selleks palju põhjusi. Kõigepealt ta ütleb, et meie ihu ja elu, mis meil on, on midagi nii suurt ja väärtuslikku, et meie peaksime häbenema nii tühiste asjade pärast muretseda, nagu on seda toit ja rõivad. Inimene ja ta elu on kõige suurem Jumala ilmutus siin maa-

ilmas: see tunne peaks meid aitama tõusta kõrgemale väikestest maistest muredest. Jeesus aga näeb kõikjal looduses Jumala kätt; linnud taeva all elavad ilma aitadesse kogumata Jumala laualt ja kiiresti kaduvad lillekesed väljal on ehitud hiilgavamalt kui Saalomon oma toreduses. Kui Jumal kõigi niisuguste vähema väärtusega asjade eest hoolt kannab, miks ei peaks ta siis hoolt kandma inimese kui kõige väärtuslikuma eest? Muidugi ei taha Issand sellega ütelda, et meie peaksime kõigele käega lööma, elama kerge-meelselt ja laisklema. Sugugi mitte. Vaid ta juhib meie pilgu Jumala suurele rikkusele, millest oma ülalpidamise saavad kõik need, kes temale loodavad. Jeesus ütleb, et kui meie iga päev oma võimaliku olemise teinud, siis kõik muu tuleb jätta Jumala hooleks. Sest tõesti, ega muretsemine ja ägamine tee olundit kergemaks, vaid kindlasti raskemaks ja halvemaks. Muretsemine halvab töötahte ja jõu, teeb nõrgaks eluvõitluses ning on koguni paganate tundemärk, nagu ütleb Jeesus. Sest kes Jumalat ei tunne, peab ise oma kibeda heitlusega toime tulema ja ära kulutama oma elujõu. Oma jüngritele aga annab Jeesus lõpuks kõige tugevama relva võitluseks muretsemise vastu: „Ent nõudke esiti Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõike antakse teile pealegi.“

Kelle hinge valdab igatsus Jumala järele ja kes on mures Jumala riigi pärast, sel ei ole ruumigi murede jaoks maiste asjade pärast. Ta ei mõtlegi palju nendele asjadele ja kogeb peagi, et tal kunagi ei puudu vajalik igapäevses elus. Seda imelikku tõde on kogenud paljud inimesed, kes täie andumusega nõudsid Jumalal riiki, võitlesid selle eest, et headus maailmas võiks pühitseda, võitu ja et kurjus nende endi südamest kaoks täiesti. (Barnardo, Fry, Wrede.) Seda tõde õpetab kogema Issand meidki, et murede muljutus kaoks meie elust, et meie süda saaks ikka enam vabamaks, rõõsamaks ja julgemaks.

*„Kes Jehoovat ootavad, need saavad uut rammu ja lendavad üles tiibadel kui kotkad: nemad jooksevad ja ei tüdi mitte, nemad käivad ja ei väsi mitte.“*

*Jes. 40, 31.*

## 5. Väärtuslikud elureeglid.

**Kohtumõistmisest.** Selle sõna on Jeesus sihtinud Mtt. 7, 1—5. kõigepealt variseride vastu. Nende arusaamise järgi oli Jumal karm ning halastamatu kohtunik, kes otsustas kõike õiguse mõõdupuuga. Kui Jumala asemikud võtsid nad endile õiguse samuti karmilt kohut mõista inimeste üle. Jeesus teadis aga, et Jumal niisugune ei ole, vaid ta on armuline Isa, pika meelega ja rikas heldusest ning tõest. Küll võib ka Jumal olla karm ja õiglane nende vastu, kes ei ole tema headust väärt. Ent Jumala headust ei vääri just need inimesed, kes ise on karmid, halastamatud ja julmad. Niisugused aga on need, kes mõistavad kohut teiste üle (Jeesus ei mõtle muidugi sellega kohtunikku, kes võrdleb kohutus mõne inimese tegu seaduseparagrahvi), mõistavad hukka ja alaväärivad teisi.

Et meie kõik eksime ja vajame halastust ja armu, siis on teiste üle kohtumõistmine alati kõrk ja silmakirjalik tegu. Õigus noomida ja kohut mõista oleks ainult sellel, kes ise on parem ja veatu. Kuid, nagu nägime, kohtumõistjal enesel peab olema halastamatu süda, sest muidu ta ei hakkaski otsustama teiste üle kurjasti. Seepärast ütleb Issand hästi ja tabavalt, et need, kel enestel palk silmas, on teiste silmast pindu otsima kõige vapramad. Kõrkus ja halastamatus on inimese kõige pahemaid vigu. Kes nüüd kohut mõis-

tab, olles armutu ja karm, teeb seega ise veel suurema vea, kui on see, mida ta läheb parandama teise juures.

Jeesus, kes teadis, kui raske, koguni kui võimatu on inimesel täiesti hea ja patuta olla, ei mõistnud eksijaid iialgi hukka. Otse sellevastu. Ta astus alati välja nende kaitseks. Abielurikkuja naise loos (Joh. ev. 8, 2—11), kus variserid pärivad Jeesuselt tema otsust karistuse kohta abielurikkumise eest, ütleb ta neile raske tõe: „Kes teie seast on patuta, see visaku esimesena temale kivi!“ Õnnetu naise, kes tasuhimuliste variseride käest pääseb Jeesuse tõttu eluga, saadab Issand minema sõnadega: „Mina ei mõista sind mitte hukka; mine ja ära tee mitte enam pattu!“

*„Kui te annate andeks inimestele nende eksitused, siis annab teie Taevane Isa ka teile andeks. Aga kui teie inimestele nende eksitusi mitte andeks ei anna, siis ei anna ka teie Isa teie eksitusi mitte andeks.“*

*Mtt. 6, 14—15.*

### **Väärtuste rüvetamisest.**

Mtt. 7, 6.

Kes tahab maailma ja inimestesse mõjuda edendavalt ja parandavalt, see hoidugu kõrgist kohtumõistmisest kui ühest äärmusest, kuid ärgu langegu teise. Kõrkuse vastand on roomamine ja pealetükkivus. „Ärge andke seda, mis püha, koerte kätte ja ärge heitke oma pärle sigade ette.“ Ristiinimene hoidugu järelejooksmisest usupõlgajaile ja pilkajaile suurte ja tõsiste usuliste ning vaimsete väärtustega. See ei tee head, vaid halba. Ristiinimene peab suutma lugu pidada sellest, mis tal on, ja ärgu ta tehku oma kalleid aardeid turukaubaks. Usk on nagu armastus. Ta ei lase end peale sundida karmusega ega vägivallaga, nagu ta ei alistu ka roomamisele ega libitsemisele. Seepärast käsib Issand jüngritel puistata tolmu eneste jalgadelt seal, kus neid vastu ei võeta, seepärast keelab ta neid rääkimast inimestele oma

Messia auhiilgusest, seepärast vaikib ta ise ülem-  
preestri ees.

*„Ärge eksige mitte, Jumal ei anna ennast mitte  
pilgata! Sest mis inimene külvab, seda tema ka lõikab.“*

*Gal. 6, 7.*

**Palumisest.** „Paluge, siis antakse teile; otsige, siis  
Mtt. 7, 7—11. te leiate; koputage, siis avatakse teile.

Sest igaüks, kes palub, see saab...“

Nende veenvate sõnadega Issand käsib oma jüngreid tingimusteta usalduses paluda Taevast Isa, kes kõike head tahab anda oma lastele. Ta põhjendab oma üleskutset näitega tegelikust elust. Maine isa, vaatamata tema inimlikkudele nõrkustele, tahab anda oma lastele häid ande, kui palju enam siis Taevane Isa, kes ei ole kuri ega äkiline, vaid piiritult hea ja rikas. Kõik oleneb vaid meie eneste usaldusest Taevase Isa vastu ja meie palve kindlusest ning innust. Küll ei täida meie oma isa kõiki meie soove. Ka Taevane Isa mitte. Sest lapsed paluvad tihti endile kahjulikke asju ja isa peab keelduma andmast laste eneste huvides. Seepärast olgu palve vaba igasugusest omakasust ja taotlegu meieisapalve eeskujul ainult taevariigi väärtusi. Kuigi siis meile ehk sageli paistab, et Jumal leiva asemel annab kivi, näiteks tervise ja rikkuse asemel haigust ja vaesust, peame just neil korral õppima teda täielikult usaldama ja uskuma kindlasti: Jumal annab meile ainult seda, mis meile on kõige parem ja kasulik. Jumal annab ainult head. Jeesus, kes ise lõpuni selles usus kindlaks jäi, tõestas vankumatu järjekindlusega, et Jumal ta palvet kuulis ja ka tema kannatuse ning ülekohtuse surma läbi andis maailmale suurima ja väärtuslikema: lunastuse.

„Kuldne reegel“.

Mtt. 7, 12.

„Kõik, mida te tahate, et inimesed teile teeksid, tehke seda neile; sest see on käsk ja prohvetid.“

Vana-maailma usundeis esineb see „kuldne reegel“ väga laialdaselt eitavas vormis, nagu see on omane kõigile käsuusundeile. Talmudis on koht, kus rabi Hillel, Jeesuse kaasaegne, vastab ühe mittejuudi küsimusele, milles seisvat käsuõpetuse sisu ja tuum, järgmise lausega: „Mis on sulle põlatav, seda ära tee oma ligimesele, see on kogu käsk, ja kõik muu on tõlgitsus.“ See vastab täiesti käsuusu põhimõttele. Jeesus täiendab seda jaatavalt ja näitab sellega ristiusu kõrgema kõlbluse olu. Ristiusus ei ole oluline see, et meie kui ristiinimesed jätame kurja tegemata, vaid et meie seda, mis hea on ja mida meie tahame, et meile tehtaks, ka teistele teeksime. Meie peame olema huvitatud ligimese hüveolust ja tegelikult olema abivalmis tema abistamiseks.

Vana Testamendi käsud on väljendatud sageli keeldudes: „Ära mitte...“, „Sina ei pea...“ jne., nagu seda leiame ka Moosese kümnes käsus. Kuni usupuhastuseni ei olnud keelule osanud keegi midagi jaatavat juurde lisada. Alles Luther oma käsuseletustes tõstab uuesti aukohale Jeesuse „kuldse reegli“ vaimu, kui ta igas käsus esinevale keelule lisab järjekindlalt juurde sõnakese „vaid“, mis on kui sild Vana Testamendi käsu karmilt sunnimaalt Uue Testamendi soojendava headuse pinnale. — Vana ja Uue Testamendi vaimu vahe ilmneb kõige kujukamalt halastaja Saamaria mehe loos (vt. lk. 93). Kui preester ja leviit õnnetust mööda kõndisid, siis ei teinud nad ju mitte midagi kurja, vaid käisid oma teed edasi oma „kuldse reegli“ vaimus ja ei mõtelnudki kedagi minna röövima. Uue Testamendi „kuldse reegli“ vastu nad aga eksisid rängasti: nad jätsid tegemata hea, mida nad oleksid teha võinud ja tegema pidanud.

„Mida teie olete teinud ühele nende mu vähemate vendade seast, seda olete teie teinud minule.“

Mtt. 25, 40.

**Kitsas tee ja hea vili.**

Mtt. 7, 13—23.

Juba oma elu ajal nägi Jeesus, kui vähe oli neid, kes temast ja taevariigi evangeeliumist aru said. Ta kohtas igal sammul väärarusaamist enesest, kuigi oli palju neid, kes esialgu kaasa läksid temaga suures vaimustusehoos, lootes temalt kõiksugu maisi mugavusi. Niisugustele kergelt kaasajooksjatele ütleb Issand hoiatuseks, et see tee, millel jünger peab käima õpetaja jälgedes, on kitsas ja vaevaline. Ometi veel raskem kui sellel teel käia on selle kitsa tee ülesleidmine, sest ta on üpris ahtake ja suur hulk teda ei näegi. Sest inimesed hindavad ja jumaldavad seda, mis juba kaugelt silma tõrkab ja on suur ja lai, nagu suured majad, suured linnad, „suured“ rahad jne., ja niisuguste asjade järele käib nende himu. Sellepärast leiavad elutee ahtakese alguse ainult väga vähesed, keda huvitavad vaid jumalariik ja töö tema kasuks, aeglane ennastsalgav ja vaearikas võitlus kurjuse vastu eneses ja maailmas. Jeesus nõuab tungivalt, et iga ristiniimene eneselt küsiks: kas kuulunka mina nende väheste hulka, kellel korda läheb leida kitsas tee?

Jeesus nõuab oma jüngreilt väga palju. Nende eest aga, kes oma jüngriülesande teevad kergeks ja kitsal teel käimist vaid teesklevad, hoiatab Issand väga tõsiselt. Et teesklejaid ja silmakirjatsejaid ehk — nagu Jeesus neid nimetas — valeprohveteid õigetest jüngritest eraldada, tuleb tähele panna nende vilja, s. o. tegusid. Olgugi, et nad välispidi teevad vaga näo, endid katavad usklikkusemantliga, Issandat ütlevad uskuvat ja koguni imetegusid teevad tema

nimel, ei tunnista Jeesus neil olevat enesega midagi ühist. Nagu hea puu ei või kanda paha vilja ja paha puu head vilja, nii ei saa hea inimene teha kurja ja kuri inimene häid tegusid. Valeprohvetite teod on halvad, seepärast on nad ise halvad kogu oma hingega. Nende teod paljastavad nende hingelise olundi, aga hing on see, mille järgi otsustab Jumal inimeste üle. Sest kelle süda ja hing on head, nende teod ei saa olla halvad, nad kasvavad seestpoolt välja nagu iseenesest, otsekui vili puust.

*„Kes minu järele tahab tulla, see salaku end ära ja võtku oma rist enese peale ja käigu minu järel.“*

*Mr. 8, 34.*

## 6. Lõpp.

**Maja kaljul ja  
maja liival.**

Mtt. 7, 24—27.

Usu jõud ei ole mitte sõnades, vaid väes. Ka mitte teadmises, vaid teos. Mäejutluse ja pühakirja sõnade teadmine ja nendest arusaamine on küll vajalik igale ristiinimesele, kuid olulisem on teadmiste rakendamise igapäevsesse ellu, nende sõnade järgi tegemine (mitte sõnadetegemine!). Nagu nägime eelmises loos, on see küll väga raske ja „kitsas tee“, aga oma jutluse lõpul ütleb Jeesus, et see on ometi kõige targem, mis inimene üldse võib teha. Kes oma elu rajab Jumalale ja usaldusele tema vastu, seda võib võrrelda mehega, kes ehitab oma koja kaljule. Kuigi usk Jumalasse ei tee kiiresti rikkaks, ei anna välist hiilgust ega välist au, teeb ta inimese seesmiselt kindlaks ja rõõmsaks, nõnda et ükski õnnetuste ega murede sadu ei suuda hävitada tema kaljule ehitatud hoonet.

Ainult „sõna kuuljail“ võib käia käsi väliselt palju

paremini kui „sõna tegijail“, sest Jumalata, see on — halastamatuse, julmuse ja hoolimatusega kaasini-  
meste vastu saab kiiresti rikkaks ja võimsaks. Kuid  
see kõik on nagu hoone, mis rajatud liivale. Kui tule-  
vad päevad, mil rikkus ja vara on võimetud kõrval-  
dama raskusi ja õnnetusi elust, siis tuleb seesmine  
kokkuvarisemine, millele järgneb paratamatult ka  
väline langus. Liivale ehitatud hoone langeb kokku  
ja „tema langus on suur“. Väline hiilgus, rikkus ja  
au, mis ei ole rajatud „sõna tegemisele“, s. o. ausu-  
sele, puhtusele, usule Jumalasse, ligimesearmastusele,  
Jeesuse-meelsusele, variseb kokku hiljem või varem.

Meie ülim püüe olgu Jeesuse sõnad teoks teha  
igas pisemaski asjas, sest seeläbi rajame oma elu  
kindlale alusele, mida ei kõiguta tormid ega õnesta  
voolavad veed.

*„Maailm läheb hukka ja tema himu, aga kes Jumala  
tahtmist teeb, jääb igavesti.“* 1. Joh. 2, 17.

## VI. Tähendussõnad.

### 1. Tähendussõnade iselaad ja liigitus.

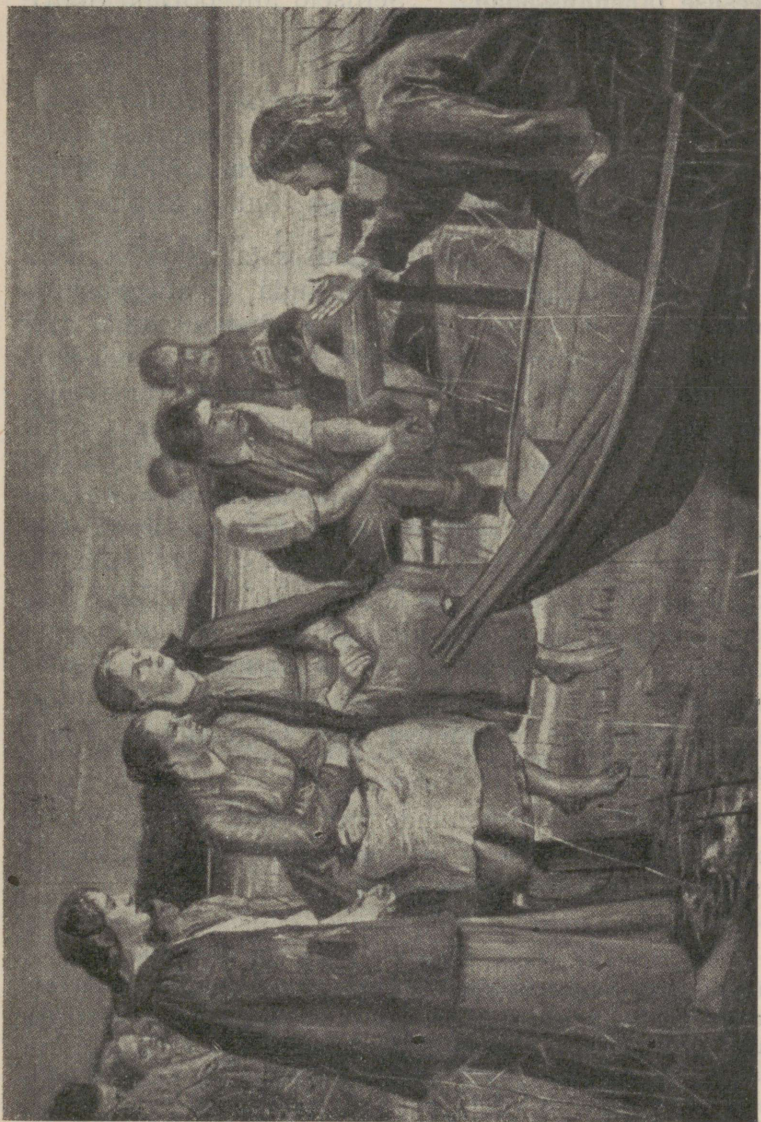
**Jeesuse piltlik kõneviis.** Ei olnud see mitte ainult Jeesuse  
ammendamatu sügavamõtteline ja  
jumalikult tark õpetus, vaid ka  
tema piltlik kõneviis, mis pani hämmastuma rahva,  
„sest tema õpetas neid kui see, kel on meelevald, ega  
mitte nõnda kui kirjatundjad“. Jeesus ei määranud  
kindlaks oma kõnedes üldisi juhiseid usu ja Jumala  
kohta, vaid ta tegi selgeks oma abstraktsed mõtted  
veenvate ja elavate piltide kaudu. Ta väljendus oli  
rahvalikult lühike ja kokkusurutud, nagu vanasõnad.

Ta ei kartnud järske liialdusi. Tema sõnad tabasid tundeid ja südametunnistust ning jäid meelde.

Tarvidusest väljenduda piltlikult lõi ta meisterliku osavusega suure hulga imeilusaid tähendussõnu. Idamaalane armastab üldse võrdlusi ja tähendussõnu. Juba Vanas Testamendis loeme terve rea nüüsguseid, näiteks: Jotami valmi (Kohtum. 9, 7 jj.), Naatani mõistukõne Taavetile (2. Saam. 12, 1 jj.), laulu viinamäest (Jes. 5, 1 jj.). Ka rabid tarvitasid piltkõnet. Neilt oli Jeesus õppinud nii mõndagi. Kuid rabide mõistukõned nagu nende uskki olid Jeesuse omadega võrreldes kuivad, mõttevaesed ja väheväärtuslikud.

### **Allegooria ja parabool.**

Palju on vaieldud tähendussõnadest arusaamise pärast. Kaua ei saadud aru sellest, et Jeesuse tähendussõnad ei ole allegooriad, vaid paraboolid. Nendes mõistetes vahetegemine on väga tarvilik Jeesuse tähendussõnade õigeks mõistmiseks. Tähendussõna (parabool) on esitatud võrdlus ja tahab näitliku pildi või kujuka loo kaudu selgitada ainult ühte mõtet. Nii tahab prohvet Jesaja õpetada oma tähendussõnaga viinamäest, et Jehoova on oma rahvalt lõiganud ainult tänamatust. Ei tohi küsida, mis tähendab torn, mis müürid, surutõrs jne. Üksikasjad on siin ainult kunstiliseks ilustuseks. Allegooria (mõistukuju) seevastu tahab paljusid mõtteid ja viiteid varjata piltliku kõneviisi taha. See pärast on ta mõistatuslik kõne, mis vajab seletamist ja mida peab lahti mõistatama üksikasjaliselt. Tüüpilised allegooriad on enamasti mõistatused. Allegoorilisteks võiks nimetada Joosepi ja vaarao unenägusid, mis pikema seletuseta ei ole arusaadavad.



Jutlus järve ääres.

## Jeesuse tähendussõnad paraboolidena.

Selliseid allegooriaid (mõistukujusid) Jeesuse ajal hinnati ja armastati. Johannes evangeeliumi piltkõned kalduvad tihti allegooriatesse, näiteks kõne viinapuust ja heast karjast. Ka Paulus tarvitab allegooriaid (Aabrami kahte naist seletatakse vana ja uue seadusega; Gal. 4, 24 jj.).

Et ka ürgkristlikus kirjanduses tarvitatakse üsna sageli allegooriaid, siis võis juhtuda, et allegooriline arusaamine — nagu oleks Jeesuse tähendussõnad arusaadamatud mõistatused (Mr. 4, 10—12) — tungis juba ka evangeeliumidesse. Tegelikult Issand on tarvitanud tähendussõnu paraboolises, mõistukõnelises mõttes mitte selleks, et oma mõtteid varjata, vaid et neid just selgitada. Kui praegu mõne tähendussõna kohta on kahtlus, siis seda sellepärast, et meie ei tunne alati neid olukordi, millistes nad on jutustatud, millistele küsimustele Jeesus nende kaudu oma kuulajatele tahtis vastata. Nõnda vastab nähtavasti tähendussõna külvajast jüngrite küsimusele: „Kust see tuleb, et kõik inimesed ei võta vastu sinu sõna?“ Vastus: Tema mõju on olnud kuulajate südamest, nagu saagi rohkus on olnud põllupinnast (Mtt. 13, 3—9).

Jeesuse tähendussõnade mõistmine paraboolidena on õigustatud peaaegu igal juhul ja kõrvaldab rasked takistused nendest arusaamisel.

Näiteks, kui mõista allegooriana Lk. 18, 1—5 tähendussõna ülekohtusest kohtunikust, siis tuleks Jumalat võrrelda ülekohtuse inimesega. Kui aga temast aru saada paraboolina, siis ta tähendab üleskutset julgele ja lootuskindlale palvele. Kuid ometi võis Jeesus siin ja seal mõne tähendussõna välja arendada ka allegoorilises mõttes, kui seda võimaldasid pildi silmanähtavad tunnusmärgid.

**Tähendussõnad** Jeesuse tähendussõnad ei ole elu peeglina. pärit kirjatundjate pärimusest, vaid on tegeliku ja igapäevse elu terase tähelepaneku vili. Täheendussõnade järgi võib veel praegugi elavalt moodustada pildi kogu sellest ümbrusest, kus elas Jeesus.

„Väike küla oma mõisaga, kus töötab valitseja ja palju orje ühes talupoegadega, kelle omanik viinamarjakorjamise ajal, kui töö peab minema kiiresti, läheb välja palkama töölisi, ja ikka uuesti tagasi läheb, sest et ta ikka küllalt ei leia töötavaid käsi. Seal näeme külvajat, kes seemet mulda viskab, ja puu-äppa, kes maja ehitab. Näeme viigipuud, kuidas ta punge ajab, ja lõikust, kuidas see valmib. Meie näeme väikesi linnukesi, kuidas nad toitu leiavad ilma aitadesse kogumata; näeme kotkaid, kuidas nad tormavad raibe kallale. Me näeme mänglevaid lapsi ja noorte meeste pulmarongi. Me astume väikesse majja, mis on nii väike, et ainus küünal paistab kõigile neile, kes on toas. Seal istuvad vanemad ja lapsed laua ümber ja koerake kogub koorukesi, mis langevad laualt. Öösi magab isa lastega toakeses ja saab pahaseks, kui teda äratab sõber, kes tahab laenata veel leiba, sest ta sõber on tulnud alles hilja õhtul tema juurde külla. Samal ajal, kui elatakse selliselt vaeste man, kel ei ole leibagi üleöö tagavaraks, ootavad ülal suures mõisas teenrid oma isandat, kes tuleb koju suurelt pidusöögil; seal hiilib varas läbi öö maja juurde, et sinna sisse murda; ja väljas põllul külvab tige naaber talumehele umbrohuseemneid nisu sekka. Kui kirju on pilt, kui rikas tegevustik, kui loomulikult peegeldub siin Jeesuse kodukoha kogu elu! Ei ole parimat tõestust pärimuste ehtsuse kohta Jeesusest, kui see elutruudus tema Galilea küladest ja järve kaldast.“ (Weinel.)

**Liigitus.** Vormilt võib jagada Jeesuse tähendussõnad kahte liiki: 1) piltlikud ütlused või lühikesed võrdlused, nagu valgusest küünlajalal ja linnast mäel, ning 2) päris-tähendussõnad ehk paraboolid, millistes viiakse võrdlus läbi lühema või pikema jutustuse kaudu, näiteks tähendussõna külvajast. Laiemas mõttes arvatakse tähendussõnadesse ka need, mis on võrdlused, kuidas näiteks „Kõik, mis on seotud“.

dussõnade hulka ka rida Jeesuse jutustusi, mis kitsamas mõttes ei ole tähendussõnad ehk paraboolid, vaid näitejutud. Neis ei võrrelda asja pildiga, vaid üldist mõtet selgitatakse tavava näitega. Siia kuuluvad lood variserist ja tõlnerist, rikkast mehest ja vaesest Laatsarusest, halastajast Saamaria mehest ja rikkast talupojast.

Tähendussõnadest ilmneb meile Issanda mõtete rikkus ja nende kaudu võime heita pilgu tema hinge sügavustesse.

## 2. Tähendussõnu taevariigist.

**Tähendussõna  
külvajast.**

Mtt. 13, 3—9.

Loodusel ja inimese vaimuelul on palju sarnasust. Seda sarnasust näeb Jeesus jumalariigi tööl ja külvil. Nagu külvajal, kes puistab teri mulda, mitte kõik külvatud seemned ei kanna ühesugust vilja külvipinnasel, nõnda ei kanna ka tema kuulutus jumalariigist ühesugust vilja inimeste südames. Alati ei ole sõna-sõnalt nii, et „kuidas külv, nõnda lõikus“, vaid lõikus oleneb siin peamiselt külvipinnase omadustest. Sellest räägibki tähendussõna külvajast.

Osa külviseemet langeb tee äärde, kus maa on kõvaks tallatud ja seeme ei lähe mulla sisse, vaid jääb pinnale ning linnud tulevad ja söövad selle ära. „Nõnda on lugu ka jumalariigi kuulutusega, sõna-seemnega,“ tahab ütelda Jeesus. Osa inimesi, kellele ta kuulutab, on nii kõva ja tuima südamega, et nad jumalariigi aateid üldse vastu ei võta. Neile ei lähe Jeesus korda kõige ta kuulutusega. Jeesuse tööniisuguste juures on otsekui mahavisatud vaev, nagu seemned tee ääres.

Kuid külvatud seeme ei kannu vilja ka seal künka harjal, kus on mullapind küll sõmer ja tera idaneb algul kiiresti; kuid lõikuseajal ei ole ometi võtta midagi. See tuleb sellest, et õhukese mullakihi all on kaljune pind; päikese käes kuivab kaljul koos õhukese viljakandva mullakihiga ka tärgranud oras. Samasuguse saatuse osaliseks näeb Jeesus saavat oma kuulutuse kergemeelsete ja pinnapealsete inimeste südames. Nad võtavad algul Jeesuse hea õpetuse suure õhinaga omaks, kuid neil puudub hinge sügavus ja pidev tahe, nad unustavad selle varsti või loobuvad olude sunnil jumalariigi aate teostamisest.

Kolmas osa seemneist „kukkus ohakate sekka ja ohakad tõusid ja lämmitasid selle“. Ohakane pind pidi olema viljakandevõimeline, kohev ja sügava mullakihiga, sest ohakas halval maal ei kasvagi. Kuid ohakad kasvasid lopsakamalt kui külvatud seemnest võrsunud taimed. Hea seeme kadus asjatult. — Jeesus peab nägema sageli ka oma kuulutuse nurjumist patuse südamega inimeste juures. Patuse südamega inimesed võtavad tema kuulutuse vastu ja algul näib, et sel on nendesse hea mõju. Kuid varsti lämbub kõik hea algus lopsakalt arenevate pahede ja maiste huvide ülevõimu all. Head mõtted ja püüded lämbusid inimlikkude nõrkuste ja pattude varjus.

Kuid külvaja töö ei ole ometi asjatu. Neljas osa seemet langes heale maale, võrsus, valmis ja kandis vilja saja, kuuekümne ja kolmekümne seemne võrra. — Nii näeb Jeesus oma töö häid tagajärgi. Ta kuulutus tungis hea südamega ja püsiva iseloomuga inimeste hinge, kes võtsid ta sõna vastu, ei unustanud seda ega lasknud lämmitada pattudel. Nende inimeste kogu elu muutus seeläbi ikka ja ikka paremaks ja väärtuslikumaks.

Ühe juures oli küll Jeesuse sõna mõju suurem, teise juures väiksem, ometi tasus see täiesti külva vaeva. Kuigi ainult neljas osa külvatud seemnest kandis head vilja — Jeesus ei nurise ega muutu kärsituks. Nagu vilunud põllumees teab ta juba ette, et kuigi hävib osa seemneid, üks osa annab ometi rikkaliku saagi ja tahtub töö vaeva ilusate ülejääkidega. See Jumal, kes laseb võrsuda vilja väljal, õnnistab oma headusega iga tõsist ja tõelist tööd, mida tehakse maailmas kurjuse peletuseks ja headuse võiduleaitamiseks, olgugi selle töö välised tagajärjed paljudele nähtamatud.

**Sinepiivast ja haputaigast.**

Mtt. 13, 31—33.

Kuid ka jumalariigi töö väliste tagajärgede suhtes ei ole Jeesus pessimist. Ta näeb nagu vaimus ette, et jumalariigil on suur tulevik. Ta on algul väike ja tähtsusetu, nagu sinepiiva, aga tal on ka sinepiiva omadus: kui ta maha külvatakse, siis kasvab ta suureks. Jumalariigil on iseeneses kasvamise ja levimise võime nagu sinepiival, ka väliselt. Ja ristiusu kahe tuhande aasta pikkune ajalugu tõestab seda selgesti. Kuid jumalariigil on levimise võime ka seesmiselt. Nagu ivake haputaigast, mille naine segab kolme vaka jahu sekka, ajab hapnema kogu taigna, nõnda tungib jumalariigi mõju läbi kogu isiku ja ühiskonna ning teeb nad uueks. Seepärast tahab Jeesus ütelda, et jumalariigi töö esialgne väike mõju maailmas ja üksikus isikus ärgu pangu kahilema kedagi jumalariigi edus. Edu kindlustab Jumal nagu looduse jõul.

**Aardest põllus ja kallist pärlist.**

Mtt. 13, 44—45.

Võib-olla paistis jüngritele, kui nad veel Jeesuse taevariigist aru ei saanud, et ohvrid (sagedased unetud ööd ja nälg, vastaste vaen ja laim) jumalariigi pärast on asjatud. Niisuguse kahtluse peletuseks jüngrite hingest jutustab Jeesus tähend

dussõna aardest ja pärlist, milles ta näitab, et selle kahtluse põhjuseks peab olema täielik arusaamatus taevariigi väärtusest. Sest sellele, kes taevariigi on leidnud, ta on suurim aare, mille eest ei ole ükski ohver liiga suur või asjatu. Sellele taevariigi aardele võib mõni inimene sattuda koguni juhuslikult, nagu kündja põllul juhuslikult oma sahaga satub aaretekastile, mis oli sinna peidetud muistsel sõjaajal. Või jälle mõni teine leiab taevariigi-aarde pika otsimise, töö ja vaevaga, nagu pärlikaupmees, kes ostis kalleid pärle. Olgu nii või teisiti, ent kui keegi on ta leidnud, siis on aare talle väärtuslikem kõigest. Ta on valmis „müüma“ kõik, mis tal on, et aga olla selle aarde omanik. Jeesusele enesele oli taevariik kõige suurem väärtus. Tema eest andis ta kõik, mis tal oli: oma isikliku elu mõnu, oma raha, oma perekonna, oma kogu energia — ja viimaks oma elu. Seda on valmis tegema igaüks, usub Jeesus, kes taevariigi-aarde tõeliselt on leidnud.

### **Umbrohist nisust ja noodast.**

Mtt. 13, 24—30, 47—50.

Neis kahes tähendussõnas hoiatab Jeesus jumalariigi töötegi-  
 jaid üliagaruse eest ja ütleb, et  
 jumalariigi töö kõige tähtsaks  
 tingimuseks on kannatus patustega ja nõtradega. Jumalariigis on nii, nagu looduseski ja iga-  
 päevses elus: siin ei ole midagi päris puhtal kujul: hea on segunenud halvaga, puhas ebapuhtaga, elu surmaga jne. Seepärast ärgu olgu ristiniimesed rumalamad kui see majaisand, kes keelas oma sulastel umbrohu kitkumise nisu seest. Kärsitud sulased oleksid ühes umbrohuga kiskunud üles ja tallanud maha ka hea nisu, mis oleks lõikuseajal, millal puhas nisu eraldatakse umbrohist, andnud head saaki. Samuti

võtku ristiinimesed eeskuju kaluritest noodavedamisel. Ei ole ju ükski kalur nii rumal, et ta juba siis, kui noota alles veetakse, läheks välja ajama noodast kõlbmatuid kalu: ta peletaks minema siis ka head. Kalade sorteerimine sünnib siis, kui noot on juba kuuval. Niisamuti sündigu inimeste headuse ja halbuse üle otsustamine siis, kui Jumal ise taevariigi vilja kokku paneb või tõmbab ta nooda igavese elu kaldale — peale surma. Inimesed oma enneaegse sorteerimisega siinses elus võivad teha suuri vigu, sest inimene näeb, mis silma ees, aga Jumal näeb, mis südames. Sest see, keda inimesed peavad sageli siin halvaks, võib osutuda Jumala ees kõige paremaks ja vastupidi. Ka võiks juhtuda nõnda siinses muutlikus elus, et halbade saavad head ja tarvilikud jumalariigile. Sest jumalariik ei ole siin maailmas veel lõplikult valmis. Kõik on siin veel saamisel ja arenemisel. Seepärast olgu ristiinimestel palju kannatust, eriti halbade ja patuste vastu, jätku nemad nende väljakatsumine või väljapildumine Jumala hooliks, kes kohtupäeval annab oma otsuse kõikide kohta ja määrab lõplikult igaühele tema koha oma igaveses riigis.

### 3. Teisi tähendussõnu.

**Kadunud lambast ja kadunud drahmarahast.**

Lk. 15, 1—10.

Kui variserid Jeesuse üle nurisevad, et ta käib läbi patustega ja sööb ühes nendega,

annab Jeesus neile tähendussõnadega vastuse oma tegevuse põhjenduseks. Nagu inimene, kel on sada lammast ja kes ühe neist kaotab, jätab üheksakümmend üheksa kõrbe ja läheb otsima kadunut, kuni

ta selle leiab, nõnda teeb ka Jumal oma kadunud inimestega. Jumalal on suurem rõõm ühe kadunud hinge taasleiust, s. o. meelearandusest, kui üheksakümnest üheksast õigest, kes meelearandust ei vaja. Jumal ei ole kuri kubjas, kes inimeste eksitusi loeb ja neile määrab karistusi, nagu arvasid variserid. Ta on hoopis teissugune. Ta on kui see naine, kes oma kümnest drahmarahast kaotas ühe, ja kui ta selle suure otsimise peale leiab, siis kutsub ta kokku sõbrad ja naabrid ning rõõmutseb koos nendega drahmaraha taasleiu pärast. „Nõnda on rõõm Jumala inglitel ühest patusest, kes meelt parandab,“ lõpetab Jeesus oma kõne. Ta tõestab oma käitumisega läbikäimisel patustega, et ta teeb sedasama, mis teeb Jumal: ta otsib kadunut, et äratada teda uuele, heale elule.

### **Kadunud pojast.**

Lk. 15, 11—32.

See tähendussõna on omaette „väike evangeelium“ või rõõmusõnum Taevase Isa armastusest oma laste vastu. Isa headus ilmneb juba selles, et ta nooremat poega ei keela minemast võõrsile, vaid jagab vara ja annab igale pojale oma osa. Kuid noorem poeg ei oska hinnata isa headust, kasutab seda kurjasti ja pillab väärsõpradega oma vara. Ta usaldus sõprade vastu, kes olid talle sõpradeks seni, kuni jätkus tal veel varandust, ja ta enese hoolimatu lõbuhiimu ja elumaitsemistung viivad ta lõpuks võõrsil laenama endale toitu sigadelt. Selles äärmises viletsuses ja üksinduses „läks ta enesesse“, nagu on kirjutatud algkeeles, s. o. ta tuleb teadvusele, kes ta on, sest talle meenuvad oma kodu ja isa. Ta ei mõtlegi algul oma patule, vaid „kui tal tulid paremad mõtted“, siis seisis ta silma ees isa headus ja kodu rikkus. Need „paremad mõtted“ ütlevad talle, et ta enam väärt

ei ole pojana koju minema, vaid ta tahaks olla oma isa palgaliseks. Andeks paluda ta tahab oma isalt, sest ta on pattu teinud Jumala ja tema vastu. Mitte millegagi ei taha ta ennast vabandada. Seesama usaldus, mis saatis nooremat poega, kui ta andus maailmale ja sõpradele, saadab teda ka koduteele. Vaatamata kõigele oma viletsusele ei kaota ta usaldust ja lootust, et isa ta palvet kuulda võtab. Ent isa hea-dus ületab kõik kadunud poja argliku südame ootused ja lootused, sest „kui ta alles kaugel oli, nägi teda tema isa ja temale tuli hale meel. Ja ta jooksis ja hakkas temale ümber kaela ja andis temale suud“. Poeg ei saa veel ütelda ainsat sõnagi oma patukahetsusest, mida ta pikal teel oli mitu korda enesele korranud ja ette valmistanud, kui isa talle vastu rüütles ta võtab oma embusse. Ta ei saa oma patukahetsust veel ütelda lõpuni, kui juba isa käsib oma sulastel tüua kõige kallima kuue talle selga, sõrmuse sõrme ja kingad jalga. Ka nuumvasika käsib ta veristada poja kojutuleku auks, süüa ning olla rõõmsad, sest poeg, kes oli surnud, on virgunud ellu, kes oli kadunud, on jälle leitud.

Niisugune, ütleb Jeesus, on Taevane Isa. Jumalas ei ole mitte midagi sellest, mida õpetasid temast variserid; ta pole kohtumõistja, kättemaksuhimuline, halastamatu õigusenõudja ega karm isand. Temas ei ole midagi, mida peaks kartma, vaid ta on halastaja ja armuline, tema heldus on arvamata suur, eriti kahetseja vastu. Nagu isa ootas kadunud poega koju, nii ootab Jumal, et eksija inimene pöörduks ja leiaks üles kodutee, mis viib tagasi armastava Jumala päikesepaistele ja rõõmule. Sest Jumala juures olla tähendab suurt rõõmu ja õnne. Variserid ütlesid: hirmu ja värinat. Sest nemad olidki need „vanemad pojad“, kes nurisesid ka Jeesuse üle, kui ta otsekuul Jumal halastas patustele ja näitas neile teed Isa juurde. Neid nurisejaid iseloomustab Jeesus oma tähendussõna lõpul.



Kadunud poeg.

Vanem poeg, õhtul koju jõudnud põllult, ei taha tulla tuppa, kui ta kuuleb, et noorem poeg on tulnud koju ja et tema auks on veristatud nuumvasikas. Tal on nuumvasikast väga kahju, sest see oli ju talu uhkus ja au, keda hoiti perekonna suursündmuste

puhuks ja keda hellitasid ja toitsid kõik kodakondsed. Viha tõuseb vanema poja südamesse, kui ta mõtleb kõigele sellele, mis on sündinud, sest majas on pidu hoos. Viimaks tuleb isa välja ja palub oma poega tuppä. Nüüd pääseb valla vanema poja „õiglane“ vihavaling: „Vaata, nii mitu aastat mina pälvin sind ja ei ole iial astunud üle su käsu, ja sina ei ole mulle elades andnud ühte sikkugi, et ma oleksin võinud oma sõpradega rõõmus olla...“ Nii vihane on ta, et ei nimeta oma nooremat venda enam oma vennaks, ja heidab ette oma isale ta õiglusetust enese vastu, lisades: „Kui tuli see sinu poeg, kes sinu vara on ära raisanud, veristasid sina temale nuumvasika.“ Vanemale vennale on nuumvasikas tähtsam kui ta oma vend ja tema saatust. Tal on raske leppida isa „õiglusetu“ teoviisiga. Ka tema ei suuda taluda isa armastust ja headust. Ta nõuab õigust, maksku see õigus kas või tema venna elu. Aga isa armastus vanema venna vastu ei ole väiksem armastusest noorema vastu. Mitte ainsa sõnagagi ei mõista ta hukka vanema poja halastamatust ja raevu, vaid juhib ta tähelepanu sellele, kui palju ta on tohtinud omada tema rikkusest. Ta on alati võinud elada isamajas ja kõik, mis kuulub isale, on ka tema oma. Ka ei õigusta isa millegagi pidutsemist ja „raiskamist“, mis „raiskaja“ auks oli korraldatud ning mida heitis ette vanem poeg isale nuumvasikat mainides. Võib-olla tundub see liialdusena, kuid isa armastus ei saa teisiti: „pidu oli tarvis teha ja rõõmutseda“, sest surnu on saanud elavaks ja kadunu on jälle leitud.

Tähendussõna kadunud pojast on võrratu pilt kõigest sellest, mida uskus Issand oma Taevasest Isast ja mida kõike ta temale võis usaldada. Seda usku ta tunnistas kui Jumala täisvolinik kõigi „vanemate vendade“ ees lõpuni, ka siis, kui nad oma

raevus ta hävitasid. Kuid see hävitus oli vaid näiline. Isa armastus äratas üles surnu ja valmistas talle niisuguse rõõmupeo, mida ei ole näinud ükski silm ega kuulnud ükski kõrv ei enne ega pärast teda.

**Töölised viinamäel.** Isa oleks võinud kadunud poja Mtt. 20, 1—16. enesest ära tõugata või heal juhul võtta sulaseks. See õigus ja võim tal oli. Ent isa ei tarvita kumbagi, ei õigust ega võimu. Sest temal on rohkem kui õigus. Ta on hea. Tema toimib teisiti kui inimesed. Inimesed on valmis tasuma ja nõudma palka vastavalt teole, nad on alati valmis maksma panema oma õigust. Eriti himulised palgale olid variserid, sest nad uskusid, et nad endi ülivaga kombetäitmisega teenivad jumalariigis silmapaistvad ja esimesed aukohad. Nende üleolev ja põlglik suhtumine lihtrahvasse oli tingitud peamiselt nende vaatest Jumalale, kes maksab palka ning jagab tasu „vagadele“ nende heategude eest ja karistab „patuseid“. Jeesus näitab oma tähendussõnas „töölistest viinamäel“, et taevariigis maksab teissugune kord.

Esimesel tunnil ühedenaarilise päevapalgaga värvatud töölised tunnevad, et neile on tehtud ülekohut, kui õhtul palgamaksmisel majaisand laseb anda viimasel tunnil tööletulnuile samuti ühe denaari. Esimesed nurisevad, sest on riivatud nende õiglustunnet. Nemad pidid töötama päeva läbi, teised ainult ühe tunni; ja kuidas on see võimalik, et nende palk on ühesuurune? See ei mahu lihtsalt nende arusaamise piiridesse. Just niisama ei mahtunud ka juutide arusaamise piiridesse Jeesuse õpetus, et paganad, kes meelt parandavad, võivad olla samaväärsed kui nemad, Jumala äravalitud rahvas. Ja nad nurisevad Jeesuse üle, et ta ei lubanud kellelegi, veel

vähem juutidele, aukohti taevariigis. Sellesama pärast nurises vanem poeg noorema poja vastuvõtu pärast isa üle. Aga niisamuti, nagu isa vastas vanemale pojale kadunud poja loos, vastab majaisand esimesel tunnil tööletulnuile, kes nurisesid: „Sõber, mina ei tee sulle ülekohut; eks sa minuga leppinud ühele denaarile... või ei ole mul luba enese omaga teha, mida mina tahan? Või on sinu silm kade, et mina hea olen?“ Jumalariigi kord on headuse kord. Esimestele lubab majaisand neile lubatud palga; nad ei jää omast ilma. Nad saavad iseendi õiguse mõõdupuu kohaselt. Jumal on õiglane nende õigusemeeste vastu, aga ta on ka hea. Ta võib toimida „omaga“ omavoliliselt, nagu soovib, kuid Jumala omavoli on vaid headus. Headus ka nende vastu, kes palgati lõuna paiku, kui nad täie palga saavad, sest nendega oli kokku lepitud, et nad saavad, mis „õige on“. Ja see „õigus“, mis neile osaks saab, on tegelikult armastus. Sest Jumalalt ei saa midagi välja tingida või õigusega nõuda: jumalariigis maksab armuseadus.

**Variser ja tõlner.** Seda seadust, mis maksab jumalariigis, selgitab lähemalt Jeesus näitliku jutu kaudu variserist ja tõlnerist. Ta näitab, kuidas õige ristiinimene peab astuma oma Jumala ette ja kuidas ta seda mitte teha ei tohi. Variseril ei ole Jumalale muud midagi ütelda, kui kõlavate sõnadega loendada oma vourused ja „head teod“. Ta tänab Jumalat selle eest, et ta niisugune ei ole kui teised inimesed; ometi peaks tal olema tänu põhjuseks hoopis midagi muud. Kogu ta näitlevast palvest kõlab läbi ainult üks toon: mina, mina, mina. Ta „mina“ kõrval jääb Jumal üpris pisukeseks. Seevastu jätab tõlner oma tagasihoidliku käitumi-

sega hoopis teise mulje: silmigi tõstmata taeva poole ja endale vastu rindu lüües leiab ta vaevu paar lühikest sõna Jumalale ütlemiseks: ta ei saa teha midagi muud, kui paluda halastust. Kas tõlneril midagi sellist oli südamel, et ta niimoodi pidi toimima, ei ütelda; ta käitumine Jumala ees on iga inimese kohane. Lõpuks ütleb Jeesus: tõlner läks koju paremini õigeks mõistetuna kui teine; see tähendab, et Jumal tõlnerile halastas, aga variserist ei taha ta midagi teada.

Oluline ei ole siin see, mis kumbki neist mõtles ise enesest koduteel, oluline on siin Jumala otsus nende kohta. Ja Jumala otsus on: „Kes ennast ise ülendab, seda alandatakse; aga kes ennast ise alandab, seda ülendatakse.“ Viimses kohtus mõistetakse õigeks ainult patukahetsejad, oma heade tegude loendamine ei maksa mitte midagi, sest „taevas on ühest patusest, kes meelt parandab, enam rõõmu kui üheksakümne üheksast õigest, kes meelearandust ei vaja“ (Lk. 15, 7).

**Tigedast sulasest.** Peetruse küsimusele, kas seitsmekordsest andestamisest ligimesele jätkub või mitte, vastab Jeesus: andestamisel ei ole piire (=70×7). Oma seisukoha põhjendab Jeesus tähendussõnaga, mille mõte on: kellele palju on andestatud, see olgu valmis ise andestama; igale inimesele on Jumal lõpmata palju rohkem andestanud, kui inimene iial oma vennale suudaks andeks anda. Kuid seevastu inimene ei taha andestada oma ligimesele mitte midagi. Sulane saab oma isandalt andeks kümme tuhat talenti (s. o. 90 miljonit krooni), oma sulasele ei taha ta kinkida sadat denaari (75 krooni)! Tige sulane on vaid valmis võtma, ent anda ei taha ta midagi. Selles seisabki ta tigidus. Aga, ütleb Jeesus, kes ise ei suuda andeks anda, see

ärgu lootku enesele andestust Jumalalt. Ent andeksandmine on üldse jumalik tegu, sest seeläbi õpitakse võitma kõige halvemaid vaiste: kättemaksuhimu ja isekust. Andestamine aga ei tähenda võla unustamist ega vabandamist, vaid ta tähendab eneseäravõitmist, südamlikku headust ja halastust.

### **Kätteusaldatud talentidest.**

Mtt. 25, 14—30.

Siin arendab Jeesus edasi oma mõtet, mida kohtasime eelmises tähendussõnas: Jumal annab selleks, et seda edasi antaks. Jumal jagab igale inimesele tema jõu kohaselt tema „kapitali“, tema anded ehk talendid, ja igaüks on ise selle eest vastutav, et kätteusaldatud varandus ei seisaks kasutamata. Jumala majapidamises nõuavad ka pisimad ülesanded ustavat täitmist. Ei ole oluline, kui palju keegi on Loojalt saanud endale vaimuandeid, oluline on, kuidas keegi saaduga „kaupleb“, oma andeid arendab ja rakendab. Viimane sulane ei ole paha ja laisk sellepärast, et ta sai vähe, vaid sellepärast, et ta tegi vähe. Esimene ja teine sulane said ühesuguse kiitva otsuse vääriliseks, kuigi nad said hoopis erinevalt. Jumala anniga on nagu elektrivooluga. Meie seistes isoleeritud alusel vool meist edasi ei pääse ja sellepärast meie ei tunnegi voolu olemasolu. Kõrvaldame isolatsiooni ja anname voolule edasitungivõimaluse, siis alles võib vool meisse tungida ja meie tunneme tema mõju. Laisa sulase häda oli see, et ta saadud annet edasi ei andnud. Aga mida paremini me Jumala andeid enestest edasi voolata laseme, seda rohkem me ise neist osa saame. Nagu majanduselu jääb seisma, kui raha kogutakse „sukasäärde“ või rätikusoppi ja seda uuesti tööle ei panda ega käiku lasta, nõnda haihtuvad ka vaim-

sed ja jumalariigi väärtused, kui neid ei arendata edasi.

Selle tähendussõnaga ütleb Jeesus veel midagi väga tähelepanuväärset. Sageli ta kujutab vaeseid headena ja kaastunnet väärivaina. Siin aga ütleb ta, et kõige hooletum ja hoolimatum on kõige väiksema talendiga varustatud sulane. Selles on Jeesusel õigus, sest, nagu elu näitab, suured vaimud on enamasti väsimatud töömehed, kuna just väikesed on laisad. Suurimaid kunstnikke ja teadusmehi on ütelnud enese kohta, et neil olevat vaid kümme protsenti annet, kuna üheksakümmend protsenti nende loomingust on saadud töö ja hoolega. Ja koolis on võimalik kogeda sama tõde õpilastegi juures: andekust saab peaaegu alati asendada hoolsusega, kuid hoolsust kauaks asendada andekusega on võimatu.

### **Kümnest neitsist.**

Mtt. 25, 1—13.

Palestiinas on tänapäevani selline pulmakomme, et pulmi peetakse ühel ajal peigmehe ja pruudi kodus. Tavaliselt öösi tulevad peigmehe kodust pulmalised pruudi koju, et siin jätkata pidu ühiselt. Pruut ootab peigmeest oma vanemate kodus, kuna ta oma pruutneitsid saadab idamaises ööpimeduses lampidega peigmehele kaugele vastu. Sellest jutustabki Jeesus oma tähendussõnas. Kümne neitsi seas, kes läksid peigmehele vastu, oli viis tarka ja viis rumalat, rumalat sellepärast, et nad ei olnud varustatud küllaldaselt õlitagavaraga. Tee ääres jäid neitsid peigmeest oodates magama, ja kui nad ärkasid, olid rumalate neitside lambid õlist tühjad. Et tarkadel neile oma õlitagavarast ei olnud võimalik laenata, läksid nad kaupmeestelt õli ostma. Selle aja sees aga

tuleb peigmees, siirdub ühes pulmalistega pidumajja ja rumalad neitsid jäävad välja, ukse taha.

Jeesus ütleb selle tähendussõnaga: olge teie, ristiinimesed, alati nagu targad neitsid, kes olid varustatud õliga, varustatud valmisolekuga Issandale vastust andma oma elu ja tegude eest. Meie ei tea, millal Jumal kedagi kutsub enda juurde. See pärast on kõige targem olla alati ettevalmistatud. Sest meie maisele elule järgneb igavene elu ja seal nõutakse meilt vastutust meie elutöö ja tegude eest maailmas. Ei ole ükskõik, kuidas meie elame.

Laisad neitsid „seadsid endid sisse“ mugavasti ja elasid vaid silmapilgu mõnule: „Milleks tüüdata end õlikruusiga teel?“ Sellepärast nad jäid ka ilma pulmarõõmust. Nad ei olnud vastutusvõimelised. Ristiinimene ei tohi end siin maailmas oma soovikeste, mugavuste ja „olude“ kohaselt sisse seada; ta olgu alati vastutav enese eest igas olukorras. Olgu tal kaasas „õli“, vastutustunne juhuks, kui Issand ootamatult temalt aru nõuab kogu ta elu eest. Issand ise Getsemane aias näitas ja elas meile ette, kuidas tuleb valvata ja valmis olla vastutusvõimelisena Jumala ees.

### **Rikkast mehest ja vaesest Laatsarusest.**

Lk. 16, 19—31.

Selle tähendussõna või, õigem, näitejutu peamõte on koondatud tema lõppu. Siit selgub, et rikas mees läks pörgusse mitte sellepärast, et ta rikas oli, vaid sellepärast, et ta oma elus oli halastamatu ja ei hoolinud usust, nagu ta viis vendagi. Rikas mees uskus, et usklikeks saab mingi imeteo üleelamise läbi, mis nähtub ta palvest Aabramile: saatku Aabram Laatsarus tema viit venda hoiatama, et nad ka ei satuks sinna piinapaika; sest kui nad näevad Laatsaruse olevat üles tõusnud, küllap nad siis saavad usklikeks ja parandavad meelt. Aabrami vastuses väljendub loo

peamõte: „Neil on Mooses ja prohvetid; kuulgu nemad neid. Kui nemad ei kuule Moosest ja prohveteid, ei nad veenduks siiski, kui keegi surnuist üles tõuseks.“ Sellega tahab Jeesus ütelda, et veendunud usklikuks ei saa kedagi teha imetegude näitamise, veel vähem põrguga hirmutamise või taevaga meelitamise teel; usklikuks saab üksipäinis Jumala Sõna läbi (Mooses ja prohvetid) ja kuulekuse läbi Jumala Sõna vastu. Nõndasamuti sai vaene Laatsarus taevasse mitte sellepärast, et ta vaene oli ja pidi palju kannatama, nagu seda võiks välja lugeda Aabrami esimesest vastusest rikkale mehele. Sõna mõttega, et rikas põrgus piinu peab kannatama endise elu hea põlve pärast ja Laatsarus taevas rõõmu maitsema maise kurja pärast, viitab Jeesus nõudmisele, et maises elus valitsegu liiga suurte varanduslikkude vahed t a s a n d a m i n e. Jumal paneb maksma muidu selle tasandamise seaduse tulevases elus, ja siis ärgu rikas hädaldagu, kui tema saatus seal tundub mitte enam tasandusena, vaid karistusena. Sellepärast on kõige targem meelt parandada kohe ja kuulekuses Jumala Sõna vastu osutada tähelepanu vaestele ja kannatajatele.

**Halastaja Saamaria mees.** Näitejutt halastajast Saamaria mehest kuulub piibli kõige ilusamate lugude hulka ja tema peamõte on ilma pikema seletuseta selgesti läbipaistev: inimene osutagu halastust ja abi inimesele, vaatamata rahvusele või usule. Meie ootaksime seda inimesearmastust kõigepealt preestrilt ja leevitilt, ja Jeesus tahaks teha sedasama, kuid on imelik: sealt, kust sa ootad headust, sa teda ei leia, ja kust sa seda mitte

ei oota, seal ta on. Seda, mida pidid tegema vaimulikud mehed, nad ei tee; seda teeb vaid Saamaria mees, too pagan ja patune võõralt maalt, kellel oleks küllalt põhjust olnud õnnetust mööda minna, sest vaevalt lamas Jeeriko tee ääres tema kaasmaalane, s. o. „ligimene“ juutide mõttes. Näib, nagu oleks preestri ja leeviti usk teinud nad halvemaks, kui nad olid oma loomu poolest. Seepärast näitabki Jeesus, et pagana usk oli seevõrra parem, et ta vähemalt ei takistanud teda avitamast, kus oli häda. Ta ei targuta ligimesemõiste ümber nagu käsutundjad, vaid teotseb oma loomuliku sisetunde sunnil. Ja teda kiidab Issand ning seab eeskujuks preestrile ja leevitile, kelle „usklikkus“ langeb üsna halba valgusse. Sellega näitab Issand, et laitmatus usuliste kommete teenimisel võib muutuda laituseks, kui usuga ei käi kaasas ligimeseteenimine, ligimesearmastuse teostamine.

Iga ajajärgu usulised reformaatorid, prohvetid enne Jeesust ja keskaja ketserid pärast teda võitlesid preestriseisuse eesõiguste ja nende kõlbelse elu lodevuse vastu. Seepärast ei sallinud preestrid prohveteid (Aamos, Jeremija, Ristija Johannes enne Jeesust; hilisematest Jeesuse tunnistajaist Valdes, Hus jne.); nad kahtlustasid neid usu- ja jumalateotuses, piinasid, vaenasid ja põletasid. Seepärast ei sallinud preestrid ka Jeesust ja löid ta ristile. Kuid aastatuhandete vältel on Jeesus nende üle ometi võidu saanud. Jeesuse Saamaria mehele on püstitatud igavene mälestussammas elavatest kividest: suurim ühing, mis on loodud üle terve maailma, kannab sama Saamaria mehe nime (samariitlased). Samariitlase eesmärk ei ole teenida mõne teatava rahva või teatava usu liikmeid, vaid nende teenimise eesmärk on inimene, nagu nimetab Jeesuski inimeseks seda, kes sattus röövlite kätte Jeeriko teel.

*„See on puhas ja laitmatu teenistus Jumala ja Isa ees: Vaeslaste ja lesknaiste järele vaadata nende viletsuses ja iseennast ilma veata pidada maailmas.“*

*Jaak. 1, 27.*

## Suurest õhtusöömaajast.

Lk. 14, 16—24.

Jeesus väljendanud oma kogemused väljavalitud rahva, juutide saatuse kohta jumalariigis. Jumal on ammugi oma rahvast kutsunud oma riigi hüvedest osa saama, nüüd saadab ta välja oma apostlid ja jüngrid neid kutsuma viimast korda. Kuid kõik nad hakkavad ühest suust vabanduma. Kes on ostnud põllu, kes viis paari härgi, kes on võtnud naise — ühe sõnaga, nad ei taha tulla. Kordub jälle tuntud lugu: need, kellest on oodata, et nad tuleksid, ei tule, ja tulevad need, keda esialgu ei ole kutsutudki. Juutidel puudub tahtmine jumalariigi „söömaajale“ tulla ja sellepärast nad jäävad sealt üldse ära. Ent Jumala armastus on suurem kui inimeste rumalus, mis kõige tähtsamale maailmas selja pöörab. Kutse saavad teised. Tulevad need, kellele ei mõeldudki, ja täidavad maja. Taevariigis sünnib kõik teisiti, kui mõtlevad inimesed. Suured maailma ees on väikesed, ja väikesed ja vähetähtsad on suured Jumala ees. Sest peasi, mis Jumala ees inimesele väärtuse annab, on vastuvõtlikkus, südamlikkus, hingelisuus. Neid asju ei leia Jeesus eesõigustatud, kutsutud meeste juures, kes tegelevad oma põllu, härgade ja perekonnamuredega. Ta leiab vastuvõttu põlatute, patuste, tõlnerite ja paganate juures, sest nende süda on avatud ja vastuvõtlik Jumala kutsele. „Kutsutud mehed“ peavad jumalariigist eemale jääma viimсени.

## Jeesus — hea karjane.

Joh. 10, 11—21.

Mõistukuju heast karjasest ütleb seda meile: sellepärast, et Jeesus on otsekui hea karjane, kes oma elu jätab lammaste eest, kui

Võiks küsida: miks peame usaldama Jeesust ja mis on tõendus, et tema sõna on tõde?

hundid tungivad karjale kallale. Ta ei ole nagu palgaline, nagu preestrid ja variserid. Preestrid ei mõtlegi kaitseda karja, kui ähvardab hädaoht, vaid nad põgenevad, sest nad ei ole huvitatudki karja saatusest. Nad on väljas ainult omaenda huvides. Jeesusel ei ole omaenda huvi. Ta on ustav Jumalale ja täidab oma ülesande truult nende vastu, kelle pärast ta võttis vastu oma ameti oma Isalt. Ta andub oma kutsele kogu oma isikuga ja hoolitseb omade eest. Ta tunneb kõiki oma hoolealuseid nimepidi. Igaüks on talle kallis. Sellepärast usaldavad teda inimesed, kes kuulevad tema häält. Ja nad ei pettu temas, nagu nad pettuvad palgalistes. Sest ta tõestab oma truuduse ennast ohverdades võitluses „huntide“ vastu, kes peidetud saagihimus löid ta risti, et kari oleks nende päralt. Nagu hea karjane hoolitseb oma karja tervise ja toidu eest, nii tervistab Issand oma elus pimedaid, jalutuid, kurte ning abistab vaevatuid ja koormatuid valevagaduse, häda, patu ja surma vastu. Kuid nagu elus, nii ka surmas: ta ohverdab vaikides oma elu, et jääda lõpuni ustavaks Jumalale ja inimestele. Selle läbi tunnemeegi Jeesuses oma karjast, et ta oma elu jättis meie eest. Oma surmaga andis ta meile kindluse, et tema sõna on tõde. Seepärast on meie kohus ja auvõlg kuulda tema häält ja koguneda tema ümber. Sest tema hoolitseb meie eest ja ei lase meid hukkuda. Võime olla õnnelikud, et meil on õpetajaks ja juhiks hea karjane ning mitte palgaline; võime teda kogu hingega usaldada. Tema on meie kõrgeim juht, kes oma truudusega kogub kõik maailma rahvad enese ümber, et oleks „üks kari ja üks karjane“.

## VII. Jeesuse imeteod.

### Imetegude tähtsusest

### Jeesuse töös ja õpetuses.

kõnedki, nii jätsid tema imeteod oma aja inimestesse sügava mulje. Imeteod juhtisid paljude tähelepanu Jeesusele ja aitasid mõista tema suurust ja äratada temasse usku. Kuid oli ka neid, kes küll imestasid ta imeteovõimet, kuid siiski tema isiku sügavamale mõistmisele ei jõudnud. Samasugust suhtumist Jeesusesse ja tema imetegudesse võib tähele panna ka tänapäeval.

Kuigi seisukohad ja inimeste arvamused Jeesuse imetegude kohta erinevad, õpetavad nad meid ikkagi mõistma Jeesuse suurust ja aru saama tema isiku omapärast. Niisiis näitavad meile Uues Testamendis jutustatud lood Jeesuse imetegudest:

millist mõju ja muljet avaldas Issand oma kaasaegsetele inimestele,

milliste eriliste iseloomujoontega oli varustatud tema isik, mis ilmnes mitmesugustes olundites, milles ta tegi imetegusid, ja

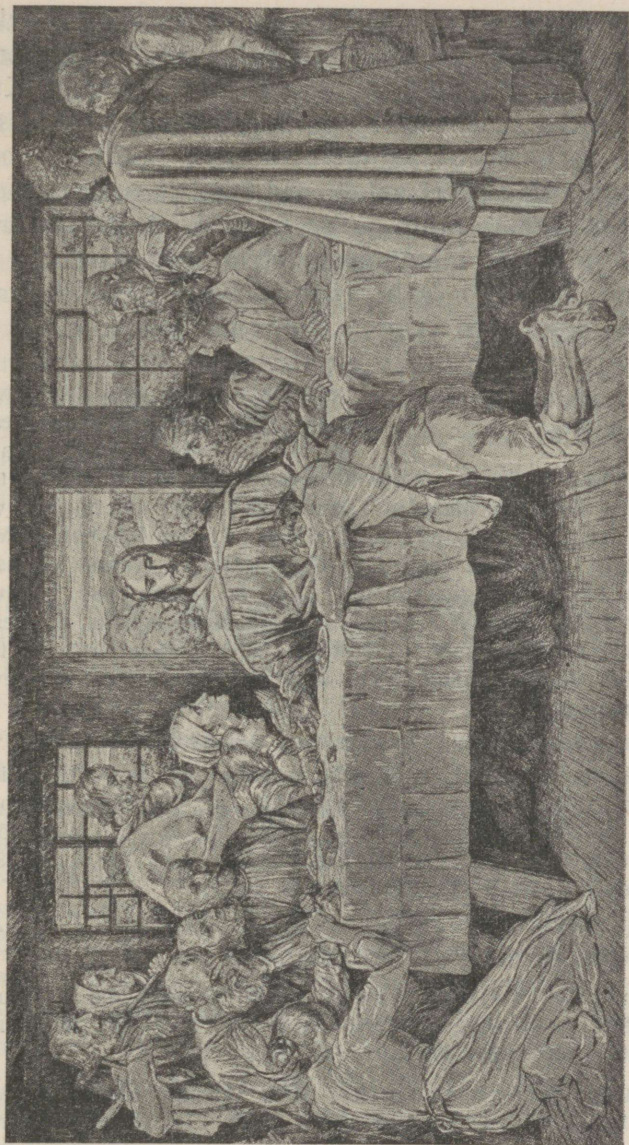
milline oli tema suhtumine inimestesse.

**Mis on ime?** Kui me kõneleme imedest üldse, siis tuleb kõigepealt meeles pidada, et ime ei ole loodusseaduste rikkumine Looja poolt. Jumal, kes rikub neid loodusseadusi, mis ta on ise loonud, et läbi viia oma tahet, peab olema väga ebatäiuslik Jumal. Selline kujutus Jumalast ei ole kooskõlas ei Jeesuse ega meiegi arusaamisega Jumalast (Mtt. 5, 48; 1. Kor. 14, 33).

Oma sihtide teostamiseks kasutab Jumal meile juba tuntud loodusseadusi. Igapäevsed asjad on tema käes tema tahte teostamise vahenditeks. Ent Jumal ei ole seotud või piiratud nende loodusseadustega, mis on tuttavad juba meile. Tema tarvitab kõiki jõude ja seadusi, mis ta on loonud. Tema kasutab ka selliseid seadusi, mida meie ei tunne. Kirikuisa Augustinus ütleb: „Ime ei sünni mitte looduse vastu, vaid ainult meie tuntud looduse vastu.“ Näiteks. Külvame mulda üksteise kõrvale mõnesuguse seemne ja liivatera. Loodusseaduste mõjul peab liivatera jääma selleks, mis ta on, elutuks, aga seeme, ka loodusseaduste mõjul, peab ajama välja eo. Kui liivatera võiks

näha, kuidas areneb seeme? Ta imestuks ja ei tahaks usaldada oma silmi: milline ime! Ent antud juhul ei rikutud mingit looduseadust. Ja nõnda on see igal juhul: see, mida inimesed nimetavad imeks, ei ole sugugi mingi looduseaduse rikkumine. Hoopis selle vastu: see on looduseaduse teostumine, kuid ainult avarama, meie arusaamise piiridest üleulatava looduseaduse täitmine. Siit lähtub, et meile, inimestele, on kõrgema, vaimse maailma seadused või omadused sama vähe tuttavad kui liivaterale taimede omadused. Ometi sammub meis looduse kui ka vaimuelu seaduste tundmine järjest edasi ja avastab uusi seadusi, sõltuvusi ja jõude. Ent vaevalt jõuab inimene kunagi nii kaugemale, et ta võiks mõista ja seletada kõike looduse ja vaimuelu rikkust täiesti. Ikka peab ta seisma uuesti ja uuesti uute saladuste ees. Inimene, kes usulise silmaga vaatleb looduse rikkust ja salapärasust, süveneb vaid seeläbi enam ja enam usus Jumala suurusesse ja peatub tema ees aukartuses. Looduses valitsev kord ja tarkus otsekui sunnivad meid aimama Looja suurust ja tarkust. Sündmus looduses, millest meie mõistus aru ei saa ja mis ei ole kooskõlas üldiselt tuntud korruga, tõmbab enesele meie tähelepanu. Võib uskuda, et niisugust sündmust saab seletada, kuid võib ka loobuda selle seletamise püüdest. Ime on niisugune erakorraline sündmus looduses, millest meie usume, et see on Jumala töö. Alles siis on see sündmus meile imeks. Usklikule inimesele ei ole peaasi ime juures tema erakorralisus ja silmatorkavus, vaid teadmine, et Jumal kasutab seda erakorralist nähtust või sündmust oma tahte teostamiseks.

Piibli arusaamise järgi kasutab Jumal imet vahendina, siis, kui ta maailmas erakorraliste abinõu-



Jeesus võtab vastu patuseid.

dega teostab oma riiki. Kui ta taotleb erilisi eesmärke, kasutab ta ka erakorralisi vahendeid. Sealjuures kohandub Jumal alati inimeste arusaamistega. Kui, näiteks, mõne ajastu inimesed inimkonna ajaloos usuvad, et nad võivad Jumalat tundma õppida imede abita, siis võib-olla ei vajagi nad imet ja nad ei näegi teda. Sest Jumal juhib ja arendab ka inimeste arusaamisi ja nende maailmavaadet, arenemisastmeid ja iseloomu, ta leiab igale ajale vastava vahendi oma tahte ilmutamiseks ja oma riigi teostamiseks.

### **Jeesuse imeteod evangeeliumide järgi.**

Imeteod Jeesuse elus jagunevad kahte liiki: imed, mida teeb Jeesus ise, ja imed, mis sünnivad temaga.

Esimeste hulka kuuluvad kõigepealt hulgalised haigete tervistamised rasketes hädades (Mr. 4, 23). Oma imettegeva väe tähtsust mainib Jeesus ise kahel korral: Ristija Johannese (Mtt. 11, 1—6) ja Heroodese vastu (Lk. 13, 31—33). Ka Jeesuse vastased ei salga tema imetegemisvõimet (Joh. 9, 1—34). Nad püüavad oma vaenlikku tegevust Jeesuse vastu õigustada sellega, et Jeesus olevat ühenduses kurjade vaimudega. Juudi Talmud, mis on täis tulist viha Jeesuse isiku vastu, tunnistab samuti, et ta olevat teinud imetegusid.

Haigete tervistamised evangeeliumide järgi:

Palavikuhaige (Mr. 1, 29—31), halvatu (Mr. 2, 1—12), kuivanud käsi (Mr. 3, 1—4), küürakas (Lk. 13, 10—13), veritõbine (Mr. 5, 25—34), pimedad (Mr. 8, 22—26, 10, 46—52), pidalitõbised (Mtt. 8, 1—4, Lk. 17, 11—19), kidakeelne kurt (Mr. 7, 31—37), vesitõbine (Lk. 14, 1—4), haavatu (Lk. 22, 51).

Surnute äratamised: Jairuse tütar (Mr. 5, 22—43), Naini noormees (Lk. 7, 11—17), Laatsarus (Joh. 11, 1—45).

Kurjast vaimust vaevatud: Kapernauma kogudusekojas (Mr. 1, 21—26), Kaadara maal (Mr. 5, 1—15), Kaananea naise tütar (Mr. 7, 24—30).

Muid imeabistamisi: Viie tuhande söötmine (Mtt. 14, 13—21), tormi vaigistamine (Mtt. 8, 23—27), kõndimine järvel (Mtt. 14, 22—33).

**Jeesuse imetegude eesmärk.** Nagu juba varemgi on mitmel puhul tähendatud, ei tee Jeesus imetegusid kunagi oma isiku ülistamiseks ega enese huvides (Mtt. 26, 51—54; Mr. 15, 29—32; Mtt. 16, 1—4; Mr. 8, 12). Kogu Issanda imetegevus seisab kannatavate inimeste teenistuses, sest tal on hale meel inimestest, kes ägavad tõbedes ja haigustes (Mtt. 14, 14). Veel vähem on Jeesus kunagi teinud imet, mille eesmärgiks võis olla imestuse äratamine oma isiku vastu. Juba kiusatuseloos tõrjub ta põhimõtteliselt tagasi rahva tahtmise võluda teda imetegudega (lk. 31). Samuti sõitleb ta varisere ja sadusere nende imetegude-nõudmise pärast ning, lahkudes neist, ennustab neile vaid „Joona tähte“, s. t. kuulutab hukatust (Mtt. 16, 1—4).

Seda enam on aga Jeesuse imeteod tema jutluste ja kõnede kaasnähtused. Ka nende kaudu tahab ta vaid äratada usku inimestes ja usaldust, et tema on Päästja ja Lunastaja. Imede kaudu peab avalduma vaid Jumala halastus hädaliste vastu. Nagu ta sõnad ja käitumine inimestega, nii osutavad ka Jeesuse imeteod ta arusaamist hädast ja valmidust abistamiseks. Sellepärast püüab Jeesus aidata nõnda, nagu seda nõuab hädalise iseloom. Halvatud noormehe tervistamisel nähtub see kõige selgemini (Mr. 2, 1—12). Tervistatavais püüab ta kinnitada nende usku Jumalasse ja süvendab nendes arusaamist oma imetegude mõttest (Lk. 17, 11—19). Kui imeteod nõnda kuuluvad Jeesuse lunastustöö hulka, siis on loomulik, et ta ei näe neis mitte tõestust selle kohta, et ta on saadetud Jumalast. Ta tunnustab ka variseride võimet tervistada haigeid, kui ta ütleb (Mtt. 12, 27): „Kui mina Peltsebuli abil ajan välja kurje vaime, kelle abil ajavad teie lapsed neid välja?“ (Lapsed tähendavad siin juudi

rabide õpilasi.) Samuti omistab Jeesus ka valeprohvetitele ja valekristustele võime tema nimel teha imesid (Mtt. 7, 22—23; 24, 24). Sellepärast keelab Jeesus väga tihti tervistatuile kõnelemise imedest, mis olid neile sündinud (Mr. 1, 40—45, Mtt. 9, 27—31). Usk temasse kui imetegijasse ei evinud ta silmis mingit väärtust. Ta pidi koguni nägema, et rahva imedusus peitus teatav hädasoht ta tegevusele: ta sai masside määratseva vaimustuse põhjustajaks, nõnda et nad tema kuulutusse ei süvenenudki, või selle üsna pea unustasid. Joh. 6, 5—15 järgi peab Jeesus rahvahulga eest põgenema, kes tahab teda kuningaks tõsta pärast seda, kui ta toitis 5000 meest. Rahva kirk imesid näha sunnib Jeesust sageli üksindusse tagasi tõmbuma või rändama teise maakotta. Ka oma jüngrid hoiatab ta liiga suure imetegude ülehindamise eest (Lk. 10, 17—20).

Kokku võttes võime ütelda, et Jeesus üksikus imeteos näeb seda, et Jumal on võtnud kuulda ta palve (Mr. 6, 41; 7, 34; 9, 29) ja et imeteo eelduseks on alati usk, s. t. kannataja usaldus Jeesuse väe ja tema abistava tahte vastu.

**Jeesuse vaade haigusele.** Jeesuse kaasaegsed juudid nägid haiguses Jumala karistust. Igale süüteole pidi järgnema tingimata karistus. See arusaamine haigusest pidi lasuma rahva hingel rusuvalt, sest teadmine, et tuleb kanda oma süü pärast Jumala karistust, tegi haiged tuimaks ja võttis neilt viimse elujõu.

Selle juutide arusaamise haigusest tõrjus Jeesus avalikult tagasi.

Kui jüngrid talt küsivad, kelle patu pärast pime noormees (Joh. 9, 1—3) on kaotanud oma nägemise, kas iseenda või oma

vanemate süü pärast, vastab Jeesus neile: „Ei ole tema teinud pattu ega tema vanemad.“ Samuti kui juutidel on oma otsus valmis kaheksateistkümmne õnnetu kohta, kelle peale langes Siiloa torn ja nad tappis, küsib neilt Jeesus: „Või arvate teie, et need kaheksateistkümmend on suuremad süüdlased kui kõik inimesed, kes elavad Jeruusalemas. Mina ütlen teile: Ei sugugi; vaid kui teie ei paranda meelt, siis lähete kõik samuti hukka.“ Ent Jeesus oli teadlik kehalise ja hingelise elu tihedast sõltuvusest. (On ju silmanähtav hingeliste seisundite, nagu mure, kurja südametunnistuse, rõõmu jne. mõjud kehasse.)

Ta näeb haiguses häda või viletsust, mille põhjust tuleb otsida patust kui kõrvalekaldumises Jumala korrast. Ja siin püüab Issand aidata: ta tõestab ja ilmutab oma käitumisega Jumala halastust, mis tahab teha lõpu hädale ja uut jõudu anda. Tema imeteod tahavad võidelda meeltheitva nõrkusega, mis põhjeneb juurdunud veendumusel, et Jumal on haige „ära märkinud“ ja et ta enam ei saagi alata uut elu, sest patt on ta juba kord eemaldanud Jumala osadusest ja nüüd on ta paisatud paratamatusse viletsusse.

Üsna tihti võime näha, kuidas Jeesus võitleb just niisuguse ennasttapva lootusetuse vastu ja püüab äratada ellu haigete ja kannatajate hingelist energiat nende eneste päästmiseks.

**Pime Bartimeus.** Õnnetu pime kerjus Jeeriko tee ääres kuuleb Jeesuse mööduvat

oma asukohast. Ta on palju kuulnud Jeesuse imevõimest ja messialikkusest. Piiritu usaldus ja ainuke lootus väljapääsuks piinarikkast seisundist väljendub Bartimeuse kisendamises: „Jeesus, Taaveti poeg, heida armu minule!“ Kui Jeesus osutab oodatud tähelepanu mahajäetud pimedale ja laseb kutsuda ta enese juurde, ei soorita ta tervista-

mist ilma pikema jututa. Enne tekib kõnelus pimedaja Jeesuse vahel. „Mis sa tahad, et ma sulle teeksin?“ küsib Jeesus, ja alles siis, kui õnnetu ei palu Jeesuselt almust, vaid toob Jeesuse jalgade ette kogu oma piiritu usalduse, usub temast väga palju, koguni võimatut, et Jeesus võib ta teha nägijaks, alles siis võib sündida ime. „Mine, su usk on sind aidanud!“ neis sõnades väljendub päevselgelt Jeesuse armastav tahe äratada usalduse kaudu enese vastu haiges usaldust iseendasse ja panna temas liikuma uued jõuallikad kannatuste vältimiseks.

**Kuutõbine poiss.** Sedasama pearõhu langetamist Mr. 9, 14—29. kannatajate usaldusele näeme kujukalt kuutõbise poisi tervistamise käigus. Jeesuse eemalviibimise ajal on toonud isa oma kuutõbise poja Jeesuse jüngrite juurde tervistamiseks. Jüngrid aga on sattunud vaidlusse kirjatundjatega ja neil nähtavasti pole huvigi poisi häda vastu, sest terveks teha nad poissi ei suutnud. Jeesus ilmub ja tutvub olundiga. Ta nimetab oma jüngreid uskmatuks sooks, kellega tal palju tuleb kannatada, ning käsib tuua poisi enese juurde. Jeesus pärib isalt poisi haiguse kestuse järele ja nende vahel areneb pikem kõnelus. Isa jutustab üksikasjaliselt haiguse käigust ja sellest rohkest kannatusest, mis haigus on põhjustanud nii lapsele kui temale endale, ja lisab: „Kui sina midagi võid, siis aita meid ning halasta meile südamest!“ Ta on kahevahel Jeesuse terveks-tegemise-võime suhtes, sest nähtavasti on tal midagi nii rusuvat hingel oma eksimuste pärast endisest elust, et poja haigus tundub talle Jumala paratamatu karistusena ning sellepärast välditamatuna. Jeesus paneb nüüd mehe usalduse proovile ja ütleb: „Küll

mina võin seda, kui sina suudad uskuda; kõik on võimalik sellele, kes usub!“ Nüüd alles, kui isa kahtlused on võidetud ja mees tunnistab silmaveega: „Issand, mina usun, aita mu uskumatut südant,“ võib Jeesus sirutada oma abistava käe ja võita noormehe uuele elule ja tervisele.

**Kurjast vaimust  
vaevatutest.**

Jeesuse ajal arvati teatavaist haigustest, et kurjad vaimud (daimonid) on vallutanud tõbise (sellest siis nimetuski „kurjast vaimust vaevatud“). Sel ajal usuti üldiselt, et kõik kohad on täidetud igasuguste vaimudega, ja tarvitati siis ka vastavaid usulise ilmega kombeid heade vaimude juurdemeelitamiseks ja kurjade vaimude tõrjeks. Kurjast vaimust vaevatute meeletuist kõnedest ja tegudest järeldati, et mitte nemad ise ei teotse ega kõnele, vaid neid sunnib oma tahtmist täitma inimese kehas võimust võtnud daimon, kuri vaim. Kurjast vaimust vaevatud on peaaegu eranditult vaimuhaiged või närvihaiged. Ainult üksikjuhtudel ei tunnus-  
tanud vana-aja arstiteadus õpetust kurjast vaimust vaevatusest ja otsiti haiguse põhjustajat mujalt. Juutluses mõjus õpetus, Jumal karistavat teatavaid patte haigustega, väga palju kaasa hullumeel-  
suse kohutavate avalduste tekitamisele. Hull, kellel vahetevahel juhtus olema mõni selge silmapilk, pidi selle õpetuse tõttu sat-  
tuma meeletehetele: ta arvas, et tema patu pärast on müünud Jumal ta saadana või kurja vaimu orjusse. Sellist kohutavat viletsust nähes ei saanud Issand jätta osutamata oma erilist tähelepanu kurjast vaimust vaevatuile. Ta kaastundlik ja halastaja meel ilmeb selgesti eriti suhtumises nendesse õnnetutesse.

Samuti valmistas kirglik ja jälle uuesti pettunud messia-  
lootus soodsa pinna juutide keskel nõdrameelsuse tekkimisele. Nõnda mõistame siis ka, et hullud, kokku puutudes Jeesusega, teda otsekohe kõnetasid kui Messiat. Kapernauma kogudusekojas kisendab „rüveda kuradi vaimuga“ mees Jeesusele vastu: „Oeh, mis on meil sinuga tegemist, Jeesus Naatsaretist? Oled sa tul-  
nud meid hävitama? Ma tunnen sind, kes sa oled, Jumala Püha Poeg!“ (Lk. 4, 31—37). Samuti, peaaegu nendesamade sõnadega, kõnetab Jeesust Kaadara hullumeelne, kes usub eneses olevat terve leegioni kurje vaimu ja kes märatseb pööraselt (Mr. 5, 1—15). Neile õnnetutele on Jeesuse mõju olnud tervistav.

**Jeesuse vaade kurjast  
vaimust vaevatusesele.**

Jeesus ise jagas oma aja  
arusaamist ja usku kurjast  
vaimust vaevatusesse. See on

loomulik, sest Jeesus ei olnud kutsutud tarkust andma  
loodusteaduslike ja ajalooliste tõdede kohta, veel  
vähem oli ta kutsutud selgitama arstiteaduslike küsi-  
musi. Jumal laskis oma Poja saada inimeseks tea-  
tud ajal ja teatud rahva keskel. See tähendab, et  
Jeesus maailma välistes asjades mõtles samuti, nagu  
mõtlesid kõik tema kaasaegsed.

Kurjast vaimust vaevatute tervistamisel oli Issand  
teadlik, et tema murrab kurjuse võimu ja lunastab  
inimese patu meelevallast. Arstiteaduse arvamused  
muutuvad iga päevaga ja arenevad edasi; praegu ei  
seleta ta küll enam hullumeelsust kurjade vaimude  
ehk daimonite pesitsemisega inimeses, ometi teatavat  
hullumeelsuse sõltuvust patust ja süütundest ei saa  
salata keegi. (Kõlvatu elu, lodevus ja südametunnis-  
tuspiinad on sageli meie päevilgi nõdrameelsuse  
põhjustajaks.) Meie arusaamiste muutus haiguste tek-  
kimise kohta ei muuda ometi olulisemat: Jeesuse  
halastav armastus patuste ja eksijate vastu, mis ilm-  
neb kurjast vaimust vaevatute tervistamisel, pole  
lahutatav tema isiku olemusest.

## **VIII. Jeesuse suhtumine inimestesse.**

### **1. Anduvad ja usaldavad.**

**Laste õnnistamine.**  
Mr. 10, 13—16.

Kui kõrgelt hindas Jeesus ini-  
mesi ja kui suuri lootusi ta neile  
pani, seda näeme tema suhtu-  
misest kõigisse neisse, kes olid väliselt tähelepanda-



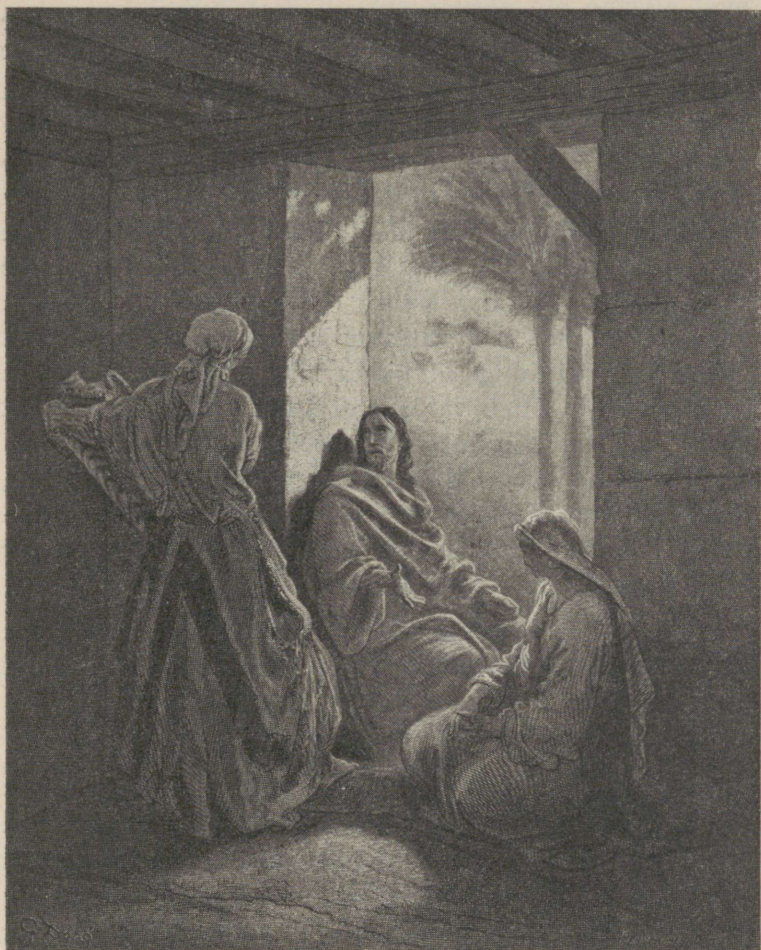
Laste õnnistamine.

matud ja väetid. Niisugused olid Jeesuse ajal kõigepealt lapsed. Jüngerite käitumine lastega, keda nad ei tahtnud lasta nende vanemail tuua Jeesuse juurde,

võrdub tolle aja inimeste suhtumisega lastesse üldse. Neist ei hoolitud ja nende kasvatusele pühendati vähe tähelepanu. Kooliski valitses otse ebainimlik karmus ja ihunuhtlust jagati sageli kõige süütumatel juhtudel. Lapsi hinnati vaid niivõrra, kui võrra oli neist kasu.

Jeesus aga suhtub lastesse täiesti vastupidiselt, sest tema leiab lastes neid hingelisi omadusi, mis nad asetab jumalariigis esimesele kohale: usaldust ja andumust. Oma umbusklikele jüngritele seab ta lapsi isegi eeskujuks: „Kui teie ei saa kui lapsukesed, siis ei saa teie mitte taevariiki.“ See tähendab: kui teie ei ole vastuvõtlikud, kui teie ei suuda täie oma isikuga anduda ja usalduda nagu lapsukesed, ei saa teie osa Jumalast ega või kuuluda tema valitsuse alla. Jeesus hindab inimestes lapsemeelt: otsekoheisust, avameelsust, andumust — ühe sõnaga: meelsust, mis ei targuta ega arvesta kasulikkuse seisukohalt, nagu „täisinimesed“, variserid, vaid mis on avatud otsekui loomusunniliselt kõigele heale ja õigele. Lapsed, kes ei ole mürgitatud veel umbusu, tagamõtete ja kahtlusega, on tema parimad sõbrad. Nendes leidis Jeesus enesega hingesugulust, sest oli ta ju ise kui laps, kes käis Isa käe kõrval usalduses ja andumuses. Ja kui inimesed kasutasid seda kurjasti, nagu sageli täiskasvanud kasutavad laste lihtsameelsust kurjasti, siis võis ta vaid nende kurjuse pärast valu tunda ja nutta nagu laps. Kuid usku inimestesse see temalt ometi ei suutnud võtta.

**Maarja ja Marta.** Samasugust andumust ja vastuvõtlikku meelsust, mis lastegi juures, hindab Jeesus Maarja juures. Maarja kasutab Issanda külaskäigu lühikese



Maarja ja Marta.

silmapilgu selleks, et tema hinge rikkusest osa saada ja et kasvada Jeesuse najal kõrgemale arusaamisele elust, vaimsele elule. Marta seevastu on perenaiseli-

kult mures „mitme asja pärast“, mida panna külalisele lauale. Marta tegevus ei ole ju iseenesest sugugi hukkamõistetav, kui ta ise sealjuures oleks rahul. Kuid tema häda seisab selles, et ta kõiki teisi tahab teha enda sarnasteks. Seepärast nuriseb ta Maarja üle ja kutsub enesele Jeesuse appi, et Maarjat korraks kutsuda ja noomida. Kaudselt on Marta etteheide Maarjale ka etteheide Jeesusele, kes aega viidab asjatult ta õeseltsis. Kuid Jeesus astub välja Maarja kaitseks: „Maarja on hea osa valinud ja seda ei võeta temalt mitte ära.“ Muidugi ei ülista siin Jeesus laiskust ja tööpõlgust; ta ütleb vaid, et ei ole inimese tööst suurt kasu, kui tal puudub hing kõrgema arusaamiseks. Tahtejõuline Marta, otsekui hingetu töömasin, peab leppima seepärast halvema osaga ja jääma Issandale võõraks. Kuid Jeesus ei süüdistata teda ega tee talle haiget, mis võiks talt võtta ta tööõõmu.

Ometi on usus peaasi andumus Jeesusele ja Jumalale, et jõuda nendega osadusse ja et saada neilt abi.

### **Kapernauma pealik.**

Mtt. 8, 5—13.

Nõnda leiab oma andumuses Jeesusele abi ka Kapernauma ohvitser, kes läheb abi otsima oma halvatud sulasele. Pealiku kõrge amet ei ole talle takistuseks käe sirutamisel Jeesuse abi järele; pealegi ei vaja ta abi iseenesele, vaid oma vähetähtsale sulasele. Seda meest hindab Jeesus esimesest silmapilgust. Ja kui Jeesus, esimest tagasihoidlikku teadet saades, lubab minna ja teha sulase terveks, hakkab ohvitser teda tagasi hoidma: „Issand, ma pole mitte väärt, et sa tuled minu katuse alla.“ Ta teab, kui

palju pahandusi teeb juudile astuda üle pagana läve. Ta usub sulase tervistamiseks olevat küllalt Jeesuse ainsast sõnast: käsutagu Jeesus oma häid vaime, nagu käsutab tema oma alamaid! Sellise andumuse ja piiritu usalduse ees peab Jeesuski imestuma. Ta unneb, et see mees on just väärt, et minna ta majja: „Tõesti, mina ütlen teile, ei Iisraeliski ole mina leidnud nii suurt usku.“ Ja see usk tähendab siin andumust, täielikku usaldust Jeesuse vastu. Seda hindab Jeesus üle kõige. Niisuguse usuga varustatud inimesed on tema rahvas. Ning talle meenuvad seal samas juutide iseteadvus ja täispuhutud olek, kõrk eneseusaldus ja nende isekas eneseväärtuse teadvus, mis teeb nad kõlbmatuiks jumalariigile. Seepärast annab Jeesus nende kohta hävitava otsuse: „Kuningriigi lapsed heidetakse välja kõige sügavamasse pimedusse!“

Sellest kõigest näeme, et Jeesus kui kõige parem sõber tuleb vastu ja sirutab oma abistava käe igale anduva hingega inimesele, olgu see siis väliselt ükskõik kui väeti või nõrk tahes.

### **Kaananea naine.**

Mtt. 15, 21—28.

Samasuguseks tõsiseks abimeheks häda ajal on Jeesus paganamaa naisele, kes anub Jeesuselt halastust oma tütrele. Kuigi Jeesus ei taha midagi teada paganatest, sest ta tunneb enese kutsutud olevat vaid Iisraeli kadunud lammaste juurde, rahuldab ta õnnetu ema palve ometi. Jeesus loobub koguni oma senisest põhimõttest, teenida oma rahva liikmeid, sest võõramaa naise andumus ja usaldus tema vastu ning armastus oma lapse vastu kõrval-

davad kõik tõi ja rahvuse tõkkes, mis lahutasid temast Jeesuse.

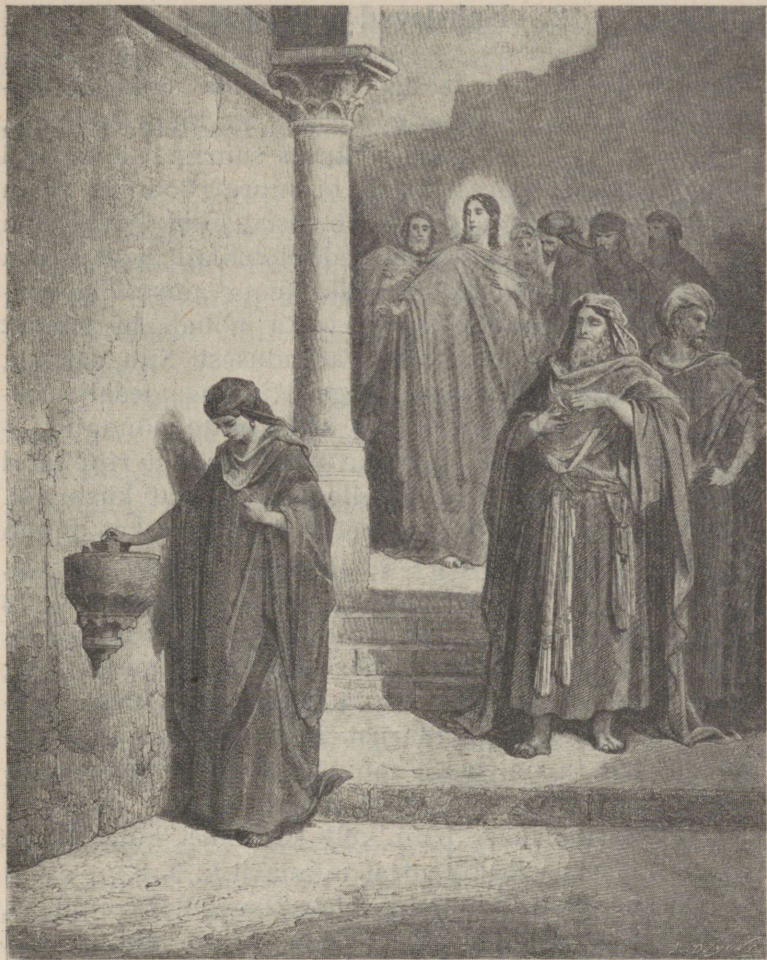
Selles loos näeme andumuse väge tema täies suures, mis loob esimese jaama paganamisjoni tööpõllul.

### **Lesknaise veering.**

Mr. 12, 41—44.

Ka oma jüngrid tahab Jeesus õpetada nägema ja hindama inimeste tõelist suurust, mis sugugi ei väljendu suurtes välispidistes tegudes ega hiilgavates ohvrites, vaid sageli nähtamatus hingelises kõrguses.

Nähtavasti olid jüngrid vaimustatud rikaste suurtest ohviraha-summadest, mis nad templist tulles panid ohviraha-kirstu. Vististi nad omavahel ülistasid rikaste vagaduse suurust, mis nende meelest pidi olenema annetatud rahasummast. Kuid Jeesus näeb ja hindab teisiti. Ja talle tundub jüngrite otsustus ülekohtusena vaese lesknaise suhtes. Ta kutsub jüngrid enese juurde ja avab nende silmad õiglasemale nägemisele, sest ta juhib nende tähelepanu annetajate hingelisele seisundile: kõik rikkad andsid ju oma üliküllusest; nad õieti ei tundnudki, et nad olid midagi andnud. Sest võrratult suurem osa nende varast jäi ju neile alles. Ent vaadaku nad ometi seda vaest, lihtsat lesknaist. Tema andis küll arvuliselt vähe, ometi suhteliselt oma varandusest andis ta võrratult rohkem kui rikkad, sest ta andis kõik, mis tal oli. Ei jätnud enesele teist leptatki (2 leptat = 1 veering), vaid ohverdas templile mõlemad — oma viimsed! Mõtelgu nad ometi, kui palju suurem peab olema lesknaise vagadus, et ta võis nii palju ohverdada!



Lesknaise veering.

Jeesus ei saa teisiti — ta peab oma sõpruse ja poolehoiu kinkima lesknaisele, sest teda ei huvita ohvri suurus, vaid hingeline suursugusus.

## 2. Kahtlevad ja nõrgad.

**Rikas noormees.**

Mr. 10, 17—31.

Jeesus, kes tundis sügavalt inimeste nõrkusi ja hingelist häda, näeb rikkuses suurimat tõket teel jumalariiki. Seepärast astub ta suure rõõmuga vastu rikkale mehele, kelles ta näeb tõsist huvi igavese elu ja hingeõndsuse vastu, et teda täielikult võita oma järelkäijaks ja vabastada teda tema ainsast nõrkusest. Kui tõsine hingehoidja nõuab ta rikkalt mehelt täielikku loobumist varandusest. Siin paistab, nagu nõuaks Jeesus oma jüngerilt mungaideaali teostust; alati ei ole aga Jeesus seda mitte nõudnud — seal, kus ta nägi, et inimene hingeliselt ei rippunud vara küljes, ta ei teinud sellest otsustavat küsimust. Ometi teeb ta kohustuseks igaühele, kes tahab saavutada kõrgeimat elusihti, igavest elu, loobumise oma „põue patust“ lõplikult. Seepärast on Jeesus väga kurb, kui rikas noormees ta maha jätab. Sest Jeesusele on kõige väärtuslikum inimese hing; hingeliselt, seesmiselt peab ta täiesti vaba olema kõigest orjastavast ja alandavast. Jeesus, nii õrn ja vastutulelik, kui ta on, laseb minna enesest eemale kahtlevad ja pooliku südamega inimesed.

Rikas noormees pani küll käe adra külge, kuid vaatas tagasi ja laskis adral minna (Lk. 9, 62).

Jeesus otsib kindlaid, otsustusvõimelisi inimesi, mitte rauast, vaid terasest. Et ta ise on läbi ja läbi teras, siis tõmbab ta külge ka rauda, kuid magnetiseerida võib vaid terast. Kahtlevad, kahepaiksed ja otsustusvõimetud inimesed, ja neid on palju eriti rikaste hulgas, põrkavad tagasi Issanda juurest, sest ta ei taha kedagi enesega kaasa viia moepärast. Otsustaval silmapilgul ei ole neist niikuinii kasu jumala-

riigile, sest ülimalt väärtuseks jääb neile mugavust janunevaile inimestele lõpuks ometi raha ja vara.

### **Halvatu tervistamine.**

Mr. 2, 1—12.

Nõrkadele osutub Jeesus tõsiseks abimeheks, eriti neile, kes on kaotanud eneseusalduse ja kes oma lootusetuses on kehaliselt halvatud. Hingeline häda tingib sageli ihulise nõtruse. Seepärast Jeesus kõrvaldab kõigepealt nõrkuse põhjuse, mille tagajärjel kehaline häda kaob iseenesest.

Seal, kus Jeesus kohtab usaldust enese vastu, suudab ta anda abi ja osutada tuge. Millise õrnusega pöördub ta halvatu poole, kelle neli meest lasksid läbi maja lae tema jalgade ette: „Poeg! Su patud antakse sulle andeks!“ See hingestatud suhtumine pidi haigele noormehele kõlama kui hääl mingist kõrgemast maailmast. Inimestelt ta oli vaid kuulnud paratamist ja osavõtmatust, mis teda paratamatult pidid tõukama sügavamale kannatuste keerisesse. Issand teab ja tunneb halastuse imettegevat väge. Seda Jumala halastust kuulutab Jeesus haigele kui Isa „täisvolinik“. Et ta ise on veendunud vankumatult Jumala halastavas ja heas tahtes, suudab ta ka selles veenda neid, kes hääbuvad nõrkuses ja lootusetuses. Juudi usuõpetuse läbi olid haiged nii ära hirmutatud, et, olles kord haigestunud, jäid jõuetult edasi lamama. Lootusetus halvas jõu ja hukkumine on välditamatu. Jeesus äratas aga uuesti halvatud seesmised jõuallikad ja paneb nad tegevusse, nii et kaob ka kehaline halvatus.

See oli vastuvõetamatu ja arusaadamatu pealtvaatajaile, eriti kirjatundjaile, kes olid väljas Jeesuse jälitamisel. Nende usu järgi oli pattude andestamine

keelatud. Nende arvates ei tohtinud patt maailmast üldse kaduda. Kuid Jeesus tõestab oma Jumalalt saadud „uue õiguse“ — pattu maailmast kaotada — ja sellepärast aitab nõrkenud noormehe uuesti jalgadele.

Jeesuse headus ja halastus tervistavad nii hinge kui ihu. Jeesuse käsutuses on parimad arstimid, mis äratavad usalduse inimeste südames tema kaudu Jumala vastu ning loovad uue elu.

#### **Tormi vaigistamine.**

Mr. 4, 35—41.

Kes on üle elanud tormi merel, see teab, millise meeleehtliku hirmu manab hinge nn. (merimeeste keeles) „paks meri“. Tol korral pidi olema suur torm, nii et vanad merimehed kaotasid tasakaalu: Genetsareti järvel võib juhtuda selliseid ägedaid, lühiajalisi tormikeeriseid sageli, veel tänapäev. Kui vanad merikarud juba kaotavad enesevalitsemise, mis siis veel kõnelda maismaa inimestest! Ometi sünnib siin hoopis vastupidiselt.

Jeesus, kes ei olegi merimees, magab rahulikult paadi ahtris, pea padjal. Viimases hädas äratatakse Jeesus. Selle asemel et kohkuda või kohmetuda tormi nähes, teeb Jeesus jüngritele etteheite: „Miks olete nii arad, teie nõdrausulised!“ — Milline vahe jüngrite ja Jeesuse käitumises? Kust see tuleb? Kahtlemata tuleb see nende hingelisest erinevusest. Jüngrid ei suuda säilitada oma rahu ja heidavad meele, hirm paneb nad värisema ja viskama käest aerud, sest neil puudub see sisemine jõud, mis on Jeesusel. See Jeesuse seismise väe saladus peitub ta piiritus, anduvus usalduses Jumala vastu. Ta teab, et teda hoiab ja kaitseb Jumala kõigeväeline jõud igal elu silmapilgul, olgu maal või merel. Niisugust usaldust Jumala vastu nimetab Jeesus usuks. Jüngrite nõdrausulisus avaldub aga just selles, et nad ei suuda kogu oma elu usaldada Jumala hoolde; sellepärast halvatakse

nende jõud tormiga võitlemisel, mispärast nad kardavad. Ent kes kardab, sel ei ole usku; kel on usk, see ei karda.

On kahesuguseid torme. Üks väline, teine seesmine. Jeesus vaigistas hirmutormi jüngerite südameis ja seeläbi aitas neid saada võimuse väliseği tormi üle. Nagu hirm hakkab külge, nii hakkab viimaks külge ka julgus. Jeesus on tulnud maailma selleks, et nakatada inimesi julgusega. Jeesus ütles ju, et tõeline häda ja nõrkuse põhjus asub neis endis, mitte mere tormis: „Teie nõdrausulised!“ Sellepärast ei ütle jüngridki lõpuks mitte: „Mis meri see küll on!“ — vaid: „Mis inimene see 'küll on!“ mõteldes Jeesusele ja imestades tema tormivallutavat julgust. Ning see Jeesuse isiklik mõju saab jüngeritelegi vahvustavaks jõuks elutormis tänapäevani.

### 3. Kannatajad.

**Viie tuhande  
söötmine.**

Mr. 6, 30—44;

Joh. 6, 1—35.

Seesama vägev isiklik mõju, mida Jeesus avaldas suuresse, ihuliselt ja hingeliselt nälgivasse rahvahulka, tuleb nähtavale loos viie tuhande imesöötmisest. Väline ime

meid siinkohal ei huvita, sest Jeesus ise ei ole seda hinnanud. Meid huvitab siin see Jeesuse suhe rahvasse, mis avaldub selles, et siis, kui ta „nägi palju rahvast, tuli temal neist hale meel, et nemad olid otsegu lambad, kelledel pole karjast“. Nende inimeste eest hoolitseb Jeesus nagu hea majaisa oma pere eest, nagu hoolitseb isa oma laste eest. Tema jagab näljastele oma rikkalikust heldusest rohkem, kui nad oskavad oodatagi. Need näljased ootasid Jeesuselt vaid toitu kehale, kuid Jeesus tahab anda palju

rohkem: sellepärast ta põgenes, kui nad tahtsid tõsta teda selle eest kuningaks, kui ta oli rahuldanud nende kehalise nälja. Jeesus tahab näljastele olla ise eluleivaks, kes nende hinge toidab.

Kui Jeesus toitis rahvast piskuga, siis vaatas ta üles taeva poole, tänas ja murdis leivad ja laskis jüngritel jagada rahvale. Sest tema nägi kõige oleva, kõigi andide taga Loojat ja Jagajat. Seda tänutunnet ta tahab rahvas äratada Andja vastu, sest rahval puudub sageli tänumeel.

Inimesed võtavad ükskõiksuse ja mõttetusega vastu ande Jumalalt, nagu oleks neil õigus sellele, ning selles mõttetuses ja tuimuses peitubki nende „nälg“. Sellest näljast tahab Issand inimesi välja aidata, et nad kogu oma mõttega ei ripuks ainult anni küljes, vaid et nad mõistaksid andja armastavat südant, kes tahab jagada kõike head. Sest kes oskab tänuga ande vastu võtta, sellel piisab piskustki, et olla toidetud, ja — mis veel tähtsam — sealjuures olla rõõmus. Et rahva süda rippus vaid leiva küljes, ja et Jeesus polnud leiva-Messias, sest ta tahtis olla hingekuningas, siis löid nad tema risti; kuid vaatamata sellele inimeste metsikusele toidab Jeesus tänapäevgi miljoneid vaimutoiduga, äratades nendes tänutunnet ja usaldust Jumala vastu ning seeläbi varustades rahvast eluleivaga, s. o. seesmise, usulise jõuga. Sest tänumeeles rahul olla oma piskuga ning seda jagada teistega on suurim ime, mis juhtub tänapäeval inimestehulkades, kus „suure“ jahil hävitatakse sageli enda ja teiste hing ning südamerahu.

### **Jairuse tütar.**

Mr. 5, 21—24, 35—43.

Vaevalt tagasi jõudnud väsitavalt laevasõidult, jätkub Jeesusel jõudu ja tahet täita meeltheitva isa palvet. Ka siis, kui isale tuuakse sõnum, et ta tütar on surnud, ja üteldakse, ta ärgu tehku tüli õpetajale, osutub Jeesus parimaks sõbraks ja abimeheks raskes leinas. Mis tähendas see Jairusele sel hetkel, mil ta jõud oli kokku varisemas,

kui Jeesus talle oma suure seesmise rahuga ütleb: „Ära karda, usu aga!“ Suurimas kannatuses ja leinas leiab Jeesuselt abi see, kes teda oma majja kutsub! Sest tema ajab palgalised nutunaised ja käratsejad majast välja. Jeesus teab, et surm ja uni on kaksik- vennad, ning seepärast ta ütleb: „Laps ei ole mitte surnud, vaid tema magab.“ Seepeale nad naeravad teda, nagu nad naersid alati, kui tema rääkis elu võidust surma üle ja vaimu võidust aine üle. Sest uskmatuse on alati nobe naerma. — Kuid Jeesus ei lase ennast segada. Ta kingib vanematele tagasi nende lapse ja osutab neile suurimat tähelepanu: nad ärgu unustagu lapsele süüa andmast. Jeesuse headus on tähelepanelik ka kõige pisemas, mis unustatakse sageli rõõmu ja joovastuse ajal. Jeesus ei unusta, sest enesele ei nõua ta midagi; ta on siin ainult teiste teenimiseks, et elu anda ja elu hoida.

### **Naini noormees.**

Lk. 7, 11—17.

Ka leinavalus kannatavale lesele sirutab Jeesus oma troostiva käe, kui ta ütleb temale vaid kaks lihtsat, südamest tulevat sõna: „Ära nuta!“ Jeesus juhivad nutva emakese pilgud leinavalust välja enesele, kus valitsevad ülestõusmine ja elu, sest Jeesus on enese kohta ütelnud: „Mina olen ülestõusmine ja elu.“

Sellega, et Issand lesknaise ainsa poja ellu äratas ja ta tagasi andis tema emale, tahtis ta näidata otsekui käegakatsutaval kombel, et ta tõelikult on Issand elu ja surma üle kõigi aegade jaoks, ka meile tänapäeval. Ta ütles siis, kui ta elas ja teotses inimeste keskel: „Mina olen teie juures maailma otsani.“

Tänini on see jäänud tõeks. Ta viib ikka meie keskel, kuigi mitte enam ihulikult, vaid oma vaimuga; tuhanded aastad ei ole teda suutnud hävitada ega meilt võtta. Nii jäävad ka need,

kes Jeesuse vaimuilmas elavad, meie juurde ka surmas. Kuigi maine kest puruneb, jääme parima osaga neist Jeesuse läbi jäädavasse ühendusse. Tema juhib enese kaudu leinajate pilgud üles Taevase Isa juurde ja tahab ütelda: „Vaadake sellele, mis jääb, vaadake neile, kes jäävad; vaadake minule, sest mina elan ja teie peate elama ühes minuga.“

Kus Jeesus Kriistus on Issandaks, seal ei ole enam surmal meelevalda. Surm ei ole ometi viimne sõna siin maailmas, vaid see on Jeesus, kelle sõna on elusõna. — Seepärast on Jeesus kõikide aegade kõigi leinavalus kannatajate tõeline troostija ja lohutaja.

### **Kümme pidalitöbist.**

Lk. 17, 11—19.

Kuuldus Jeesuse halastusest kannatajate ja hädaliste vastu oli tuginud ka seltskonnast väljatõugatuteni — pidalitöbisteni. Lootus Jeesusele teeb nad julgeks, nii et nad lähenevad inimeste asulatele ja kisendavad kaugelt mööduvale Issandale, et ta nad terveks teeks. Tõvest pääsemine on nende ainuke ja ülim soov.

Jeesuse otsene ülesanne oli aidata inimesi nende hingehädas. Aga et pidalitöbiseid aidata nende rasemas kannatuses, mis on hingeline, teeb Jeesus esmalt terveks nende ihu. Ta käsib neid minna ja näidata endid preestritele, kes nad tunnistaksid puhtaks. Lõpuks selgub, et kümnest töbisest on tõeliselt terveks saanud vaid üks ainus, ja seegi on Saamariamaa mees. Sest tema tuleb Jeesust tänama ta heateo eest. Üheksa, nähtavasti juudid, on jäänud hingeliselt endisteks, tänamatuiks. Saamariamaa mehe hing oli saanud terveks, seepärast ütleb talle Jeesus: „Tõuse üles ja mine; su usk on sind aidanud!“

Tõeliselt terveksaanu ei võtnud oma tervist nagu

midagi endastmõistetavat, vaid ta nägi selles Jumala kingitust, ja see tegi ta seesmiselt puhtaks.

Niisuguses meelsuses peituvad ka õige vagadus ja usk. Tänamatus on aga otseseim tunnus tõelise vagaduse puudusest.

Seda vagadusepuudust pidi Jeesus sageli kogema oma tänamatu rahva juures. Kuid, vaatamata oma pettumustele, jääb ta truuks oma rahvale. Tema kui Õnnistegija puhas headus ei lase end eksitada inimeste tuimusest ega tänamatusest.

#### 4. Eksivad ja põlatud.

**Sakkeus.** Kuidas Jeesuse õndsakstegev võim Lk. 19, 1—10. ennast eksivate ja põlatute juures maksma paneb, seda õpetab lugu tollirentnikust Sakkeusest. See variseride ja rahva silmis „madal“ mees ronib puu otsa, et näha kuulsat rabi lähemalt. Teda ajab Jeesusele lähemale vaid tavaline uudishimu. Kuid sellegi pisku hingelise kalduvuse kasutab Jeesus suure teostamiseks: tal läheb korda muuta ümber Sakkeuse kogu seesmine maailm.

Tollirentnikku põlgasid juudid, eesotsas oma „õigetega“. Temast ei usutud ega loodetud enam midagi head. Temale sadas vaid põlgust ja külmust igast küljest. Ja see külmus sundis tollirentnikku vastama oma ümbrusele sama külmuse ja halastamatu-sega. Ta võttis seepärast, kust võtta andis. Kellelegi ei tulnud ettegi korraks küsida, millest on see Sakkeuse ülekohus tingitud.

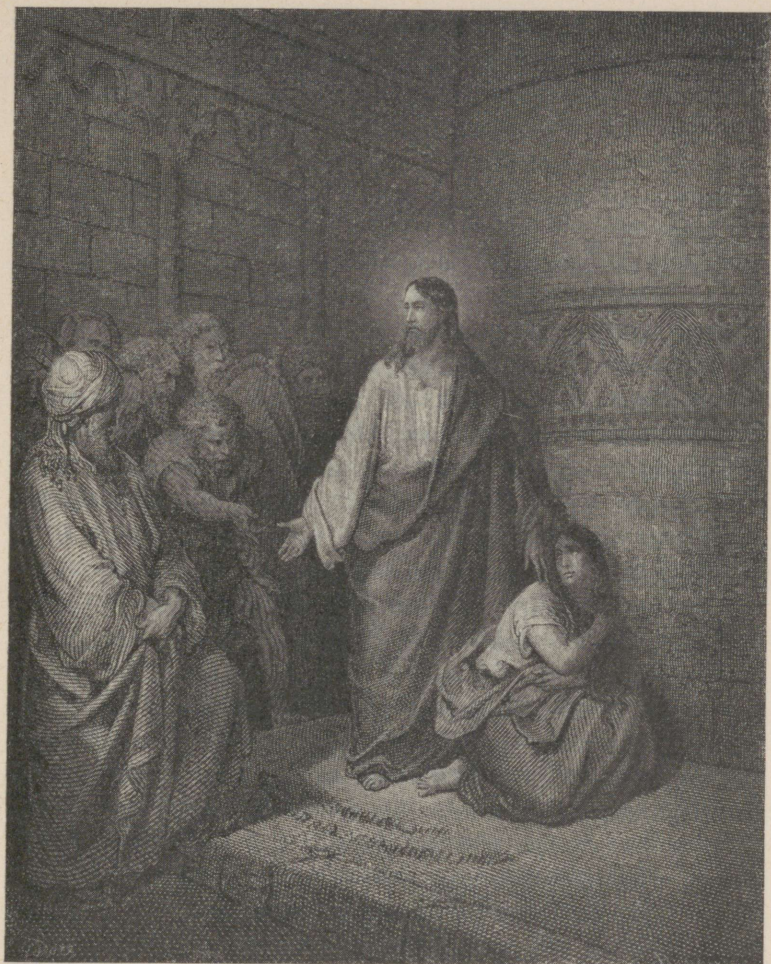
Kuid Jeesus on Sakkeuse hingeelust huvitatud. Nähes mehe huvi enese vastu, läheb ta tema majja, kõigist eelarvamustest hoolimata. Ta kõneleb Sakkeusega lahkesti ja viib kaasa kogu oma halastuse

ja headuse. Jeesus teab, et ei ole suuremat võimu maailmas kui halastus ja headus. Ja kui Õnnistegija nüüd seda headuse soojendavat päikesepaistet laseb voolata Sakkeusele, kes maast-madalast oli harjunud uskuma, et ta on täiesti halb ja roojane ning seepärast ei väärigi mingit halastust, sünnib tollirentnikus põhjalik pööre. Ta hing avatakse headusele.

Mida ükski väline võim ega surve ei oleks suutnud korda saata, seda suudab Jeesuse headus ilma mingi surveta. Jääkiht rikka ja ülekohtuse mehe südame ümbert sulab. Jeesuse usaldus ja lugupidamine tema vastu liigutavad teda nii sügavasti, et ta oma senised pahateod lubab mitmekordselt heaks teha ja uut elu alata. Seepeale ei ole Jeesusel ütelda muud kui: „Täna on sellesinasele kojale tulnud õnnistus, sest ka tema on Aabrami poeg.“

**Patune naine.** Samasugune halastav ja andeksandev headus, mis uuele elule võitis Sakkeuse, päästab ka abielurikuja naise viimsest hukkumisest. Jeesuse hingeline suurus ei võinud mõju avaldamata jätta patu meelevalla alla sattunud naisesse. Sella kui variserid eksija üle on valmis kohut mõistma kirjatahe järgi, otsustab Jeesus oma isikliku õiglusetunde ja oma headuse nimel ning teeb variseridele huvitava ettepaneku — nad otsustagu naise üle omaenda seisukohalt: „Kes teie seast on patuta, see olgu esimene tema peale kivi viskama.“ Karmide kohtunikkude südametunnistusele koputamine mõjub: nad kaovad häbistatult üksteise järel, kuni Jeesus jääb patuse naisega kahekesi.

Jeesus on kohtunikud võitnud. Kuid ta tahab võita ka naist — uuele elule. Seepärast ta küsib: „Naine, kus on need sinu pealekaebajad? Kas ükski sind ei ole hukka mõistnud?“ Ja kui naine sellele



Jeesus ja patune naine.

vastab eitavalt, ütleb Jeesus: „Siis ei mõista ka mina sind mitte hukka; mine ja ära tee enam pattu!“

Ja see Jeesuse piiritu usaldus patuse vastu, et ta

võib oma patust lahti saada ja sellest loobuda, annab julgust ja jõudu eksinule uue elu algamiseks ja patu vastu võitlemiseks.

Ei oleks vististi eksitav, kui Lk. 7, 36—50 jutustatud sündmus järgneks eelmisele. Seeläbi saab meile Jeesuse isiklik mõju patusesse naisesse veel selgemaks ja meie võiksime paremini aru saada naise ülevoolavast tänuavaldusest Jeesusele variser Siimona kojas. Patune naine on Jeesuse isikust saanud nii vägeva mulje, et see on tunginud ta hingesügavusteni ja muutnud ta seesmiselt ümber. Ta ei saa enam endist halba elu edasi elada. Sügavas kahetsuses läheb ta Jeesusele. Ainsatki sõna ütlemata avaldab ta Jeesusele oma muutunud meelsust tundeküllase teeläbi, nagu seda ütleb talle ta süda sel silmapilgul. Kuid variseri ajab see tegu vihale: tema, vaga ning „õige“, pöörduks ära niisugusest naisest. „Korrallikul“ inimesel juba „sellise rahvaga“ tegemist ei oleks! Kahtluse alla langeb ka Jeesus.

Ent Jeesus astub siin variserile otsustavalt vastu ja näitab talle tähendussõna abil kahest võlglasest, et tema on niisamasugune patune kui see nainegi, ainult selle vahega, et naisel on rohkem pattu kui temal. Ometi on naine oma suure patuga palju õilsam kui tema. Patune naine kahetseb oma suurt pattu, mis ilmneb ta armastusest Jeesuse vastu, kuid variser on kõrk, isekas ja oma õigust täis. Ta ei täida isegi lihtsaid võrastevastuvõtu kombeid Jeesuse suhtes. Tema näib oma patus olevat uhke pealegi. Et patune naine on Jumalalt oma suure võla andeks saanud, oma kingituse vastu võtnud, ja et variser on selle jätnud vastu võtmata, sellepärast kingib ka Jeesus oma täieliku poolehoiu ning lugupidamise naisele, kinnitades talle ta pattude andekssaamise ja

pääsemise. Sellega annab aga Jeesus ka variserile tõsise noomituse; ta näeb variseri läbi ja ei leia sealt jälgegi sellest kahetsevast meelsusest, mis on alati pattudest vabanemise eeltingimuseks.

## 5. „Õiged“.

**Kõned variseride ja kirjatundjate vastu.**

Mtt. 23; Lk. 11, 39—52.

Niisama halastavalt, julgustavalt ja andestavalt kui suhtus Jeesus hädalisisse, kannatajaisse, eksijaisse ja põlatuisse, niisama tagasitõrjuvalt ja häda-kuulutavalt astub ta üles rahva juhtide, „õigete“, variseride ja kirjatundjate vastu. Nendes leiab Issand vaid piiritut kõrkust, eneseõigust ja salalikkust, aga ei midagi, mis neid teeks jumalariigi vääriliseks. Jeesus iseloomustab neid õieti, kui ta ütleb, et nad on küll väljastpoolt näha õiged inimeste ees, kuid seestpoolt on nad täis salalikku meelt ja ülekohtu. Nad seovad hoolega kokku raskeid ja ränki koormaid ja panevad neid inimeste õlgadele; see teeb neile koguni rõõmu, kui nad näevad inimesi ägamas sellise surve all. Ja ise nad ei taha sõrmegi liigutada, et koormatute raskusi natukegi kergendada. Oma osavõtmatusega näitavad nad, et õigluse teostamine rahva keskel neid kõige vähemalgi määral ei huvita. See nähtub ka veel sellest, et oma „teod“ nemad teevad eesmärgiga, et vaid inimesed neid näeksid. Nende auahnusel ei ole mingit piiri, sest neile meeldib väga, kui neid teretatakse turgudel ja asetatakse ülimasse paika võõruspidudel.

Jeesus hoiatab oma jüngreid käitumast variseride kombel. Sest mida rohkem keegi püüab saavutada au ja võimu teiste üle maa peal, seda madalamal kohal on niisuguse ase jumalariigis.

Seepärast kuulutab Jeesus kirjatundjatele ja variseridele kaheksakordses hädahüüus hukatust ja karistust, millest nad ei või pääseda tulevases kohtus (Mtt. 23, 13—33).

Igas hädahüüus märgib Jeesus varisere sõnaga salalikud; see tähendab: nad lasevad paista endid teissugustena, kui nad seesmiselt tõepoolest on; väljapoole näidatud vagadust pole tõepoolest olemaski. Ja just see iseloomujoon „õigete“ juures teeb nad Issandale väga vastikuks. Seepärast kõlavad ka tema hädahüüud nagu piitsahoobid läbi aastatuhandete, mis tabavad kõiki „õigeid“ ja kutsuvad neid meeleannamisele.

Miks Jeesus nii teravat tooni tarvitas variseride vastu, seda võime järeldada vaid Jeesuse enese isiksuse olemusest, mille põhitoon on: tõelikkus. Et see peagu täiesti puudus neil, kes ennast alati püüdsid „õigete“ ja tõelikkudena näidata, ei võinud Issand taluda nende varjugi. Ometi ei heida ta nendegi suhtes meelt. Ta usub, et tema taastulekul nemadki talle kui Messiale vastu hõiskavad: „Kiidetud olgu, kes tuleb Issanda nimel!“ (Mtt. 23, 39).

## IX. Jeesuse järgimisest.

**Otsustumus.** Jeesus oli teadlik oma erandlikust Lk. 14, 25—35. vahekorrast Jumala ja inimestega, seepärast ei käskinud ta oma jäungreid ennast järele aimata, vaid enda eeskujul käituda. Kui Jeesus inimesi enese järele kutsus, siis mitte selleks, et nad teda vaid saadaksid ja temaga kaasas käiksid, vaid et nad tema eeskujul ja tema vai-

mus kuulutaksid Jumala valitsust ja sellele valitsusele alluksid.

Esimene ning tähtsaim tingimus Jeesuse järel käimisel, mille täitmist ta oma jüngreilt nõuab, on otsustumus. See nõue kostab läbi kogu Jeesuse elust ja õpetusest. Igaüks, kes Jeesuse järel tahab käia, see katsugu enne iseennast tõsiselt läbi, kas ta suudab tema pärast loobuda kõigest, mis on talle armas. Kahtlejad ja kahepaiksed tõrjub Jeesus juba algul enesest eemale (rikas noormees (Mr. 10, 17—31), isamatja (Lk. 9, 57—62)). „Kes ei kanna oma risti ja ei käi minu järel, see ei või mitte olla minu jünger.“ Kergeks ei ole Jeesus oma jüngrite ülesannet teinud. Teataval korral ei nõua ta mitte ainult loobumist varandusest, vaid: „Kui keegi ei vihka oma isa ja ema ja naist ja lapsi ja vendi ja õdesid ja veel pealegi oma elu, see ei või mitte olla mu jünger.“ Nii-suguste karmide nõudmiste ees sunnib Jeesus neid, kes tahaksid ehk kergemeelselt ja pealiskaudselt tema järel joosta, endid proovile panema, kas nad võiksid kuuluda tema jüngrite hulka.

Kahes tähendussõnas — torniehitajast ja kuningast, kes tahab sõtta minna — jutlustab Jeesus kõige haaravamal kujul, et igaüks enne Jeesusega kaasamineku otsustamist ennast tõsiselt proovile paneks, kas ta küllalt jõudu, kannatust, enesesalgamist ja ohvrimeelt omab, et seda rasket teed, mida Jeesus on otsustanud käia, kuni lõpuni kaasa minna. —

### **Jüngrite lähetamine.**

Mtt. 10.

Needsamad mõtted evivad suurt tähtsust ka jüngrite lähetuskõnes.

Lähetades oma jüngreid Jumala valitsuse evan-

geeliumi kuulutama annab Jeesus neile juhtnööre selle kohta, kuidas nad peavad käituma maailma ja inimeste suhtes.

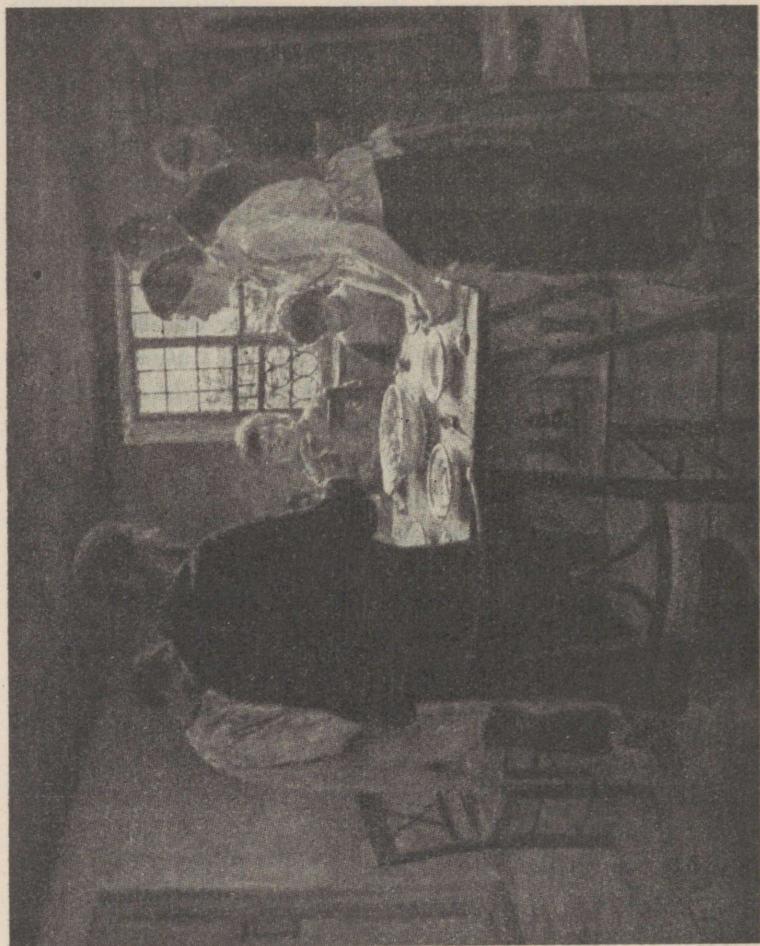
Maailmas puutuvad nad kokku mitmesuguste varade ja väärtustega. Kuidas nad nendesse varadesse peavad suhtuma, sellest on juba pikemalt kõneldud „mäejutluses“. Nad ärgu kandku enesega kaasas raha ega mingit üleliigset tagavaravarustist, vaid nende esimene ülesanne olgu kuulutada Jumala valitsuse ligi-otekut, teha terveks haigeid, puhastada pidalitõbiseid, äratada surnuid — ja seda kõike ilma tasuta, nagu nad isegi oma ülesande on saanud tasuta. Samuti ärgu nad lootku ega otsigu mugavusi, vaid leppigu vähe-  
sega, sest Jeesus on veendunud, et iga töötaja on oma palga väärt. Jünger olgu rahul sellega, et tema käsi käib nagu tema õpetajal ja sulasel nagu tema isandal. Nagu Jeesus ise sageli kodutuna peab rändama, nii olgu rahul ka nemad tarbe korral sama-  
suguse eluga.

Inimestega kokku puutudes osutagu nad lahkust ja viisakust. Majadesse sisse astudes kuulutagu nad rahu neile, kes neid vastu võtavad, kuid neile, kes neid vastu ei võta, pööraku nad otsustavalt selg ja puistaku nende tolmgi oma jalgadelt. Kuid sealsamas juhib Jeesus jüngrite tähelepanu sellele, et nad suurtele hädaohtudele vastu lähevad, nagu lambad huntide sekka. Seepärast soovitab Jeesus käitumisel inimestega olla „targad kui ussid“ ja „kohtlased kui tuvid“, s. t. hädaohtudest püüdku nad targalt kaalutelles läbi pääseda, ilma et nad seeläbi kahju teeksid oma seesmisele tõelikkusele ja aususele; eluvõõrad ja loiud unistajad, kes eluraskustega ei oska toime tulla, ärgu nad olgu mitte, vaid elutargad, kuid seal-

juures ausad, kes õige kesktee oskavad leida tegeliku elunõude ja seesmise puhtuse vahel.

Ja kui neid siiski peaks vaenatama, kohtutesse veetama ja kogudusekodades piitsadega pekstama, siis ärgu nad kartku ega meelt heitku, vaid jäägu lõpuni kannatlikuks. Kuningate ja maavalitsejate ees ärgu nad muretsegu, mida neile vastata — „teile antakse sel tunnil see, mida teil tuleb rääkida. Sest teie ei ole mitte need, kes kõnelevad, vaid see on teie Isa Vaim, kes kõneleb teie sees“. Samuti usaldagu nad kogu oma elu Jumala hooleks. Sest see, kes tühiste varblaste ja kõige pisema eest („juuksedki on loetud“) hoolitseb, ei see lase neile juhtuda midagi kurja, vaid hoopis vastupidi: mida neile iial peaks juhtumagi, olgu kas või surm — see on vaid Jumala tahe ja nad jäävad tema hoole alla. Seepärast nad ärgu kartku inimesi, kes võivad tappa vaid ihu, aga hinge ei või mitte tappa; nad kartku enam Jumalat, kes hinge ja ihu võib hukata põrgusse (vt. Lk. 12, 4–5).

Edasi julgustab Jeesus oma jüngreid juba ette: nad ärgu kohkugu, kui nende kuulutuste tagajärjel tekivad lahkkelid ja tülid perekondades, riid laste ja vanemate, minia ja ämma vahel. Jeesus on teadlik, et tema kuulutus sageli risti vastu käib sellele, millega inimesed on harjunud ja mida nad kuuleksid meeeldi. Ometi ei käsi Jeesus seda, et tema jüngrid peaksid oma vanemaid vihkama või põlgama või püüdma riidu välja kutsuda. Ainult neil juhtumeil, kus kohustused jumalariigi vastu ja kohustused vanemate või laste vastu isekeskis vastuollu satuvad, peavad nad valmis olema loobuma perekonnast jumalariigi kasuks.



**Maailma eest põgenemine.** Vaatamata sellele, et Jeesus oma jüngerid hoiatab inimeste eest, nõuab neilt täit otsustumust jumalariigi kasuks ja seesmist vabadust maailma ja ilmlikkude varade suhtes, ei nõua ta neilt ometi mitte maailma eest põgenemist või siirdumist kloost-risse mungaks. Jeesus ise ei olnud askeet. Oma kutse huvides

loobus ta küll väga paljust ja nõudis seda ka teatavatel juhtudel oma järelkäijailt, ometi pole ta eitavalt suhtunud neisse inimliku elu vahekordadesse, kus areneb ja liigub loomulik, igapäevne elu.

**Perekond ja abielu.** Seda näeme kõigepealt sellest, Mr. 10, 1—16. kui kõrgelt hindas Jeesus abielu ja perekonda. Jeesuse mõttes on abielu nii püha ja puutumatu, et teda ei tohi lahutada. Issand on ise viibinud hea meelega perekonnas ja laste õnnistamise loos näeme, kui suure tähtsuse ta omistab lastele jumalariigis. Selle järgi peaks olema igale Jeesuse järelkäijale selge, et jumalariigi ideaalid peaksid saama oma alguse perekonnast ja kodusest ümbrusest. Ühes lastega peavad kasvama suurteks ja elujõulisteks taevariigi varad, mis võiksid kord Jeesuse töotust mööda vallutada kogu maailma.

**Riik.** Ilmliku riigivõimu suhtes ei ole Jeesus oma järelkäijailt nõudnud selle eitamist ega vaenlikkust selle vastu. Oma vastastele on Jeesus ütelnud sel korral, kui need teda tahtsid kahtlustada riigitruuduses: „Andke keisrile, mis keisrile kuulub, ja Jumalale, mis Jumalale kuulub.“ Jeesuse ükskõikne suhtumine riigivõimusesse olenes peale muu (jumalariigi apoliitiline iseloom üldse) ka tolleaegsest maailmavaatest, mis sõltus sellest, et oodati kõige lähemas tulevikus maailmalõppu ja Messia riigi saabumist maa peale. Ometi on Jeesus hinnanud ka neid väärtusi, mida võimaldas ja kindlustas riik. Kohtu ees ta ei eitanud valitsusvõimu, vaid arvestas teda ja pidas teda Jumalast seatud suuruseks.

**Rahvus.** Esimeses järjekorras on Jeesus end Mtt. 10, 5—6; tundnud kutsutud olevat oma rahva teenistusse. Seepärast ta keeldub algul Mr. 7, 24—30. põhimõtteliselt ise abi andmast Kaana-nea naisele, ning keelab ka oma jüngritel minemast „paganate teele“ ja astumast saamarialaste linna, vaid ta läkitab nad „Israeli koja kadunud lammaste juurde“. Kuigi Jeesus mitmel korral räägib sellest, et „kuningriigi lapsed heidetakse välja“ ja et „nende koda neile peab jäetama tühjaks“, kõlab ometi nendest ähvardustest läbi armastus oma rahva vastu ja püüe teda viia järelemõtlemisele ja meelesparandusele. Kuni lõpuni ei loobu ta kutses Jumalariiki rajada oma rahva keskele ja ta on valmis surema, et võita oma rahvas uuele elule Jumala valitsuse all.

Sellest kõigest lähtub ka ülesanne igale Jeesuse järelkäijale: elada teeniva armastuse elu oma rahva keskel. See ei nõua muidugi teiste rahvaste põlgamist või alahindamist, nagu sellest sageli aru saada tahetakse. Halastaja saamarialase loos on Jeesus selgesti näidanud, et ristiinimese elus seisku esimesel kohal inimesearmastus, mis on sõltumatu usust või rahvusest. Kuid teiselt poolt ei tähenda see Jeesuse nõue mingil tingimusel oma rahvuse põlgamist, veel vähem selle salgamist.

Jeesus hindas kõrgelt juudi rahva erandlikku seisundit teiste rahvaste suhtes ja mõistis tema suurt kutsumust ja ülesannet maailmas. Ta nägi, et tema rahval oli palju väärtusi, millest teisedki rahvad oleksid pidanud osa saama, ja ta nõudis teostust põhimõttele: „Kellele palju on antud, sellelt palju nõutakse.“ Ent selle mõtte tõrjusid juudid järsult tagasi, mispärast Issand pidi lõpuks jääma oma seisukohale üksi.

Elu näitab (ja see ei ole vastuolus Jeesuse õpetusega), et Jumal on andnud igale rahvale oma osa

täita üldises maailma elus. Jeesuse järelkäija peab, kui ta tahab kaasa aidata jumalariigi levimisele maailmas, oma rahva elust osa võtma ja seda aitama parandada ja edendada. Seda aga suudab tema siis kõige paremini, kui ta Jeesuse-meelsuses tööd teeb ja oma kohust täidab oma elukutses, oma kohal.

**Elukutse.** Kui ustav oli Jeesus oma elukutses, seda tõestab kõige paremini kogu tema elu: väsimatu töö iga päev rahva keskel, kes teda väga puudulikult mõistis, ja täielik andumus oma ülesandele, millest ei suutnud teda kõrvale juhtida ükski vaenamine. Ta jäi kuni viimse hingetõmbeni Jumala valitsuse — evangeeliumi — kuulutaja kutses ustavaks ja vankumatult kindlaks lõpuni. Ja tema töö püsib ning kannab vilja. Sellega ta andis oma järelkäijatele nendegi kutsetöös kadumatu eeskuju ja tõestas, et ükski ustavalt tehtud töö, olgu ta nii pisuke ja tähtsusetu kuitahes, ei või hävida. Eks olnud ju Jeesusegi töö „pisuke“ oma aja „suuruste“ silmas! Kuid Önnistegija on ütelnud selle kohta väga tõsise sõna: „Kes ustav on kõige vähemas, see on ustav ka suures; ja kes ülekohtune on kõige vähemas, see on ka ülekohtune suures“ (Lk. 16, 10).

Suur Elu koosneb tähtsusetuist piasiasjust ja kui meie ristiniimestena peame teenima Jeesuse nõude kohaselt seda suurt Elu-Jumalat, siis võime seda teha vaid oma igapäevsete pisukeste ülesannete täitmise kaudu. Nende ustaval täitmisel ennast ära salata, kannatada, võidelda „head võitlemist“ — see tähendab ka Jeesuse järel käimist.

Kui kõik maailma rahvad sellest hakkavad rohkem aru saama, Jeesuse-meelsuses elavad ja ustavasti oma kohust täidavad, siis teostub tõesti Jeesuse alustatud Jumala valitsuse eesmärk maailmas.

**Viimsest kohtust.** Kuid kaunis tihti ei panda elus Mtt. 25, 31—46. rõhku väikestele asjadele, nagu ei pöörata sageli tähelepanu ka väikestele inimestele ja nende saatusele. Jeesus osutab aga nendele nii suurt tähendust, et ta suhtumi-

sest „vähematesse vendadesse“ näeb olenevat inimeste saatuse viimses kohtus Igavese Kuninga ees.

Kuningas eraldab inimesed viimsel kohtupäeval: ühed oma paremale, teised vasemale käele — ja teatab neile nende saatuse. Mõlemad, nii õiged, kes lähevad ellu, kui ka need, kes igavesse valli lähevad, on ise täiesti teadvuseta selle tõelisest põhjusest, miks nende saatus otsustatakse nõnda. Kui Kuningas neile kohe algul oma kohtuotsuse põhjendab sellega, et õiged teda on näljaajal söötnud ja jootnud, teda võõrana vastu võtnud, teda vangis vaatamas käinud jne., ning et teised, vasemal käel seisjad, seda kõike ei ole teinud, siis on mõlema leeri imestus suur. Nad vist mõtlevad kõik, et nad Kuningat on eluajal kõrgeks kiitnud, teda kummardanud, talle viirukit suitsetanud ja laule laulnud, et mis neilt siis veel nõutakse. Sellisena, nagu Kuningas end neile kirjeldab — näljasena, alasti, vangis — pole nad teda üldse näinudki.

Nüüd peab Inimese Poeg ise nende silmad avama selle kõige olulisema asja kohta, mis nad elus teinud ja tegemata jätnud ja mis tingib esimeste mineku igavesse ellu ja teiste langemise hukatusse: Esimestele ta ütleb: „Tõesti, mina ütlen teile, mida teie olete teinud ühele nende mu vähemate vendade seast, seda olete teie teinud minule“ — ja teistele: „Mida teie iial ei ole teinud ühele nende vähemate seast, seda ei ole teie minulegi teinud.“ —

Siit selgub Jeesuse järel käimise otsustava tähtsusega tingimus ja eesmärk maailmas: võidelda, kannatada, töötada selle eest, et maailmast kaoksid nälg, vangipõli, alastus, kodutus, haigused ja tõved, ning osutada kõigi nende asjade all kannatajaile oma tee-

nimisvalmis abi ja tuge. Ent seda tegi ju Issand Jeesus ise kogu oma maisel teekonnal, olles ise üks neistsinaseist kannatajaist — vaid süütult kannatajaist.

Samale teele, samade ülesannetega juhib Jeesus oma tõelisi järelkäijaid.

## X. Jeesuse kannatus ja surm.

### 1. Teel Jeruusalema poole.

**Petruse tunnistus.** Jeesus viibib pikemat aega väljaspool kodumaad, Siidoni ja Tüürose radadel. Ainukest kokkupuutest paganatega teab kõnelda lugu Kaananea naisest. Filippose Kaisarea rajale jõudnud, teel kodumaa poole, tahab Jeesus otsusele jõuda oma töö tagajärgede suhtes ja esitab oma jüngritele küsimuse, kelleks inimesed teda peavad. See silmapilk siin saab Jeesuse elus suureks pöördepunktiks, mis otsustab järgnevate sündmuste käigu.

Jüngrid, kes Filippose Kaisarea ümbruses viibides toidumuretsemisel on inimestega kokku puutunud ja kuulnud nende arvamusi, vastavad Jeesusele, et nad peavad teda suuremaks kõigist, keda nad seni tunnevad; mõned pidavat teda Ristija Johanneseks, mõned Eelijaks, mõned Jeremijaks või mõneks muuks elluärganud prohvetiks, kelle suu läbi oli kõnelnud nendega Jumal. Kuid Messiaks nad teda pidada ei suuda. Nad ei suuda mõista, et Messias võib olla prohvetivaimuga isik, sest nende arusaamine Messiasist ei tungi sügavamale poliitilise võime mehe ideaalist. Nende silmad otsivad Messias vaid välist hiilgust ja sõjalist võimu; ning see kujutelm varjutab nende silmade eest sügavama ja vaimsema nägemise. Jeesusesse mõjub see teade rusuvalt.

Seejärel esitab Jeesus sama küsimuse jüngritele.

Peetrus, kes kui kõige julgem alati on esimene vastama ja teotsema, astub siingi ette ja hüüab oma ülevoolavas vaimustushoos: „Sina oled Kristus, elava Jumala Poeg!“ Selle lausega ütleb Peetrus välja inimlikust mõistusest üleulatuva tõe, kuid teisiti ei suuda ta hinnata ega nimetada seda Jeesuse sügavat ja ületamatut mõju, mis lähtus temast otse jumaliku väega. Siin tõuseb Peetrus oma vaimustuse haripunktis tõelise arusaamiseni sellest, mis Jeesus oli ja olla tahtis. Kuid see on vaid silmapilguks. Jeesusesse avaldab ometi see sügavat mõju, nii et ta suure rõõmuga näeb Peetruse tunnistuses oma töö õiget vilja ja ütleb: „Liha ja veri ei ole sulle seda ilmutanud, vaid minu Isa, kes on taevas.“ Kuigi sellest Jeesuse vastusest selgub, et Peetrus Jeesuse messialikkust veel täiesti ei mõista, ometi näeb sellest Jeesus, et aeg on küps, et seda tõde ilmutada rahvale ja seada rahvas otsuse ette, kas tema poolt või vastu.

Jeesus oli juba oma kuulutuse algusest peale võtnud omaks Messia-mõtte, kuid vanast Messia-idealist ei taha ta midagi teada. Ta tegevuse eesmärk on täita vana, rahvusliku Messia ideaal uue sisuga ja võita rahvas selle tegelikule tunnistamisele. Peetrus oli sellest aru saanud, kuigi poolikult. Kuid sellest oli Jeesusele küllalt, et nüüd otsustavalt edasi minna: vana Messia-ideaal tuleb purustada, maksku see kas või kibedat kannatust ja surma. Seepärast kiidab Issand Peetruse õndsaks, töötab talle taevariigi võtmed ja nimetab ta kaljuks, millele ta tahab ehitada oma koguduse maa peal. Vaatamata kõigele Peetruse poolikule arusaamisele ja vaimustushoos antud tunnistusele hindab Jeesus temas ometi seda vaimustust, mille abil tema alatud töö peab edasi arenema. Kuid ta keelab jüngreid, et nad esialgu kellelegi ei räägiks

tema Messia-aust. See võiks sütitada rahvas immitsevad mässukired vana Messia-ideaali mõttes ja tekitada kurba arusaamatust.

**Esimene kannatuse ettekuulutus.**

Mtt. 16, 21—23.

Kuid varsti tuleb nähtavale Peetruse väär arusaamine Jeesuse Messia-kutse tõelisest sügavusest — siis, kui Issand jüngritele teatavaks teeb, et ta on jõudnud kindlale otsusele minna Jeruusalemma, et seal kannatada ja surra. Sest ta aimab, et rahva ja jüngrite väär arusaamine tema eesmärgist võib põrgata raskustele, mis sunnivad teda oma ideaali tõestama kannatuse ja surmaga. Kuid et püha, elava Jumala poeg peab kannatama ja surema, on Peetrusele võõras ja vastik mõte. Ometi ta tahab nii väga uskuda, et Jeesus on Messias. Kuid milleks kannatus? Ta kutsub Jeesuse teistest eemale ja hakkab teda noomima: ta ärgu mingi Jeruusalemina ja hoidugu eemale kannatustest. Väga järsult ja otsustavalt tõrjub Jeesus Peetruse nõuande tagasi, nimetades teda oma vastaseks (=saadan), kes ei mõtle Jumala tahtele, vaid kes taotleb maisi huvisid. Peetrus on sügavalt pettunud. Ta ei mõista oma Issandat. Kuid sügaval oma hinges kuuleb Jeesus Jumala kutset, olla lunastajaks oma rahvale tema kurjusest ja vägivallast seeläbi, et ta on valmis kannatama ja surema, kui see peaks olema ta Isa tahtmine.

**Jeesuse kirkastus.**

Lk. 9, 28—36;

Mr. 9, 2—13.

Ikka kindlamaks ja selgemaks muutub Issandale tema aimuseelseisvast kannatusest ja surmast. Kuid seda enam otsustavamaks ja selgemaks muutub ta välise maailma vastu.

Kõige lähematele ta jüngritest ei jää see ometi tähele-  
pandamatuks, kuigi nad teda ei mõista. Ta võtab nad,  
Peetruse, Johannese ja Jaakobuse, enesega kaasa  
mäele, kuhu ta läheb palvetama ja kõnelema Moosese  
ja Eelijaga. Nendega ühenduses, palveheitluses otsib  
Issand endale tuge ja jõudu eelseisvaks kannatuseks  
Jeruusalemas; oli ju nendegi jumalameeste elu olnud  
täis kannatusi ja valu. Kui Peetrus oma õpetajat  
nõnda näeb sügavas palves, avaneb temale korraga  
eriline valgus. Issand paistab temale üliras auhiilgu-  
ses ja -valguses Moosese ja Eelija seltsis ning kõnelu-  
ses nendega. Selles ilmutusesäras teeb Peetrus Jeesu-  
sele ettepaneku, ehitada sinna kolm maja, üks Jeesu-  
sele, üks Moosesele ja üks Eelijale. Kuid Peetrus „ei  
tea, mis ta räägib“, sest tema loodab jälle, et Jeesus on  
tulnud maailma looma vaid mugavat ja muretut elu.  
Keset nende maiste mõtete segavat mõju, mis varjab  
jüngrid otsekui pilv, kostab ometi sellest pilvest läbi  
hääli: „See on minu armas Poeg, teda kuulge!“ Kuid  
selle tähendust nad ei taipa. Jüngrid vaid aimavad  
Jeesuses midagi enneolematult suurt, mis on Juma-  
last. Kuid korraga seisab Jeesus üksi nende keskel  
ja ei luba neil sellest kellelegi rääkida enne, kui ta  
on surnuist üles tõusnud. Sest Jeesus näeb, et tema  
tee Messia auhiilgusse läheb läbi kannatuste ja surma,  
nõnda kui Inimese Pojast on kirjutatud prohvetite  
raamatusse. Ta on täiesti vabaks saanud inimeste- ja  
surmakartusest ja annab enese kõigega Jumala, oma  
Taevase Isa hoolde, kes teda viib läbi surma iga-  
vesse ellu, enese juurde. Kuigi ta jüngrid seda nüüd  
veel täiesti ei mõista, ka mitte esimene neist, Peet-  
rus, siis küllap nad seda mõistavad, kui kõik on  
juba sündinud. Nii üksi on Issand oma kirkuses,  
kuid nii kindel oma kutses minna Jeruusalemma.

**Jeesuse salvimine** Jeesust rusub surmaeelne aimus.  
**Betaanias.** Kuid valusam kõigest on see põhjalik arusaamatus, mis valitseb tema ümber, ta täielik hingeline üksindus ja hüljatus. Jüngrid on küll temaga kaasas, kuid nad ei mõista teda, nagu ei mõista rahvaski, kellele ta on kinkinud kogu oma armastuse. Jüngrite sõnelus aastmete pärast teel Jeruusalema poole tõestab veel kord, et ka tema kõige lähemate, Piksepöögade, soovid ei küündinud kaugemale kui Messia riigi ministritoolideni (Mtt. 20, 20—28). Lunastajat ja Õnnistegijat nad Jeesuses ei oska näha. Ainult mõned üksikud osutavad talle oma sügavat poolehoidu ja osavõttu. Pidalitõbine Siimon kutsub ta oma majja, et avaldada oma tänu Issandale tervistamise eest. Seal juhtub siis õhtul, kui ta istub oma jüngritega lauas, et keegi naine (Johannese evangeeliumis 12, 1—8 järgi Laatsaruse õde Maarja) ruttab ta juurde ja avaldab talle oma südamlikku austust ja kaastunnet: salvib teda kalli nardisalviga, nagu salviti omal ajal suursuguseid surnuid. Õrn naisehing aimab Issanda hingevalu ja teeb ainsat, mida ta veel teha suudab oma Õnnistegijale. Kuid jüngrite keskel tõuseb nurin. „Mistarvis see raiskamine? Salvi oleks võinud ära müüa ja raha anda vaestele.“ Ei mingit kaastunnet oma kurvale ja üksindasele õpetajale! Ei kõige vähematki aimu anduva naise hingelisusest ja õilsast teost! Nad oskavad mõtelda ainult tegelikule elutarvidusele, isenesest ju päris kiiduväärsele asjale: vaeste abistamisele. Ent sellega nad ei pälvi oma õpetaja kiitust. Vastupidi. Jeesus astub välja jüngrite labasuseläbi heidutatud naise kaitseks, sest tema üksi mõistab anduva naise teo õiget suurust. Ta teab, et on midagi palju suuremat kui heategevus ja seltskondlik tegevus; et

südamlikus andumuses temale peitub hingeline suurus, millest lähtub headus, mis on suurem vaeste eest hoolitsemisest. Seepärast ta ütleb: „Vaeseid on alati teie juures, aga mind ei ole teil mitte alati. Seda salvi minu ihu peale valades ta minu valmistab mu matmise tarvis. Tõesti mina ütlen teile: „Kus seda evangeeliumi kuulutatakse kogu maailmas, seal räägitakse tema mälestuseks ka sellest, mis see on teinud.““

See oli üks neid väheseid valgusekiiri, mis langevad Issanda kannatuse teele inimestelt. Üksi oma Jumalaga peab ta rändama viimse võitluse teed.

**Sissesõit Jeruusalemma.** Haripunktile jõuab Issanda seesmise üksinduse traagika siis, kui rahvahulk juubeldavate rõõmuhõisete saatel võtab ta vastu Jeruusalema väravas. — Palverändajad Galileast, kes olid Jeesuse avaliku ülesastumise algul olnud temast vaimustatud ja hiljem temast ikka enam ja enam võõrdunud, valmistavad talle nüüd piduliku sissesõidu pühasse linna. Nad näevad temas nüüd oma vana Messia-lootuse teostajat, kes murrab roomlaste ikke ja vabastab nad välispidistest hädadest. Pidupäevade õhinas unustavad nad kõik selle, millest Jeesus neile oli rääkinud ja mida tema tahtis. Kuid Jeesus ei takista ega hoidu kõrvale rahva auavaldustest. Ta laseb sündida kõigel. Viimne lootus ei ole veel kadunud. Võib-olla läheb tal korda rahva meelt muuta ja võita nende südamed endale. Ta laseb oma jüngeril tuua lähimast alevist eeslisälu. Nad laotavad oma riided eeslile ja panevad tema riiete peale istuma. Nõnda sõidab Issand kui tõeline kuningas oma linna. Ta tahab sellega rahva tähelepanu juhtida prohvet Sakarja ennustusele tulevasest Messiasist (Sak. 9, 9—10),



Sissesõit Jeruusalemma.

kes pidi sõitma „eesli seljas ja emaesli sälu seljas“ ja tulema „rahu kuulutama paganaile“. Ent rahvas ei märka seda. Kui oodatud poliitilisele, Taaveti soost vürstile valmistavad nad talle oma segasest meelest

auavaldusi, laotades riideid ja palmioksi teele. Pidi ju „puhtana“ jõudma nende kuningas oma troonile. Kuid Jeesus on isegi puhas kõigest maisest tolmust. Ja seepärast ta aimab, et antud olundis maise vürstirooni asemel läheneb ta ristile:

Kunagi ei ole Issanda üksindus kohutavam kui nüüd, millal teda ümbritseb juubeldav rahvamass, kes teda ometi ei mõista.

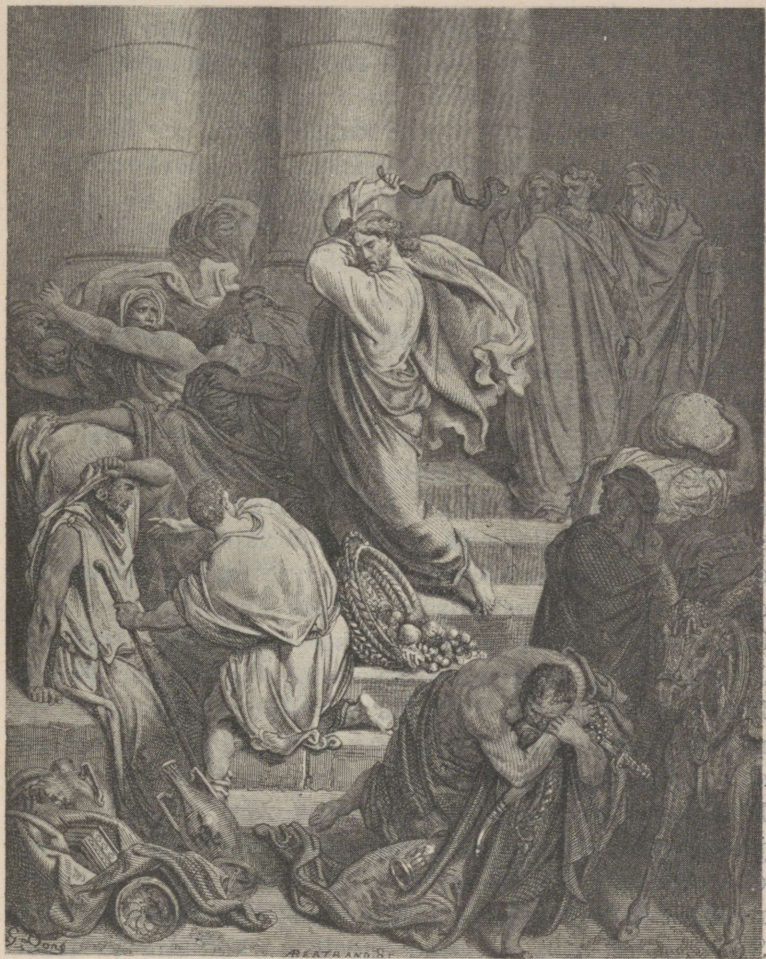
## 2. Jeruusalemas.

### **Templipuhastus.**

Mtt. 21, 12—17.

„Ja Jeesus läks templisse ja ajas välja kõik, kes müüsid ja ostsid templis, ja viskas ümber rahavahetajate lauad ja tuvimüüjate istmed ja ütles neile: „Kirjutatud on: Minu koda peab hüütama palvekojaks, aga teie teete tema röövlikoopaks.“ Püha viha haarab Issanda südant, kui ta näeb, milline ärivaim, silmakirjalikkus, isekus, vale ja pettus peavad siin oma pidu, selle asemel et teenitaks Jumalat vaimus ja tões. Jeesus ei saa jääda ükskõikseks pealtvaatajaks, kui lihtsameelsete palverändajate käest petetakse välja nende viimne rahanatuke ja nende kõrvad pannakse kumisema õõnsate palvesõnadega. Issanda vägev isiklik mõju, mis eriti tunduvaks saab ta pühas vihas templi ärivaimu vastu, sunnib kurja südametunnistusega angeldajaid taanduma ja templist lahkuma. Avalik ja väga pinev võitlus rahva südame pärast on alanud!

Jeesuse juurde templisse voolab rahvas. Jeesus tervistab siin pimedaid ja jalutuid, mis äratab rahvas juubeldavaid rõõmuhüüdeid. Preestrid ja kirjatundjad on ärevuses. Jeesus näib olevat võtnud valitse-



### Templipuhastus.

mise templis endale, sest preestrid ei julge ise minnal poisse vaigistama, kui need hõiskavad. Nad pöörduvad Jeesuse poole nõudmisega poisse vaigistada. Kuid Jeesus vastab neile: „Eks teie ole lugenud: Laste ja

imevate suust oled sina enesele valmistanud kiituse“ (Taav. 1. 8, 3). Jeesus võtab rõõmutsevad lapsed oma kaitse alla, sest nendes ta näeb puhtamat rõõmu enesele vastu hõiskavat, mis, kuigi ekslik, ei ole veel nii mürgitatud maisist igatsusist kui täiskasvanute lootus. — Ööks lahkub Jeesus Jeruusalemast, et ööbida Betaanias või Õlimäel. Nähtavasti oli ööks linna jäämine elukardetav.

**Templikõned:**

**Jeesuse meelevallast.**

Mtt. 21, 23—27.

Järgneval päeval, pärast seda, kui Jeesus teel templisse needis viljatu viigipuu (Matt. 21, 18—22), on preestritel ja

rahvavanemail nõu valmis teda kimbutada ja lõksu meelitada tema sõnadega. Nad pärivad Jeesuselt, mis-suguse meelevallaga ta teeb neid asju. Kuid Jeesus ei vasta neile, vaid küsib neilt enne midagi muud ja, olles neilt oma küsimusele vastuse saanud, lubab vastata neile. Ütelgu nad, millisel seisukohal nad on Johannese ja tema elutöö suhtes: kas on see Jumalast või on saadud inimlikest sihtidest? Preestrid ja rahvavanemad on kimbutuses. Neil endil ei ole mingit seisukohta Johannese suhtes. Seepärast arutavad nad küsimust, arvestades ainult olukorda, et mitte ise jääda oma vastusega kimbutusse. Kui nad ütlevad, et Johannes oli prohvet, s. o. Jumalast, siis võiks neile ette heita nende uskumatust Johannese suhtes. Siis oleksid nad pidanud meelt parandama ja teostama Johannese nõutud uuendusi avalikus elus. Kuid seda nad ei teinud. Ka ei julge nad Johannest avalikult salata, sest nad kardavad rahvast, kes austab teda kui prohvetit veel nüüd, peale ta surma. Seepärast vastavad nad Jeesusele lihtsalt, et nad ei tea. Kui Jeesus, saades selle vastuse, keeldub ka neile oma

meelevalla kohta seletusi andmast, jätavad nad ta rahule ja taanduvad.

**Lõivurahast.** Kuid mitte kauaks. Varsti ilmuvad Mtt. 22, 15—22. nad uuesti, juba palju salakavalama küsimusega. Oma kõnet Jeesusega algavad nad labaste ja libitsevate meelituste ütlemisega, lootes Jeesuselt välja meelitada ettevaatamatuid sõnu, millest nad saaksid teda lõksu püüda ja vastutusele võtta. Kõik nende mõtted on kurjad ja võltsid, nagu kogu nende iseloom on rikutud alalise „poliitikategemise“ läbi. Nad esitavad Jeesusele „kahe teraga“ küsimuse, mis huvitas juute juba roomlaste võimuletulekust alates mitukümmend aastat: „Kas on tarvis anda maksu keisrile või mitte?“ Küsimuse salakavalus seisab selles: kui Jeesus vastab, et keisrile tuleb maksu maksta, siis jooksevad nad rahva juurde ja kisendavad, et Jeesus on rahva lootuste vastane ja rahva reetja; ütleb ta aga, et maksta ei tule, siis jooksevad nad maavalitsejale kaebama, et Jeesus on mässaja. Ütelgu Jeesus „ei“ või „jaa“, ikkagi on ta lõksus. Kuid Jeesuse süda on puhas. Tema ei ole huvitatud maisest võimust, mida seloodid ja variserid ise nii väga ihkasid. Jumalariigil ja Rooma riigil ei ole teineteisega midagi tegemist. Jeesus on veendunud, et kui jumalariik tuleb, siis kaob Rooma riik iseenesest, seepärast ei olegi ta tema vastu võitlemisest huvitatud.

Jeesus küsib näha ühe maksuraha: keisri pilt sellel ütleb juba iseenesest, kellele ta kuulub. Ent see, et variserid vihatud Rooma keisri pildiga raha enesega kaasas kannavad, reedab nende endi kahepaikse seisukoha Rooma valitsuse suhtes, mida nad rahva ees põlastavad, kuid mille raha nad ometi ei põlga.



Lõivuraha küsimus.

Üliosava lausega: „Andke siis keisrile, mis keisrile kuulub, ja Jumalale, mis Jumalale kuulub,“ lõikab Jeesus vastaste keerutatud võrgud enese ümbert läbi, üteldes sellega, et Jumala ja keisri nõudmised ei kuulu ühte ega ole ka teineteisega vastuolus; võib

igaühele anda oma, kartmata, et tekiks mingit kokkupõrget. Variseride salakavalalt ülesseatud lõks langeb kinni tühjalt ja ei puudu palju, et nad ise sinna sisse takerduks. — Jeesuse hingelist puhtust ja selgust on neil võimatu määrida avalikkuse ees. Üleoleva vaimuteravusega lööb Issand oma vaenlased täiesti.

**Vandenõu ja äraandja Juudas.**

Mt. 26, 1—5, 14—16;

Lk. 22, 1—6.

Ent ainult reetmisega teostavad nad oma meeletu sihi. Kaivase kotta kogunevad ülemad preestrid ja rahvavanemad, kus otsustatakse mõrv ja töötatakse välja julma teotsuse kava. Johannese ev. 11,

47—51 aitab heita pilku nende meeste tõelistesse mõtetesse. Jeesus tehakse vastutavaks nende eneste mässuplaanide tagajärgede eest, kuid ajalugu näitab, et hukatus roomlaste poolt tuleb nende endi süü läbi. Jeesuses näeb nende isekus hädaohtlikku võistlejat võimu pärast ja tülikat rahurikkujat: tühistas ju Jeesus nende vana Messia-ideaali täiesti.

Templipuhastus oli liitnud preesterkonna variseride ja saduseridega — Jeesuse põliste vihavaenlastega — ühiseks vandeseltsiks tema vastu. Ja oma abi pakub neile Juudas.

Mis ajab Juudast sellele julmale teole, et ta oma Issanda reedab, seda meie ei tea. On raske uskuda, et sellele teole ahvatleb teda ainult rahahimu. Kolmkümmend hõbeseeklit, meie rahas 90 krooni, on selleks liiga väike raha, et selle eest loobuda jäädavalt kassapidaja ametist. Oli ju Juudal laekurina kasutada suuremaid rahasummasid, kui oli see. Võibolla etendab siin oma osa juudi rahvuspoliitiline Messia-lootus. Segases peas mõtles Juudas, et külalaps Jeesus hädaga võtab tarvitusele vägivalla, mida ta seni oli piinlikult vältinud, ning heiskab Messia sõjalipu. Nõnda võis ta meeles mõlkuda Messia riigi rahaministri tool... Oma mõttes tahtis ta vaid Jeesust veidi aidata, et asi kord liikuma hakkaks.

**Õhtusöömaaeg.**

Mr. 14, 17—25;

Mtt. 26, 20—29;

Lk. 22, 14—23.

Neljateistkümnendal niisanikuu päeval söödi igivana juudi rahva kombe järgi iisraeli rahva Egiptusest pääsemise mälestuseks paasatalle. See oli perekondlik söömaaeg,

kus majaisa oli toidu jagajaks ja hapnemata leiva murdjaks (2. Moos. 12, 18—20). Samuti valas majaisa veini ühisesse karikasse ja tänupalve sõnu üteldes jagas oma perele, kusjuures lauldi kiituselaulu. Jeesus korraldab sama kombe järgi paasatalle söömise oma jüngritele, kelle keskel ta täidab majaisa osa. Jeesus on ammugi igatsenud oma jüngritega koos süüa seda õhtusöömaaaja rooga ja juua koos nendega karikast, sest see on siin viimne kord, millal ta veel viibib nende keskel. Ta on saanud teadlikuks, et Juudas on ta reetnud, ja keset õhtusöömaaaja-talitust teeb ta selle kurva asja teatavaks, äraandja nime nimetamata. — Jüngrite keskel tõuseb ärevus. Nad hakkavad Jeesuselt pärima ja küsima: „Ega ometi mina see ole, Issand?...” Jüngrid on nii ebakindlad iseenestes, et nad oma õpetaja eest ei suuda seda varjatagi. Jälle selgub Jeesusele, kui ihuükski ta peab minema vastu oma raskele kannatusele. Ometi ei lase ta ennast eksitada jüngrite kõikuvusest ja ebakindlusest. Seevastu püüab ta nende meeli kinnitada tulevikuks, kus nad tema asja peavad edasi kandma ja viima niisama võidukale lõpule, nagu ta ise on otsustanud seda teha. Seepärast võtab ta leiva, õnnistab, murrab ja annab oma jüngritele sõnadega: „Võtke, sööge, see on minu ihu, seda tehke minu mälestuseks.“ Selsamal kombel võtab ta karika pärast õhtusöömaaega ja ütleb: „Jooge kõik selle seest, sest see on minu veri, uue lepingu veri, mis mitme eest valatakse pattude andeksandmiseks.“ Selle teotsemisviisiga tahab Jeesus oma eba-

kindlate ja kahtlevate jüngrite hinges püstitada kadumatu mälestusmärgi enese surmani ustavast isikust, et nad võtaksid tema isiku enestesse vastu, nagu nad võtavad söömaajal leiba ja veini oma ihu ülalpidamiseks. Nõnda olgu Jeesuse isik nende hingetoiuks, mis peab tegema nad tugevaks ja kõikumatuks jumalariigi töös, et nad püsiksid jäädavas ühenduses temaga ning tema kaudu Jumalaga. Iga kord, kui nad leiba murravad ja karikast joovad, kinnitagu nad endile ja tuletagu meelde, et neid ühendab temaga ja Isaga lahutamatu seos.

Viimast korda tuletab Jeesus oma jüngritele siin meelde, et surm on osa tema Messia-kutsest ja jumalariigi evangeeliumist. Peale tema surma on tema isik õhtusöömaajal nendes tegev ja sellega nad kuulutavad tema surma, see tähendab, et tema surmaga on surma vägi murtud ning võidetud ja nende ühendus Jumalaga jäädavalt kindlustatud. Kes sööb ja joob, see saab Issandast osa vaimselt, mis peab väljenduma või avalikuks saama kogu nende isikus ja elus. Ja selle õnnistus on kuuluvus Isale, vaatamata kõigele süüle. Tema surma mälestamise kaudu uuendub seos Isa ja vendade vahel, mille on Jeesus seadnud ja loonud. See on uus leping, mis loob ja kinnitab osaduse ühelt poolt Isaga, teiselt poolt vendadega. Ja leiva ning viinaga kinnitatakse seda osadust uuesti Issanda ohvrisurma mälestamisel.

### **Jalgade pesemine.**

Joh. 13, 4—17.

Kui õhtusöömaajas Issand kinnitab jüngrite lapseõigust Isa ees, siis jalgade pesemisega jätab ta neile enesest mälestusmärgi vennastuse teostamiseks peale oma surma. Jalgade pesemisel osutab Jeesus valmidust kõige anduvamale ja madalamale teenimisele kuni eneseohverdamiseni. Kui kuningas sõitis ta Jeruusalemma, kui kuningat teda tervitati, kui kuningas lõi ta oma vastased salakavalal

pealetungil templis: ent kuningas ei tarvita oma võimu selleks, et käsutada orje ja valitseda, vaid et teenida. Peetrus, see tulihingeline apostel, kes algul häbeneb end oma õpetajal teenida lasta, kuid hiljem soovib, et Jeesus teda üleni peseks, jällegi ei taipa Issanda teo sügavamat mõtet. Võimalik, et Jeesuse teos arvas ta peituvat mingi maagilise (nõidusliku) tähenduse. Millist hingelist piina pidi Issandale valmistama niisugune väärarusaamine temast, võime vaevalt aimata.

### **Hoiatus Peetrusele.**

Mtt. 26, 31—35.

Seepärast ta hoiatabki Peetrust, et ta teda ära ei salgaks ja et tema usk ei lõpeks. Kui Peetrus seepeale suure õhinaga töötab valmisolekut temaga koos surra, ennustab talle Issand kurva tõe, et juba samal ööl enne kukelaulu salgab ta tema kolmekordselt.

### **„Ostke mõök!“**

Lk. 22, 35—38.

Kuid krooni oma õpetajast väärilt arusaamisele paneb pähe jüngrite teoviisi, kui Issand enne õhtusöömaaja ruumist lahkumist manitseb neid valmisolekule loobuda kõigest, mis neil on, selleks, et varustuda mõõgaga. Ta meenutab neile, et kui ta neid oma tegevuse algul välja saatis evangeeliumi kuulutama kukruta, paunata ja kingata, siis ei olnud neil ometi millestki puudu. Nüüd on need head ajad möödas ja aeg on väga tõsine. Seepärast olgu nad valmis loobuma peale nende asjade ka kuuest, kel see on, ja ostma mõõka. Tema elu on jõudnud lõpule, seepärast usaldab nende kätte oma võitluse lõpetamise võidurikka lõpuni. Seepärast olgu nad vaprad, „ostku mõök“. Aga jüngrid ei mõista, et Jeesus räägib neile v a i m u m õ g a s t, hingelisest valmisolekust tema nimel võidelda. Oma pühas lihtsuses pakuvad nad Issandale kustki pööningult leitud paari vana roostetunud mõõgajuppi — millele

Issand oma valusas pettumuses ei oska vastata muud kui: „Külalt sest!“ —

### **Palvevõitlus Getsemanes.**

Mtt. 26, 36—46; Lk. 22,  
40—46.

Õöpimeduses siirdub Issand oma jüngritega üle Kiidroni oru Getsemane aia üksindusse, et siin oma Jumalaga

kõnelda. Nagu laps, kellele on tehtud valusasti haiget, ruttab oma ema hõlma, et seal oma valu eest varju leida, nii ruttab Issand oma Isa hõlma palvevõitluses otsima lohutust oma hinge valus. Ainsatki inimest ei ole tal, kes sirutaks talle oma käe sel valurikkal õöl, ei ainsatki, kes teda mõistaks. Jüngrid jäävad varsti tukkuma ja vaibuvad sügavasse unne, ka need kolm vapramat, keda ta enesega kaasa võtab enda lähedusse: Peetrus, Johannes ja Jaakobus. Sisemas hingevõitluses palub Jeesus oma Isa, et ta laseks selle valusa saatuse temast mööda minna, kuid lisab sealsamas juurde: „Ometi mitte nõnda, kui mina tahan, vaid kui sina tahad.“ Kuid Jumal vaikib. Hingeahastuses tuleb ta oma jüngrite juurde ja leiab nad magamas. Masendav üksindus valdab Issanda hinge. Uuesti läheb ta tagasi ja palvetab. Ja kui ta kolmat korda sama kibedas heitluses oma Isa palub, ilmub talle ingel ja kinnitab teda. „Ja kui ta surmaga oli võitlemas, palus ta Jumalat kangemini. Aga tema higi oli kui verepisarad, need langesid maa peale.“ Viimaks on Jumal ta palve vastu võtnud, sest nüüd on Issand seesmiselt kindel ja julge vastu astuma oma saatusele. Ta on jõudnud palvevõitluses kindlale veendumusele, et tema surm on Jumala tahtmine ja et Jumal tema surma läbi tahab teostada suurimat maailmas. Siis tuleb ta oma jüngrite juurde ja ütleb: „Te ikka veel magate ja puhkate. Vaata, tund on ligi tulnud ja



Palvevõitlus Getsemanes.

Inimese Poeg antakse patuste kätte. Tõuske üles, lähme ära! Vaata, see on ligi tulnud, kes mu ära annab.“ —

### 3. Jeesus kohtu all.

#### Jeesuse vangistamine.

Mtt. 26, 47—56.

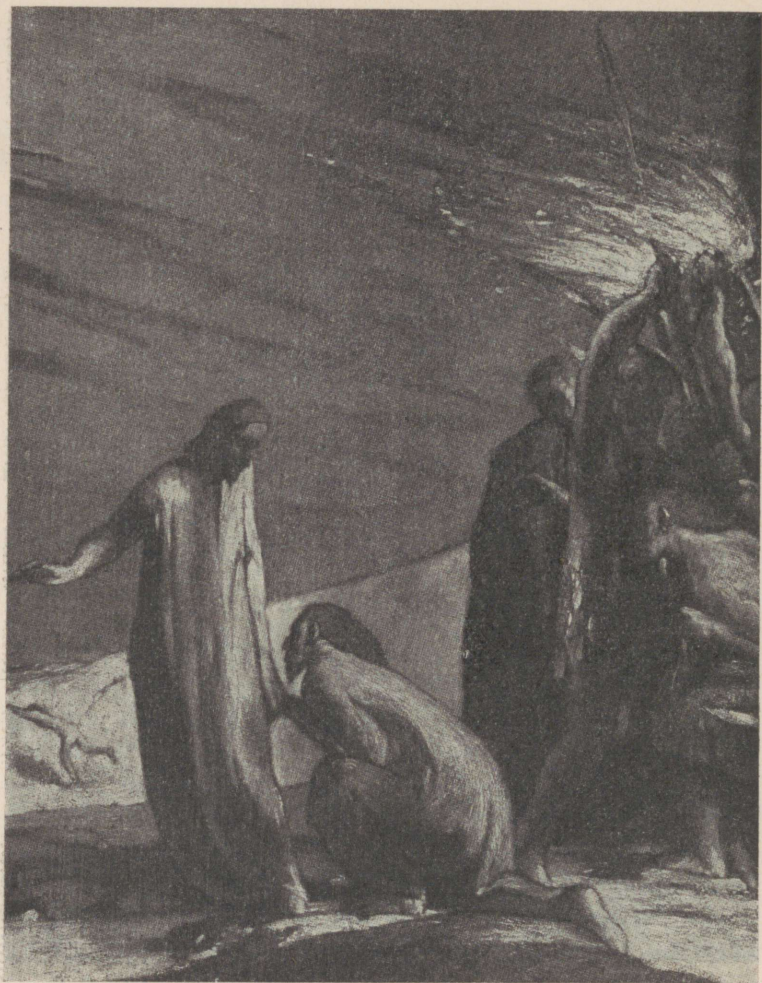
Vaevalt on Jeesus oma jüngrid äratanud, kui ilmub kohale templi politseijõuk, eesotsas Juudas Iskaariotiga. Juudas suudleb Jeesust sõbralikult teretades. Selle märguandmise järgi võetakse Jeesus vahi alla. Peetrus tõmbab mõõga, et oma õpetaja eest võidelda, kuid Jeesus käsib tal mõõga tuppe pista, sest „kes mõõga haaravad, saavad mõõga läbi hukka“. Jeesus viiakse ära ja kõik ta jüngrid põgenevad.

Kurjus ja äraandlikkus teostavad oma plaane ööpimeduse varjus, nagu ikka; nad kardavad päevavalgust, sest nad püüavad anda oma tegudele õiguse paistet — inimeste ees. Jeesus oma puhtuses ja siiruses paljastab nende õige palge ja näitab, mis ta vastaste tegu maksab Jumala ees.

#### Jeesus suure kohtu ees.

Mr. 14, 53—65.

Vahistatu tuuakse ülempreester Kaiva lossi; siia koguneb süneedrium oma õiseks istungiks, et mõista kohut Jeesuse üle. Kogu kohtupidamisviis jätab ebaseadusliku mulje; näib, nagu oleksid kõik süüdistused otsitud ja nagu muutuks ülekuulamine isiklikuks arveteõiendamiseks Jeesusega. Sest 1) ülempreestri eluruumides on kohtupidamine keelatud, 2) Talmudi järgi on keelatud surmaotsuse tegemine ühel istungil, 3) Jeesuse poolt ühtegi tunnistajat üle ei kuulata, mis on lubamatu, 4) otsus tehakse kaebeluse enese tunnistuse põhjal, mis on keelatud, 5) küsitav on, kas 70 süneedriumi liikmest öö kestel saadi kvoorum kokku (s. o. 23 liiget —  $\frac{1}{3}$  liikmeist moodustas kvoorumi), ja kui nad kokku saadi,



Juuda suudlus.

siis on küsitav, kas kõik olid surmaotsuse poolt. Surmaotsuse võis teha ainult 23 liikme poolt olemisel. Kõik need kaalutlused annavad põhjuse oletada, et

Jeesus mõisteti surma täiesti ebaseaduslikult. Esimene süüdistus, et Jeesus olevat lubanud templi kolme päevaga maha kiskuda ja teise kolme päevaga üles ehitada, ei näi tunnistajate lahkuminevate ütluste tõttu paika pidavat. Ülempreestri küsimusele, selle süüdistuse kohta vastust anda, Jeesus ei vasta: taevasse kisendava ülekohtu ees on Issand sõnatu. Alles siis, kui Jeesus jaatavalt vastab kohtuniku küsimusele: „Kas sina oled Kristus, kiidetud Jumala Poeg?“ — käristab ülempreester oma rõivad lõhki. (Jumalateotuse korral kohtu ees pidi ülempreester käristama oma rõivad lõhki seaduses ettenähtud korras.) On leitud vastav paragrahv Jeesuse surmamõistmiseks. Tehakse surmaotsus vormlikult, sest see oli neil juba valmis omavahel ammugi.

### **Peetrus salgab Jeesuse.**

Mr. 14, 66—72;

Lk. 22, 54—62.

Peetrus, kes töötas jääda Issandale truuks kuni surmani, tahab oma töötust pidada ja jälgib Jeesust kuni ülempreestri lossini. Lossi õues liitub ta teiste uudishimulistega, et tähelepandamatult jälgida Jeesuse edaspidist saatust. Ja nüüd sünnib midagi hoopis ootamatut. See suur Peetrus, kellele Jeesus töötas taevariigi võtmed ja kes alati oli esimene välja astuma sõna ja teoga oma õpetaja eest, see Peetrus salgab tema ei kellegi muu kui ülempreestri tüdruku ees. Nii sügavale langeb Issanda esimene jünger. Ja et see langus oleks põhjalik, peab ta seda kinnitama kolmekordselt: ta vannub koguni, et tal pole midagi tühist Önnistegijaga! Alles siis, kui laulab kukk ja kui Issand kohtukojas ümber pöördub ja vaatab sõnatult Peetrusele otsa, saab ta teadlikuks, mis ta on teinud. Nüüd hakkab temas miski liikuma ja kõnelema

— tema südametunnistus. Ent ons siis Peetrus teinudki midagi nii ennekuulmatut oma salgamisega? Eks ütelnud talle Jeesus seda juba ette? Sest tema nägi varemgi oma jüngri südamesse. Peetrus oli ju kogu aja salamahti oma südamepõhjas lootnud Messia riigis esimese mehe kohta, ning kogu aja oli ta oma Issandat salanud vaid varjatult; nüüd tuli see korraga avalikuks kohutava tõsidusega. Peetruse avalik ärasalgamine on nagu punkt selle pika lause lõppu, mis kõneleb tema poolvõõriti mõistetud tunnistusest Filippose Kaisarea juures ja tema hoiatusest Jeesusele, mitte minna Jeruusalemma kannatama. Ja nüüd läheb ta välja ja nutab. Nutab oma nõrkuse ja enesepettuse pärast kibedaid pisaraid.

Aga need pisarad on Peetruse südamele õnnistuseks. Alles nende kaudu õpib ta oma õpetajat mõistma Lunastajana, kelles ta ikka oli tahtnud näha vaid võimsat kuningat Taaveti troonil. Vanad väärtused varisevad Peetruses rusuks ja palavate pisarate vool on nagu esimene kaste, mis paneb võrsuma tema hinges uute, tärkavate väärtuste seemneterad, millised sinna oli külvanud ta ustava õpetaja käsi. Nüüd alles, millal see ise on needitud ahelaisse, märgatakse ta külvi tõelist väärtust. Need ei ole mitte võimutsemistahe ning oma ihade teostamine. Kuulekus Jumala vastu, armastav vendade teenimine kannatuses peab kahetsuse ja pisarate läbi koha leidma Peetruse uues, ümbersündinud isikus (Lk. 22, 32).

**Junda ots.** Hoopis vastupidi kujuneb Juudas Iskaarioti saam. Mt. 27, 1—10. tus. Meil on põhjust arvata, et salgava Peetruse päästab meeletehete langemisest ja enesele surmatsuse tegemisest Jeesuse ühegi etteheiteta, rahulik ja julgustav vaade kohtukojast. Juudas on aga Jeesusest liiga kaugel. Issanda pilk ei küüni temani, et eksinud jüngri haiget hinge jälle terveks teha. Ta kuri südametunnistus ärkab liiga hilja ja kahetsus on lohutamatu: õpetaja on surma mõistetud ja ta ei suuda enam leida teed tema kõikemõistva ja kõikeandava headuse piir-

konda. Preestrite ja vanemate karmid ning hoolimatud sõnad annavad talle viimse tõuke — enesetapmisele. Sest nemad ei ole huvitatud reetja südametunnistusest, neid huvitab vaid reetmise tulemus.

Saagiahnuse ja võimuhimu viimne lugu lõpeb sageli hullumeelsuse ja enesetapmisega.

### **Jeesus Pilaatuse ja Heroodese ees.**

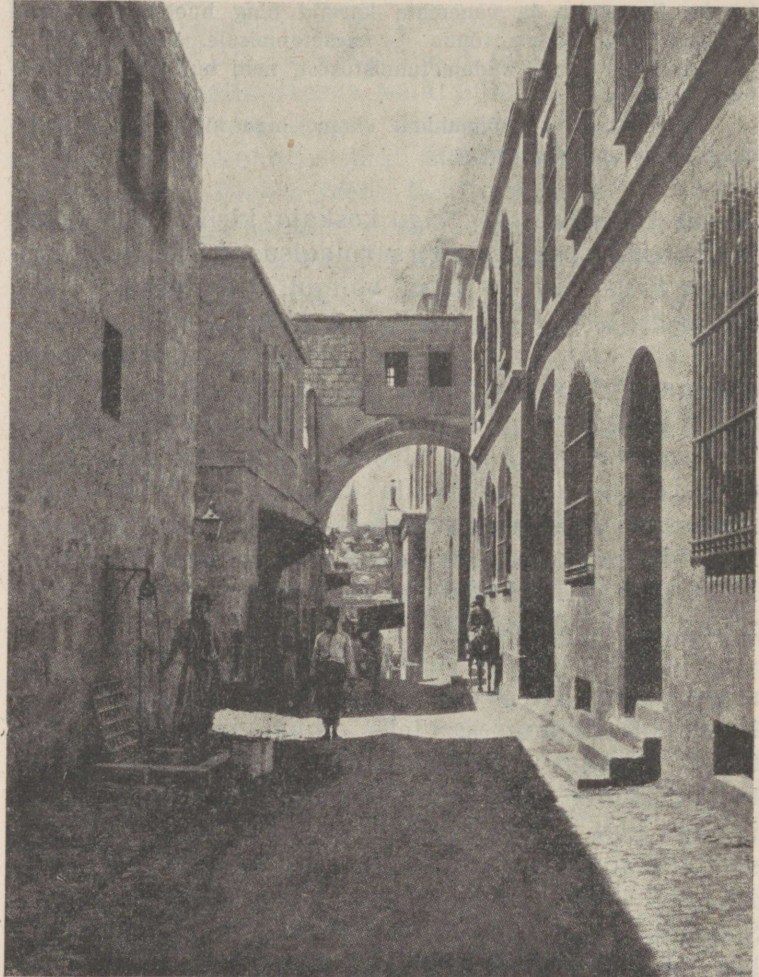
Lk. 23, 1—15;

Joh. 18, 28—38.

Nagu keskaja kirik laskis ketserite surmaotsused kinnitada ilmi-likul võimul, nii lasksid juba juudi vaimulikud võimud teha Jeesuse lõpliku surmaotsuse

Rooma prokuraatoril, sest seadus oli niisugune. Pontius Pilaatus oli juutide vastu vaenlik ja pahatahtlik. Ta armastas juute igal viisil ärritada, muuseas laskis ta Jeruusalemas püstitada keisri kuju. Aleksandria mõttetark Philo iseloomustab oma kirjades Pilaatust kui väiklast, kättemaksuhimulist ja saamatut inimest. Herodes Agrippa arvates on Pilaatus nõrk ja kõrk ning altkäemaksuvõtja.

Preestritel ja variseridel pidi olema selge, et niisuguse mehe ees Jeesust süüdistada ketserluses, usukommete rikkumises, oleks olnud tagajärjetu. Mis teadis Pilaatus nende usuvahedest või mis huvi oli temal juutide sisemisi usutüüsid arutada? Oma õisel istungil pidi neil vististi valmima vale, mille abil Jeesust Pilaatuse ees süüdistada tagajärjekalt, nõnda et Pilaatus enam asjaarutamisest ei võiks vabaneda. Seepärast kaevatakse Jeesuse peale kui poliitilise Messia peale, kui juuda rahva kuninga peale. Seda valet ei suuda muidugi Pilaatus täiesti läbi näha. Kuid ta püüab Jeesusest, kelles ta näeb vaid süütut unistajat, lahti saada ja kasutab selleks rooma õiguses ettenähtud *forum domicili* õigust, mis lubab saata kaebeluse tema kodumaa kohtu ette. Herodes Anti-



„Ecce homo“ kaar „Via dolorosa“ (valutee) üle.

pas, Galilea valitseja, viibib paasapühal Jeruusalemas ja tema korraldusse läkitataksegi Jeesus.

Antipas oli hiljuti saatnud Rooma keisrile Tibeeriu-

sele kaebuse Pilaatuse peale. Valitsejate vahekord oli vaenlik. Kui nüüd Pilaatus sõbraliku käigu teeb Heroodese poole, tuleb see talle vastu niisama sõbralikult ja ühine vihavaen Jeesuse vastu teeb vanad vaenlased sõpradeks. Jeesusest on aga nelivürst väga pettunud, sest see ei vasta tema küsimustele ainsagi sõnaga ja jätab rahuldamata egoistliku vürsti uudishimunälja — näha rabi imetegusid. Seepärast teeb ta Jeesuse kallal labast nalja ja saadab ta Pilaatuse juurde tagasi.

Nende tooreste ametnikkude ja määratseva rahvamassi vahel seisab Jeesus surmvaikses tõsiduses ja ainult väheste suurte sõnadega katkestab oma vaikuse: tema riik ei ole mitte siit maailmast, vaid see on vaimne riik, mida ei saa ehitada ega kukutada mõõga läbi. Tema kuninglikkus seisab selles, et ta peab tõe aitama võimule, niisiis kõik selle, mida tahab kinkida ja luua Jumal; tema peab looma uue vahekorra inimeste ja Jumala vahele ning inimeste vahele isekeskis. Ent toores, isekas ja maistest hüvedest huvitatud süda, mis arvestab vaid reaalseid väärtusi ja jõude, ei mõista sellest vähimatki. Nagu hiigelhambuline ratas veerevad need „reaalsed jõud“ üle inimkonna õilsama aarde, et teda puruks muljuda.

### **Surmaotsus ja teotamine.**

Mtt. 27, 15—31;

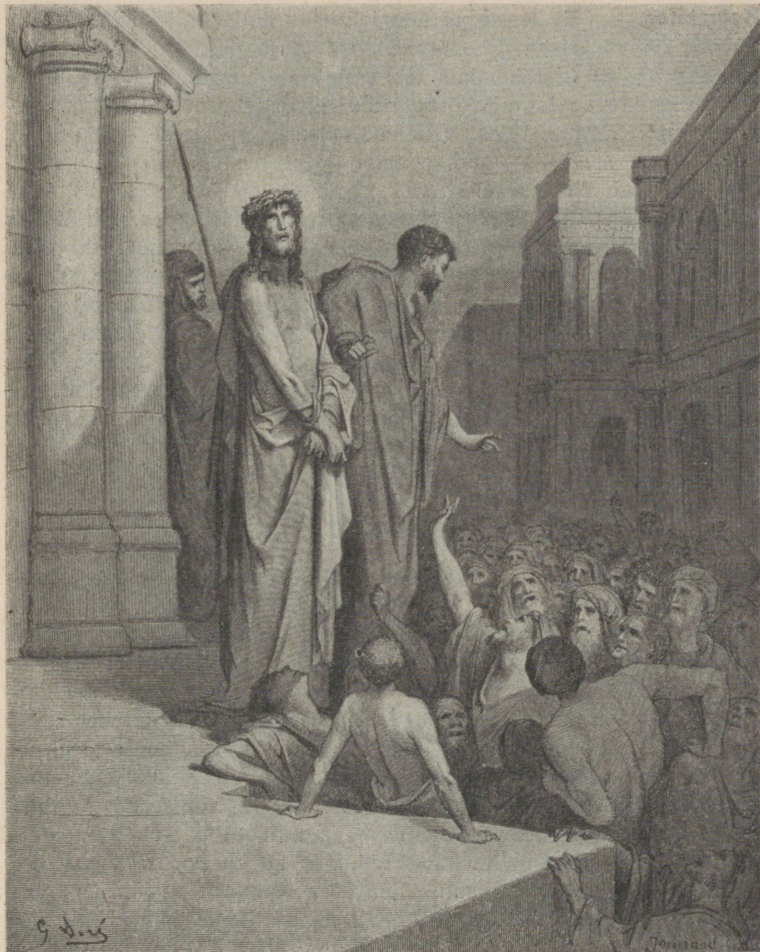
Joh. 18, 39 — 19, 15.

Jeesuse vabastamiseks teeb Pilaatus uue katse. Suurte pühade ajal Rooma prokuraator vabastas armuandmise-õiguse põhjal vanglast ühe kurjategija. Kas Barabbas või Kristus, on Pilaatuse ettepanek. Selle valiku ettepanekuga loodab kogunud ametnik juutidele meenutada võivat, et Barabba vabastamisel ava-

nevad kodanikkudele kohutavad hädaohud, sest Barab-  
bas oli teeröövel ja mitmekordne mõrtsukas. Kuid  
seegi katse äpardub. Kahest kurjast valivad juudid  
eneste arvates kergema. Pime viha määratsevas rahva-  
massis ja kättemaksuiha petetud Messia-lootuste eest  
ruttavad oma sihile: „Poo risti, poo risti!“ Armetult  
jõuetu ning nõrk maavalitseja, keda ei suuda kindlusele  
juhtida ka mitte tema naise unenäos ilmutatud hoiat-  
tus, paindub lõpuks juutide surve all. Sest viimaks ei  
palu enam juudid Pilaatuselt otsust, vaid hakkavad  
teda ähvardama: „Sina ei ole keisri sõber!“ „Keisri  
sõber“ ei tähenda siin mingit keisri isiklikku sõprust,  
vaid selle sõnaga nimetati hooviliiget ja keisri ase-  
mikku. Variseride ja vanemate hoiatuse mõte oli:  
„Sina ei kõlba prokuraatoriks.“

Rooma keisriks tol ajal oli Tibeerius. Tema oli  
juudisõbralik ja tema vastane Seian juudivaenlik.  
Pilaatus oli Seiani sõber. Et Pilaatuse asjaajamises  
tuli ette jämedaid seaduserikkumisi ja tema südame-  
tunnistusel lasus mõnigi kuritegu, kardab Pilaatus juu-  
tide kättemaksu ja paljastusi Tibeeriuse ees. See-  
pärast ta alistub juutide pealekäimisele. Jeesus  
antakse süüria sõdurite kätte ja hoovis algab elajalik  
peksmine piitsadega — *flagellatio*. Sellele pidi järg-  
nema poomine Pealaeasemel. Metsikut piinamist saa-  
davad veel sõdurite toores naer ja pilge. See on aru-  
saadav sellepärast, et peksjaiks olid süüria sõdurid,  
kes olid alatasa juutidega sõjajalal. Ja seekord piitsu-  
tavad nemad ju Rooma kohtu otsuse põhjal „juuda  
rahva kuningat“!

Vana punane sõdurimantel visatakse lõpuks sel-  
lele ihulistest ja hingelistest piinadest purdud ning  
moonutatud inimolendile õlgadele, vajutatakse pähe  
kibuvitstest punutud „kuningakroon“ ja ta viiakse



„Ecce homo“ — „ennäe inimest!“.

välja raevust ja verejanust mõirgava rahva ette. „*Ecce homo!*“ (ennäe inimest!), hõikab Pilaatus ja osutab Jeesusele, sellega pilgates ja põlastades tema õnnetus isikus kogu juutlust.

## Kolgatee.

Lk. 23, 26—32

Et Jeesus ei olnud Rooma kodanik, pidi ta surema ristil. Rooma seaduse jängi pidi iga surmamõistetud kandma ise oma risti hukkamispaigale. Metsik piinamine on Issanda õrna keha niivõrd kurnanud, et ta raugeb varsti risti kandes. Esimene, keda sunnitakse tema risti võtma oma selga ja kandma tema järel, on Siimon Küreenest.

Kaebavaid ja nutvaid naisi koguneb hulgana saatjaks süütule kannatajale. Kuid Issand ise ei nuta ega kaeba. Ka kõige kurvemas pimeduses, mis valitseb ta ümber sel valurikkal teel, särab ta hing kõige heledamalt ja ta ergas vaim teotseb. Ta ei mõtle enesele, vaid teistele. Ta ütleb nutjatele, et hoidku nad pisarad oma häda ajaks, mis varsti nende eneste üle on tulemas, sest peagi rüüstatakse ja hävitatakse linn, kes oma Õnnistegija enesest välja heidab. Kui toorelt ja armutult peab toimitama siis nendega („kuivanud puudega“), kui nii halastamatult käideldakse teda, süütut („toorest puud“)!

## 4. Issanda surm.

### Jeesus ristil ja surm.

Mr. 15, 20—41, Mtt. 27,

31—56; Lk. 23, 33—49;

Joh. 19, 16—30.

Kannatustee jõuab lõpule Kolgatal. Surmaotsuse täideviijaiks on neli timukat — sõdurit, neid juhib *exactor mortis* (surma teostaja) — ohvitser: nõnda käsib rooma seadus. Jeesus naelutatakse ristile ja rist aetakse püsti. Jeesusega koos hukatakse kaks kurjategijat, kellede ristid asetatakse teine teisele poole Jeesust. Pilaatus laseb Jeesuse ristile naelutada tahvli pealkirjaga, mis peab väljendama hukatava süütegu: „Jeesus Naatsaretist, juuda rahva kuningas.“ Selle teotsemisviisiga tahab Pilaatus kogu juutlust surmavalt haavata ja häbistada, mis tal ka korda läheb. Ülemaad preestrid tulevad Pilaatuse juurde ebasünda pealkirja parandama, kuid nad saadetakse järsult tagasi: „Mis ma kirjutanud, olen ma kirjutanud.“

Sel ajal kui timukad jagavad Jeesuse rõivaid ja kõlavad möödaminejate toored teotused ning irvitused, räägib Jeesus oma Jumalaga: „Isa, anna neile andeks, sest nad ei tea mitte, mis nad teevad.“ Ei tule üle ta huulte ainustki hukkamõistvat



nolgata.

sõna ta mõrtsukatele. Ta mõtleb vaid halastavale Isale. Nagu Issand juba kaheteistkümneaastase poisikesena oli tundnud end Isale nii lähedasena ja nagu kogu ta elu oli olnud alatine kuuluvus Jumalale, nii

püsib see kokkukuuluvus oma Isaga ka piinarikkal surmaeelsel heitlusel. Ta ei mõtle niivõrra enesele kui neile, kes on juhtunud ta lähedale ta raskemal tunnil ja kellele ta võib ütelda veel lohutava sõna. Üks mõrtsukaist ta kõrval, kuuldes Jeesusest kõneldavast kui Jumala Pojast, ütleb: „Kui sina oled Kristus, siis aita iseennast ja meid!“ See mees on oma rahva õige poeg. Messias on tema arusaamise järgi selleks olemas, et vabastada roimareid — nii nad mõtlesid ja nii mõtleb ka tema. Kuid teine roimar sõitleb esimest ta tooruse pärast ja osutab Jeesusele kui süütule kannatajale oma kaastunnet ning jõuab omaenda süü õigele mõistmisele: ta võtab vastu oma teenitud palga! Viimse lootuse leida andeksandmist paneb ta Jeesusele ja palub teda enesele mõtelda oma kuningriigis, millele Jeesus vastab lunastava sõnaga: „Tõesti, mina ütlen sulle, täna pead sa minuga olema paradiisis!“

Hirmsad kehalised valud ja toored irvitused ei suuda ometi röövida Jeesuselt tema jumalarahu, millest ta ammutab oma üleinimliku jõu olla veel sel silmapilgul tähelepanelik teistele. Need on tema ema, jünger Johannes ja teised nendega kaasasolijad, kes seisavad Jeesuse risti kõrval ja kellele langeb Issanda tähelepanu. Ta ütleb oma emale: „Naine, vaata, see on sinu poeg!“ ja jüngerile: „Vaata, see on sinu ema!“

Peale kolmetunnist rippumist ristil muutub Jeesuse ümber kõik pimedaks. Üheksandal tunnil kisenab Jeesus suure häälega: „Elii, elii, lamaa sabahaani?“ — see on: mu Jumal, mu Jumal, miks sa oled mind maha jättnud? Sellest Jeesuse ütlusest ei saa juuresolijad aru, sest nad ei mõista heebrea

keelt, milles Jeesus väljendab oma ahastava palve Jumalale. Saadanlik ja külma rahuga teise piinade nautimine iseloomustab Jeesuse vastaseid liiga selgesti. Siis ütleb Jeesus: „Mul on janu.“ Kuid kui talle ulatatakse käsn mürgiga segatud jooki, ei võta Issand seda vastu (Mtt. 15, 23). Talmudis on koht, mis teab rääkida erilisest kombest, mille järgi juuda kõrgemast soost naisterahvad surmamõistetute viimseid kannatusi kergendasid veini- ja mürgisegulise joogiga. Oli muidu juhtumeid, kus õnnetud pidid seni piinlema, kuni nad ristil nälga surid. Jeesus tahab surra täie teadvusega, seepärast ei võta ta pakutud jooki. Ristilõõmise-eelsed piinamised on siiski niivõrd nõrgestanud Önnistegija keha, et ta surma hetk läheb rutem kui teistele. Varsti ta ütleb: „See on täie saadetud.“ Selle sõnaga väljendab Jeesus oma suurt seesmist rahu. Ta on teadlik, et ta elutöö on viidud ustavalt lõpule — ta on kindlaks jäänud usus oma Isa armastavasse tahtesse nii, et miski ei suutnud teda takistada teostamast Isa tahet.

Nagu esimene sõna, mis ta ristil olles ütleb, on „Isa“, nii lõpetab ta sama sõnaga oma viimse ohke: „Isa, sinu kätte annan ma oma vaimu.“ Isa oli ta ilmutanud inimestele kogu oma eluga, Isa on ta viimne sõna, millega ta lõpetab oma maise teekonna. Isa juures viibib ta elus ja surmas — Isaga elab ta igavesti.

Aga lein Issanda surma pärast on suur. Kui rahva süda on kivine ning külm, siis kisendavad kivid maantee ääres seda leina. Kogu loodus elab leinale kaasa: maa väriseb ja kaljud lõhkevad, templi eesriie käri-seb lõhki kaheks ülemast otsast alamani ja hauad lähevad lahti. Seda nähes peab kalgi südamega rooma ohvitsergi tunnistama: „Tõesti, see oli Jumala Poeg!“

**Jeesuse matmine.** Sabatiks ei tohtinud hukatud ristile jääda.  
Mr. 15, 42—47; Kui Jeesus alles reede pealelõunal suri, meie  
Mtt. 27, 62—66. aja järgi kella kolme paiku, siis ei jäänud  
õhtuni palju aega matmiseks.

Suure kohtu liige, Joosep Arimatiast (Ramatajimi linnast), kes oli olnud Jeesuse salajane pooldaja ja oli huvitatud jumalariigist, osutab Jeesusele oma tähelepanu ja austust veel sellega, et ta muretseb Pontius Pilaatuselt loa Jeesuse surnukeha ristilt mahavõtmiseks ja matmiseks. Prokuraatorile tundub teade Jeesuse surmast varasena; see näitab, et tavaliselt surid hukatud ristil alles pikema piinlemise järel. Kui ohvitser kinnitab, et Jeesus tõesti on surnud, saab Joosep matmisloa. Jeesuse keha mähitakse lõuendisse ja asetatakse lähedalolevasse hauda, mis on raiutud kaljusse. Hauauksele veeretatakse kivi.

Järgmisel päeval pannakse haa juurde valve ülemate preestrite ja variseride nõudel. Nad kardavad, et keegi võiks Jeesuse surnukeha ära varastada ja siis rahvale kuulutada, nagu oleks ennustus ta ülestõusmisest täidunud; sest Jeesus oli mitmel korral teatanud oma jüngritele, et ta kolmandal päeval tõuseb surnuist üles.

Nõnda on kartus ja hirm iga vale ja pettuse loomulik ning paratamatu palk. Sellest kartusest ei vabane variserid iialgi. Jeesust ei lähe neil korda ometi hävitada lõplikult, vaatamata kõigele hauavalvajate agarusele.

## XI. Jeesuse ülestõusmine.

Mtt. 16, 1—8; Jeesuse surm ristil oli mõjunud jüngritesse nii masendavalt, et nad hinge-  
Lk. 24, 8—12; põhjani olid vapustatud. Kõik nende  
Joh. 20, 1—10. lootused on varisenud rusuks. See, kes pidi looma vägeva Messia riigi, suri kurjategijana, teotatult ja põlatult. Nad pidid endilt küsima: oli siis Jeesuse usk Jumalasse enesepete? Oli ta kangelaslik surm lootuses Jumala peale vaid rumalus? Kui Jumal on olemas, kuidas laskis ta siis oma poja nii hirmsal viisil surmata? Jeesus oli sirutanud oma käed

Isa järele välja piiritus usalduses ja Isa ei võtnud neid vastu? Kas ei tahtnud Jumal seda või ei võinud ta seda? Tõesti, jüngrid ei teadnud enam, mida kõigest sellest mõtelda. Nende kurbus ja õnnetus on kirjeldamatu. Kuid vaatamata kõigele pettumusele ja kahtlusele püsib armastus, mis ulatub üle haa.

Kolm naist lähevad esimesel nädala päeval Issanda ihu salvima. Nad on mures, kes veeretab kivi haa ukse eest. Kuid nende imestusel pole piiri, sest kivi on juba haa ukse eest eemaldatud; Jeesust, keda nad otsivad, ei ole seal. Nad saavad teadlikuks ja veenduvad, et Issand on üles tõusnud ja elab. Kuidas Jumal seda laskis sündida, seda meie ei tea. Ka piibel ei kõnele sellest. Kuid see, mida jüngrid ülestõusmise hommikul üle elasid, on vaid suur rõõm ja kindel veendumus, et Issand elab! See teadmine teeb nad nii rõõmsaks, et nad on otsekui ümber muudetud. Hirm, kahtlus ja rusuv teadmatus on kadunud nagu imevael. Sellest silmapilgust tunnevad nad Jeesust jälle enestele väga lähedal. Nüüd on neile jälle selge ja arusaadav, et Jeesuse usaldus Jumala vastu ei olnud enesepete ega rumalus. Sellest ammandasid nad nüüd eneselegi julgust minna maailma ja kuulutada usaldust Jumala vastu ja selle usalduse suurt imet. Jumal, kes äratas üles Jeesuse, äratab ka nemad, kui nad vaid jäävad kindlasse usaldusvahekorda Jumala ja Jeesusega.

**Emmause jüngrid.** Ka Emmause teel kuuleme Lk. 24, 13—32. jüngreid sügavasti pettunutena omavahel kõnelevat Jeesuse surmast. Nad on lootnud Jeesuses näha oma rahva lunastajat Rooma ikkest ja vägevat valitsejat Messia



Emmause teel.

riigi troonil. Nüüd on nende lootused kadunud, kõik on otsas. Nende hing on lõpmata haige.

Keegi kolmas seltsib neile teel ja võtab osa nende kõnelusest. Nad ei tunne võõras mehes Jeesust, kes neid juhib uutele mõtetele. Ta näitab neile, et Jeesus ei tahtnudki olla maine Messias, vaid hoopis midagi suuremat: maailma lunastaja, kes oma kannatuse ja surma läbi pidi minema oma auhiilgusse. Jeesuse tõeline, vaimne suurus võis alles avalikuks saada ta jüngritele tema surma läbi. Tõe ning armastuse kuningas on Jeesus ja ei mitte maine valitseja.

See kõne paneb Emmause meeste südamed kiiremini tuksuma. Ja kui Jeesus nendega lauas istudes võtab leiva, õnnistab ja murrab, siis alles tunnevad nad tema ära. Kuid samal silmapilgul ta kaob nende silmist.

See mulje, mis neil Jeesusest jäi, kui ta kirja seletas, kõrvaldab kõik nende kahtlused ja mure. Nüüd ei kurvasta neid enam Jeesusest eemalolek kehaliselt, nad on temaga seesmiselt jälle leidnud ühenduse. Jeesus ei ole surnud, vaid ta elab. See teadmine ja usk annab neile uut julgust ja teeb nad rõõmsaks, nii et nad ka teistele võivad kuulutada: Jeesus elab, nad on näinud teda.

Jüngrid olid enne Jeesuse ilmumist arvamusel, et lunastus ja surm ei kuulu ühte, et neil ei ole teineteisega midagi ühist. Surm tundus neile needusena, nagu Peetrusele Filippose Kaisarea juures. Nüüd, kus Jeesus ihuliselt oli nendelt võetud ja nad teda nägid vaid vaimus, on nende arusaamine täiesti muutunud. Väline häving ei pruugi sugugi veel tähendada kaotust, vaid otse vastupidist — suurimat võitu, kuid ühel tingimusel: kui see häving ja surm tuleb nõnda, nagu tuli see Jeesusele, kus tema ühendus Jumalaga oli vankumatult kindel. Seal ei olnud surmal mingit võimust. Seal on surm vaid lunastus. Surm ja lunastus kuuluvad nii tihedasti ühte, et tõeline lunastus on koguni mõeldamatu surmata. Tee lunastusele läheb läbi surma. See teadmine teeb Emmause jüngrid üli rõõmsaks, sest nüüd ei hirmuta neid enam surm ega kannatus, vaid on neile teeks Jeesuse lähedusse.

**Jeesus ilmub kõigile apostlitele.**

Lk. 24, 36—49.

Jeesuse äkiline ilmumine jüngrite keskele paneb koosolijaid kohkuma ja kartma. Nad arvavad nägevat vaimu.

Aga esimene sõna, mis Jeesusel on neile ütelda, julgustab ja rahustab neid. „Rahu olgu teile!“ Jeesus oli oma eluajal kuulutanud õndsaks rahunõudjaid, nii kõlab see hüüd üle surma. Nüüd, kus Jeesus enam ihuliselt nende keskel ei viibi, ilmub ta neile vaimus kui ülim rahukuulutaja. Oma kangelasliku surmaga näitab Jeesus neile uue tee ellu ja uue suhtumise Jumalasse. Midagi ei ole karta seal, kus ühendus Jumalaga on kindel. Jüngrid ei oleks seda uut

vahekorda Jeesusega suutnud luua, kui mitte tema haavad kätel ja jalgadel ei oleks tunnistanud, et ta vabastaja ja kannatuses jäi truuks ja ustavaks Isale ja Isa tahtmisele. Nüüd ei ole Jeesus neile enam õpetaja, kes ainult nende mõtteid ja tundeid juhib Isa poole, vaid tõeline Õnnistegija ja Lunastaja, kes kogu nende isiku ja elu uueks muudab, see tähendab: teeb kuulekaks Jumalale ja rõõmsaks võitluses jumalariigi pärast. Seepärast on Jeesus nüüdsest peale see, kes alati viibib nende juures, olgu see ühisel söömaajal või olgu see tema nimel meelearanduse ja patude andeksandmise kuulutusel. Nõnda vabastab ülestõusnud Õnnistegija neid nende hirmust ja kartusest ning juhib nad tõelisele rõõmule ja seesmisele rahule. Sest osadus temaga on suurim rõõm ja hingerahu. Seda osadust peavad jüngrid kinnitama andumuse läbi tema isikule ja töö läbi tema kasuks (Joh. 21, 1 — 22).

## XII. Kristuse taevaminek.

Mr. 16, 19—20; Taevaminemiseloos ilmub Issand  
 Ap. tg. r. 1, 4—11. oma jüngritele kõige ülevamal  
 kujul viimast korda. Nüüd usu-  
 vad jüngrid kindlasti, et Jeesus on tõesti Issand ja  
 võitja. Alandav ja teotav surm ei suutnud võtta midagi  
 tema auhiilgusest, vaid sellevastu: surma läbi saab ta  
 nende südames kõrgeima aukoha ja -trooni.

Mis võis olla loomulikum kui see, et Jeesus, kes  
 oma elus ja surmas oli alati viibinud segamatus ühen-  
 duses oma Taevase Isaga, nüüd nende nähes läheb  
 igaveseks selle Isa juurde. Nagu kogu Jeesuse elu oli  
 olnud alatine osadus Isaga ja „minek“ Isa juurde, nii

viibib ta nüüd seal ning valitseb ühes temaga. Nüüdsest peale valitseb Jumal maailma Jeesuse mõttes ja jumalariik on tema tahte järgi inimkonna eesmärk. Seepärast on ta alati oma koguduse ligi.

Jüngrid tahaksid küll meelsasti üksisilmi vahtida taeva poole, sinna, kuhu nad nägid kaduvat oma Issanda, kuid „kaks meest valgeis rõivais“ keelavad neil seismise ja ülesvaatamise taeva poole, üteldes, et Issand tuleb samal kombel, nagu nad nägid teda ära minevat. Nagu Jeesus oli läinud Isa juurde sõnakuulelikkuses Jumala vastu vendi teenides, kannatades ja surses, nõnda tahab ta näha ka oma koguduse minekut jumalariigi, oma eesmärgi poole, Isa juurde. Seepärast ei tähenda ristiusk taeva poole vahtimist ega õhkamist, vaid vaevarikast ja võidukat elu Püha Vaimu väes. Seda tähendab Issanda viimne käsk oma jüngritele lahkumisel Isa juurde: „Teie olete minu tunnistajad Jeruusalemas ja kõigel Juuda ja Saamaria maal ja maailma otsani.“

Jeesuse mineku läbi oma Isa ausse ei ole taevas enam ainult lõpmatus kauguses maailmast, vaid ta asub tema jüngritele juba siin maailmas, nende eneste keskel, nagu Issand on ütelnud: „Sest kuhu või kolm kokku on tulnud minu nimel, seal olen mina kesk nende seas.“ Sellises osaduses, kus Jeesus on valitsejaks ja Issandaks, valitseb ka Jumal ja seal on taevas. Aga Jumal valitseb kõikjal ja Jeesus temaga.

Niisugune osadus ja ühiskond, kus Jeesus on tõesti Issandaks, on lunastatud inimeste kogudus, sest seal ei ole enam ruumi kurjusele, patule, surmale. Selle lunastatud inimkonna esindaja maailmas peab olema ristikogudus, kelle ainsaks peaks on Jeesus Kristus, ülendatud Issand.

Kokkuvõtlikult tahab neid mõtteid väljendada apostliku usutunnistuse teine osa ehk teine õpetus; Martin Luther oma seletusega on lisanud sellele täiendavaid mõtteid Jeesuse kui Lunastaja olemusest, tööst ja nõuetest iga üksiku inimese kohta.

## Teine õpetus.

### Lunastusest.

**Mina usun Jeesusesse Kristusesse, Jumala ainu-  
sündinud Pojasse, meie Issandasse,**

**kes saadi Pühalt Vaimult, sündis neitsist Maar-  
jast, kannatas Pontius Pilaatuse ajal, löödi risti, suri  
ja maeti maha,**

**läks alla surmavalda, tõusis kolmandal päeval  
üles surnuist, läks üles taevasse, istub Jumala, oma  
kõigeväelise Isa paremal käel, kust tema tuleb  
mõistma kohut elavaile ja surnuile.**

Mis see on?

Minä usun, et Jeesus Kristus, tõeline Jumal, Isast igavikus sündinud, ja ka tõeline inimene, neitsi Maarja ilmale toodud,

on minu Issand, kes minu, kadunud ja hukkamõis-  
tetud inimese, on lunastanud, ja on päästnud kõigist  
pattudest, surmast ja kuradi meelevallast — ei mitte  
kulla ega hõbedaga, vaid oma püha, kalli verega  
ja oma süütu kannatamise ja surmaga,

et ma oleksin tema oma, elaksin tema riigis tema  
alamana ja teeniksin teda igaveses õiguses, süütuses  
ja õndsuses, nõnda kui tema on tõusnud üles surmast,  
elab ja valitseb igavesti. See on tõesti tõsi.

# Lisa I. Jumalateenistusekord.

## Jumalateenistusest üldiselt.

Evangeelse kiriku jumalateenistus on koguduse kokkusaamine oma Jumalaga sõna ja sakramendi kaudu.

Jumalateenistus teostub sõnateenistuse (pühakirja lugemine, jutlus, palve) ja koguduselaulu kaudu.

Peajumalateenistus jaguneb kolme ossa: 1) algliturgia<sup>1</sup>, 2) jutlus, 3) lõppliturgia. Kui jumalateenistust peetakse ühes püha õhtusöömaaja talitusega, siis moodustab viimane neljanda osa jutluse ja lõppliturgia vahepeal. Evangeelse kiriku jumalateenistuse tähtsaim osa on jutlus.

Peale peajumalateenistuste korraldatakse veel teatavatel tähtpäevadel pidulikke jumalateenistusi. Nendel jumalateenistustel pannakse muusikale ja koorilaulule rohkem rõhku kui harilikkuudel jumalateenistustel.

Erilise korra ja kavaga on nn. liturgilised jumalateenistused, kus tavaliselt ei peeta jutlust ning kus pearõhk langeb pühakirja lugemisele, koguduse- ja koorilaulule. Niisuguseid liturgilisi jumalateenistusi peetakse Kristuse tulemise ja kannatuse ajal õhtuti, mispärast neid kutsutakse v e s p e r'iteks (õhtusteks). Tähtsamad liturgilised jumalateenistused on jõuluõhtul, vana-aastaõhtul ja suure reede õhtul.

---

<sup>1</sup> Sõna „liturgia“ tuletatakse kreekakeelsest sõnast „leiturgia“ ja tähendab „teenistus“, kitsamas mõttes „jumalateenistus“.

## A. Peajumalateenistuse kord lauapühil.

### I. Algosa.

1. Kogudus laulab alguslaulu.
2. Vaimulik loeb altaris algussalmid ja lõpetab nad kiitusega: „Au olgu Isale ja Pojale ja Pühale Vaimule.“

Kogudus vastab lauldes: „Nõnda kui alguses oli, nüüdki on ja jääb igavesest ajast igavesti. Aamen.“

Märkus: Siinkohal võib järgneda pihitalitus.

3. Vaimulik ütleb:

„Issandas armastatud vennad ja õed! Meie oleme siia pühakotta kokku tulnud Jumalat vaimus ja tões kummardama. Teda kõikide Tema heategemiste eest tänama ja Tema käest kõike paluma, mida meile ihu ja hinge poolest tarvis on: siis tunnistagem enne seda, oma patust olekut õieti tundes, oma patud Temale üles ja ütelgem üheskoos südamest nõnda: Halastaja Jumal ja Isa! Meie tunnistame Sinule üles oma mitmesugused patud ja üleastumised, mislābi meie Sinu viha ja nuhtluse küll oleme āra teeninud. Vaata taevast halastusega meie peale ja anna meile kõik meie patud andeks oma armsa Poja, meie Önnistegija, Jeesuse Kristuse kalli lunastuse pārast.“

Kogudus lauldes: „Issand halasta! Kristus halasta! Issand halasta!“

4. Vaimulik kuulutab pattude andeksandmist:

„Kõigevāeline, igavene Jumal on Jeesuse Kristuse meie peale halastanud ja annab meile Tema pārast kõik meie patud andeks, annab meile ka armu, et oma elu parandame ja igavese elu pārimine.“

Kogudus lauldes: „Aamen.“

Seepeale tõuseb kogudus pūsti ja jääb seisma kuni usutunnistuse lugemise lõpuni.

5. Vaimulik: „Au olgu Jumalale kõrges!“  
Kogudus vastab laudes: „Au, kiitus olgu igavest kolmainu Jumalale! Et tema suurest heldusest meid avitanud jälle, meist heameel on Jumalal, suur rahupõlv on taeva all, kõik vaen on otsa saanud.“

Märkus: Kristuse kannatamise ajal jääb p. 5. ära ja vaimulik ütleb selle asemel: „Tall, kes on tapetud, on väärt võtma väge ja kiitust ja au igavesti,“ millele kogudus vastab laudes: „Oh süüta Tall, oh Jeesus, Sind risti küljesurmati! Suur oli Sinu kannatus, ehk Sind küll kurjast põlati, kõik patud Sina kandsid ja ennast päästjaks andsid: „Meil“ anna armu, oh Jeesus! Meil' anna rahu, oh Jeesus!“ “

6. Vaimulik: „Issand olgu teiega!“  
Kogudus vastab: „Ja sinu vaimuga.“
7. Vaimulik kutsub üles palvetamisele ja palvetab:

„Issand Jumal, meie palume Sind, juhata ja valitse meid oma vaimu läbi, et kõigest hingest Sinu sõna kuuleme ja vastu võtame, Jeesuse Kristuse, Sinu poja peale oma lootuse paneme, oma elu parandame, kõige kurja eest hoiame ja igavesti õndsaks saame, sellesama Sinu poja Jeesuse Kristuse, oma Issanda läbi.“

Kogudus laulab: „Aamen, aamen.“

8. Vaimulik ütleb: „Kuule, Kristuse kogudus, Jumala sõna...“ ja loeb vastava koha evangeeliumist.

Kogudus laudes: „Kiitus olgu Sulle, oh Kristus.“

Vaimulik ütleb edasi: „Ja nüüd kuule, kristlik kogudus, pühakirja sõna...“ ja loeb vastava koha apostli kirjast.

Kogudus laudes: „Aamen, halleluuja, halleluuja, aamen, halleluuja!“

9. Vaimulik ütleb: „Tunnistagem ühel meelel kõige kristliku kirikuga Jumala ees oma püharisti usku ja ütelgem üheskoos südamest nõnda“ (ja loeb usutunnistust):

„Meie usume Jumalasse, kõigeväelisse Isasse, taeva ja maa Loojasse ja Jeesusesse Kristusesse, Jumala ainusündinud Pojasse, meie Issandasse, kes saadi Pühalt Vaimult, sündis neitsist Maarjast, kannatas Pontius Pilaatuse ajal, löödi risti, suri ja maeti maha, läks alla surmavalda, tõusis kolmandal päeval üles surnuist, läks taevasse, istub Jumala, oma kõigeväelise Isa paremal käel, kust tema tuleb mõistma kohut elavaile ja surnuile. Meie usume Pühasse Vaimusse, püha üldist ristikogudust, pühade ühendust, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igavest elu. Aamen.“

Koguduse poole pöördudes: „Apostel Johannes ütleb: meie usk on see võimus, mis maailma on ära võitnud.“

Kogudus lauldes: „Aamen, aamen, aamen.“

## II. Jutluse, eestpalvete ja kirikupalvete osa.

10. Kogudus laulab jutluse laulu.
11. Vaimulik ütleb kantslist tervitussõna, loeb ette jutluse aluseks võetud kirjasõna ja peab jutluse.

Märkus: Kogudus tõuseb püsti Jumala Sõna lugemist kuulma alles pärast seda, kui pühakirja peatükk ja salmid on nimetatud, kust tekst võetud, ja istub pärast teksti ettelugemist.

12. Kogudus laulab pärast jutlust „kantslisalmi“.
13. Vaimulik loeb eestpalved ja kirikupalve, annab teateid ja ütleb lõppsoovi.  
— Seepeale lahkub õpetaja kantslist.

Märkus: Kui ei ole lauapäha, peetakse kirikupalve altarist.

### III. Püha õhtusöömaaja talitus.

#### 14. Kogudus laulab õhtusöömaaja laulu.

„Minu süda rõõmustele, jäta patukombed jälle, Tõtta ära pimedusest, mine välja rumalusest; sest sind laual' kutsutakse, Õnnistust sull' pakutakse; Jeesus, maa ja taeva looja, tahab su sees aset teha.“

Seepeale tõuseb kogudus püsti ja seisab kuni õhtusöömaaja jagamiseni.

Märkus: Ka siia võib pihitalituse sisse põimida. Sel korral laulab kogudus enne pihti pihilaulu ja pärast pihti: „Minu süda, rõõmustele.“

#### 15. Vaimulik: „Issand olgu teiega.“

Kogudus vastab: „Ja sinu vaimuga.“

Vaimulik: „Ülendage oma südamed.“

Kogudus vastab: „Me ülendame südamed Issanda poole!“

Vaimulik: „Tänage Issandat, oma Jumalat!“

Kogudus vastab: „See on õige ja kohus.“

Vaimulik:

„Tõesti on õige ja kohus ja hea, et meie Sind, Issand, püha kõigeväeline Isa, igavene Jumal, igal ajal ja kõigis paigus täname Jeesuse Kristuse, oma Issanda läbi; kelle pärast Sina meie peale armu heidad, meie patud meile andeks annad ja igavest õndsust töotad; sellepärast laulame kõigi inglite ja taevaväe hulgaga Sinu au nimele kiituselaulu.“

Kogudus: „Püha, püha, püha on meie Jumal, me Issand Seebaot! Taevas ja maa, taevas ja maa on täis Tema au!“

#### 16. Vaimulik peab lühikese palve ja ütleb armulaua seadmise sõnad, pühitsedes armulaua leiba ja viina:

„Meie Issand Jeesus Kristus võttis sel ööl, kui Teda ära anti, leiva, tänas, murdis ja andis oma jüngritele ja ütles: „Võtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse; seda tehke minu mälestuseks.“ Selsamal kombel võttis Tema ka karika pärast õhtusöömaaga, tänas ja andis neile ja ütles: „Võtke, jooge kõik sealt seest, seesinane karikas on uus seadus minu veres, mis teie eest ära valatakse pattude andeksandmiseks. Seda tehke, nii mitu korda, kui teie sest joote, minu mälestuseks.“ Kristus on kesk meie seas! Teda austame Sinu ees, oh taevane Isa, kui oma puhast ja püha ja ilma veata ohvrit. Temaga kummardame Sind, tema sees kiidame Sind, tema läbi palume Sind: Meie Isa, kes Sa oled taevas...“

Kogudus laulab: „Sest Sinu pärast on riik ja vägi ja au igavesti. Aamen.“

#### 17. Vaimulik ütleb:

„Nii mitu korda, kui teie iial seda leiba sööte ja sest karikast joote, kuulutate teie Issanda surma, seni kui Tema tuleb. Õnnis, kes leiba sööb Jumala riigis. Issanda rahu olgu teie kõikidega!“

Kogudus laulab: „Aamen“ ja istub.

#### 18. Vaimulik jagab leiba, üteldes:

„Võtke, sööge, see on meie Issanda Jeesuse Kristuse ihu, mis teie eest surma antud. See kinnitagu ja hoidku teid õiges usus igaveseks eluks!“ ja karikast veini andes ütleb: „Võtke, jooge, see on meie Issanda Jeesuse Kristuse veri, mis teie eest ära valatud pattude andeksandmiseks. See kinnitagu teid õiges usus igaveseks eluks!“

Kogudus laulab sel ajal: „Kristus, Jumala Tall, kes maailma patud kannad, halasta meie peale, anna meile oma rahu!“

Vaimulik saadab iga laudkonna lauarahva õnnistamissõnaga:

„Minge Jumala rahuga!“ või: „Minge rahuga! Jumala hea ja armuline Vaim saatku, kandku ja hoidku teid tasas- tel teeradadel!“

#### IV. Lõpposa.

19. Vaimulik: „Tänage Issandat, sest tema on hea, halleluuja!“

Kogudus vastab: „Ja Tema heldus kestab igavest. Halleluuja! Halleluuja!“

Märkus: Kristuse kannatamise ajal jääb „halleluuja“ laulmata.

20. Vaimulik loeb tänu- ja kiitusepalve Taaveti lauludest või laulab tänupalve:

„Meie täname Sind, kõigeväeline Jumal, et Sina oma sõna ja sakramendiga meid oled kinnitanud, ja palume Sind: õnnista meile seda armust, et meie Sinu sisse kindlasti usume ja kõik üksteist südamlikult armastame Jeesuse Kristuse, Sinu poja, meie Issanda läbi.“

21. Kogudus laulab: „Aamen.“ Seejärel tõuseb kogudus püsti ja laulab: „Issand, ei ma lase Sind mitte, kui Sa mind ei õnnista!“

22. Vaimulik õnnistab:

„Issand õnnistagu sind ja hoidku sind! Issand lasku paista oma pale sinu üle ja olgu sulle armuline! Issand tõstku oma pale sinu peale ja andku sulle oma rahu!“

Kogudus laulab: „Aamen, aamen, aamen.“

23. Kogudus laulab lõpplaulu, millele järgneb vaikne palve.

#### B. Kui ei ole lauapüha.

Kui ei ole jumalateenistus armulauaga, siis ei peeta kirikupalvet (p. 13) kantslist, vaid altari eest ja siis kujuneb kolmas või lõpposa järgmiselt:

#### III. Lõpposa.

14. Kogudus laulab laulu.

15. Vaimulik ütleb altari ees: „Paluge, siis antakse teile; otsige, siis te leiате; koputage, siis teile

avatakse. Sellepärast alandagem endid palve,“ ja peab kirikupalve, millel on neli osa. Esimese osa kirikupalvest lõpetab vaimulik sõnadega: „Sind, Jumal, kiidame! Sind, Issand, täname!“, millele

Kogudus vastab: „Sind, Jumal, kiidame! Sind, Issand, täname!“

Vaimulik lõpetab teise osa sõnadega: „Issand, kuule meid!“

Kogudus vastab: „Kuule meid, armas Issand Jumal!“

Vaimulik lõpetab kolmanda osa sõnadega: „Issand, aita meid.“

Kogudus vastab: „Aita meid, armas Issand Jumal!“

Vaimulik lõpetab palve neljanda osa, millele kogudus vastab: „Oh, Jeesus Krist, oh kuule mind, oh kuule mind! Ma tahan ikka kiita sind.“

17. Vaimulik ütleb peale kirikupalvet: „Jeesuse nimel palume“ (ja palvetab või laulab): „Meie Isa, kes Sa oled taevas...“

Kogudus laulab: „Sest Sinu pärast on riik ja vägi ja au igavesti. Aamen.“

18. Kogudus tõuseb seejärel püsti ja laulab: „Issand, ei ma lase Sind mitte, kui Sa mind ei õnnista!“

Järgnev osa vastab lauapäha lõpposale punkt 22. ja 23. järgi.

## Lisa II. Valimik vaimulikke laule.

*Vaimul. l. 146. Viis: P. lisa 90.*

Su töö on see, oh Jeesus Krist,	Sa, Jeesus, käisid taevateed,
see töö, mis meie käes,	Sind koormas ristipiin:
ja et see Sinu töö on tõest',	nii jõuavad kord sinna need,
siis nurja ta ei läe.	kes Sinu omad siin.
Kuid enne nisuivake,	Oh anna siis meil osa Sa
kui tõuseb viljaks ülesse,	Su ristist ja Su riigist ka;
peab mullapõues surema	vii meid ja oma riigi töö
ja iseennast ohvrima, —	Su risti läbi võidule, —
peab surema,	Su riigi töö
peab ennast ohvrima.	vii ristil võidule.

*Vaimul. l. 3. Viis: P. lisa 134 või „Kirikukoor VIII“, lk. 7.*

Kalla, kallid Isa käsi,	Luba mind Su ligi tulla,
rahu minu südame.	armas Taeva Kuningas,
Anna, et Su laps ei väsi	et Su poja risti alla
palvetamast iialgi.	elukoormat panna saaks.
Õnnista mind eluvaevas,	Seal on lepitust, on õnne,
hoia kõige kurja eest,	seal jääb süda rahule.
Olgu ikka lahti taevas,	Ei seal enam vaeva tunne,
Kus näen Isa vaimus tõest'.	kes on leidnud elutee.

Saagu mulle lepitajaks,  
lunastajaks Sinu rist,  
minu valu vaigistajaks  
Sinu käsi, Jeesus Krist.  
Kas ma väsin õhtu hilja,  
murdun päise päeva a'al, —  
surren maitsen eluvilja  
Lunastaja risti all.

J. Lattik.

*Vaimul. l. 127. Viis: P. 323.*

Rõomusta, rõomusta,  
süda noor, ja puhtaks jää!  
Nõua taeva tõde ikka,  
ei siis eksitada saa  
kaval ilm, vaid õnnerikka  
elu leiad taevast armuga.  
Rõomusta, rõomusta!

Valgusta, valgusta,  
Issand, vaimu valgusta,  
et mu noore elutaevas  
päike paistaks iluga.  
Ei siis õhka süda vaevas —  
õiges usus võitlen rõomuga.  
Valgusta, valgusta!

A. Suurkask.

*Vaimul. l. 1. Viis: P. 324.*

Jeesus, minu kalju,  
kiusatusi palju  
on mu eluteel.  
Jõudu mulle lisa,  
vastu seisma visa  
on siis minu meel.  
Sinuga  
siis võidan ma  
patu suured kavalused  
ja ta meelitused.

Jeesus, minu päike,  
kui Sa oma läike  
heidad hingesse,  
elu uus siis tärkab,  
kõik, mis hea on, ärkab,  
jõuab kevade.  
Kaob öö  
ja algab töö,  
mis on heameeleks Sulle,  
õnnistuseks mulle.

H. Wühner.

~~X~~ *Lr. 525. Viis: P. 487.*

Oota, hing, oh oota  
Issandat sa,  
Tema peale looda.  
Ta on päästija.  
Öö vististi  
läeb sul koidule,  
talve järel tuleb  
kuldne kevade.  
Murede marus ja häda sees  
on sul varjuks Jumal,  
truu abimees.

Oota, hing, oh oota  
Issandat sa,  
Tema peale looda.  
Ta on päästija.  
Kui langeb kõik,  
sul on varjupaik,  
kangem kui su kaits'ja  
pole lain'te käik.  
Ta on ju ait'ja su häda sees.  
Meidki, Issand, aita,  
truu abimees.

J. Räder († 1872).

*Lr. 442. Viis: P. 157.*

Jeesus, meie eel  
käi Sa eluteel,  
siis Su järel viibimata

käime ilma kõikumata,  
kuni Sa meid siit  
kodumaale viid.

Tuleb kannata',  
siis meid kinnita —  
meie kaevata ei taha,  
olgu põli kuigi paha.  
Viimaks ristitee  
viib ju Sinule.

Olgu oma piin  
meile koormaks siin,  
olgu valuks venna häda,  
avita meid kanda seda,  
tee meid kõigiti  
kindlaks otsani!

N. L. Zinzendorff († 1760).

*Lr. 196. Viis: P. 237-b.*

Oh Jeesus, Sinu valu,  
Su raske kannatus,  
see saadab mulle elu,  
see on mu rõõmustus;  
Su vermed ja Su haavad,  
Su kibuvitsast kroon  
mull' õnnistuseks saavad,  
siis kui mul häda on.

Kui ükskord pean mina  
siit ilmast lahkuma,  
siis ära lahku Sina  
m'ust oma armuga;  
ja kui mul surmahigi  
on otsas raskesti,  
siis ole minu ligi  
ja vii mind taevasse.

P. Gerhardt († 1676).

*Vaimul. l. 45. Viis: P. 287.*

Jüngritel veel jalgu pesi  
Jeesus kannatuse eel —  
enne kui Ta armukäsi  
rauges raske risti teel.  
Mida kohus orjajal  
teha oma isandal',  
seda jüngritel' see tegi,  
kelle oma taevavägi.

Uue kuningliku käsu  
nij ta andis ilmale,  
nõudis armastusel' asu  
jääma iga hingesse:  
näitas, kuis Ta armumeel  
võitis alanduse teel, —  
peame end ka ohverdama,  
venna armus suureks saama.

Kuningas, kes teenimises  
oled Issandaks meil' saand,  
alanduses imelises  
uue riigi valmistand,  
mille alus armastus,  
rahumeel ja tasadu, —  
mindki selles riigis lase  
leida teen'ja jüngri ase.

M. Lipp († 1923).

Tugevad on Jeesu käed,  
need mind igavesti hoidvad.  
Kui kõik sõbrad lahkuvad  
ja mind üksi maha jät'vad —  
ei mu Jeesu lahku m'ust,  
see on minu kindel troost.

Ei mind ükski vägi või  
Tema armust lahutada;  
Tema sõna räägib nii,  
kes võib selle vastu panna?  
Ei Ta iial lahku m'ust,  
see on minu kindel troost.

J. Klaanmann.

Vaimul. I. 178. Viis: P. 96.

Issand, Sa tahad meid näha ja rõõmuga täita,  
armastust, õnne ja ustavust meiega kõita.

Südamed Sa  
uuendad lootusega,  
tahad meid taevale võita.

Vaata, mis väeti ja nõrk ja mis tarvitab toetust,  
ning Sinu najale püstitab langevat lootust,

ülendad Sa,  
ehid ja kinnitad ka.  
Rahuldad rikkalt kõik ootust.

Issand, mu Jumal ja Kuningas, vägev ja püha,  
enam Sa meilt ju ei nõua ja iial ei taha

kui aga, et  
otsides ülimat tõtt,  
võidame ära kõik paha,

E. Tennmann († 1936).

Vaimul. I. 186. Viis: P. 288.

Lase ustavaks mind jääda  
Sinu küljes otsani,  
et süü, valu ega häda  
mind ei rõhuks koguni.  
Jeesus, Sinu valgustus  
olgu minu rõõmustus,  
kuni rändan okasrada,  
saatjaks tõde otsiv süda.

Võidelda Su nimel tahan,  
sõdida su armu eest,  
kuni vaenlased kõik võidan,  
kes mind eksitavad tõest.  
Jeesus, Sinu vaimu väes  
vaprus kasvagu mu sees,  
et ma viimaks võidu hinnaks  
elukrooni pärin kindlast'!

H. Haamer.

Püha öö, õnnist'ud öö!  
Kõik on maas  
rahu sees.  
Joosep valvab ja Marial seal  
hingab lapsuke põlvede peal:  
:,: Maga Sa, patuste rõõm! :,: :

Püha öö, õnnist'ud öö!  
Ingli hääl  
välja peal  
laulab rõõmust'es halleluuja!  
annab teada nüüd karjastel' ka:  
:,: Kristus sündinud teil'! :,: :

Püha öö, õnnist'ud öö!  
Kes Sa meil'  
ilmutand  
Isa armu, mis õnnistust toob,  
rahupõlve maailmale loob.  
:,: Laulgem halleluuja! :,: :

J. Mohr.

Vaimul. l. 50. Viis: P. 182.

Halleluuja! Jeesus elab,  
surm ja põrgu võidetud!  
Taevas, nii ka maa peal kõlab,  
kus on iial kuulut'ud:  
üles tõusnud Elutooja,  
Jeesus elab, halleluuja!

Halleluuja! Haud on tühi,  
ära leina asjata,  
vaid sa silmad kuivaks pühi  
rääkimata rõõmuga,  
Sest et tõusnud on su Looja.  
Jeesus elab, halleluuja!

Halleluuja! Äрге nõudke  
surnuilt enam elavat,  
jüngritega vaat'ma jõudke,  
kuhu ütles minevat:  
Taevas on see Elutooja,  
Jeesus elab, halleluuja!

J. Bergmann.

Vaimul. l. 66. Viis: P. 300.

Ärka, süda, vaim ja mõte,  
talveune tuimusest;  
tõuse surnuist valge ette  
uues elus hiilates.  
Vaim sind kutsus enda juurde  
elumere kallastele —  
seal, kus õnnetäiuses  
süda hingab Jeesuses.

Kevad hiilgab, elu liigub  
uue ilusäraga,  
rõõmulaineil tema kiigub  
lillelõhnas mureta.  
Kohisedes on ka meile  
vaimukevad tõusnud jälle,  
luugid lahti — avane,  
uinuv süda, vaimule!

A. Kallas.

Kus ma teda leian,  
on mu isamaa,  
seal on minu õed, vennad,  
seal mu pärisosa ka.  
Ilm küll ihkab palju, —  
Issand on mu laul ja on mu kalju.

Seal ma ikka rohkest'  
rõõmupäevi näen,  
kui ka reisikepi najal  
kuni haua äärde lä'en,  
ei ma tea vaevast, —  
tema saadab rahu, rõõmu  
[taevast.

Ja kui viimsel õhtul  
mind siit hüütakse,  
kitsa väravate läbi  
lähen isamajasse,  
vihkusid kõik kandvad  
seal, kus kandlel au Talle' andvad.

Fr. Hardenberg-Novalis.

Vaimul. l. 286. Viis: P. lisa 127.

Tähtede taga kord koidab sull' taevas,  
ootus ja lootus seal täide sul läeb!  
Mis sa siin kandnud ja kannatand vaevas,  
;: kõik seal sust igavest' maha siis jääb. ;:

Tähtede taga, seal vajub kõik vale,  
seal näed, mis tumedaks teinud on ilm.  
Kurbuse järel peab läikima pale,  
;: õndsamas rõõmus siis särab su silm. ;:

Tähtede taga sull' lehvivad palmid  
taevalist karastust, rõhutud rind,  
Jumala inglite kiitusesalmid  
;: rahusse viivad sind, väsinud hing. ;:

Saksa keelest M. Kampmann.

Vaimul. l. 281. Viis: P. lisa 78.

Mis tunneb hing, kui viimaks lõpeb sõda,  
kui võidetud on viimne vaenlane,  
kui võõrsilt minnes näeme Isa koda,  
ja tema väravasse jõuame;  
kui viimast tolmu raputame jalgelt  
ja reisikepi käest paneme,  
kui viimast higi kuivatame palgelt,  
et ära käidud raske kõrvetee!

Mis tunneb hing, kui maha jäänd kõik patud  
ja Issand Jeesus kutsub armuga:  
„Oh tulge, minu Isa õnnistatud,  
nüüd peate minu seltsis elama.“  
Kui me neid heldeid silmi näha saame,  
mis meie häda nähes nutsivad,  
kui seal neid pühi haavu kummardame,  
kus maha pesti meie süüd ja patt!

Mis tunneb hing, kui silmad saavad näha,  
mis ükski silm siin pole näinud veel!  
Kui elukroonid pannakse meil' pähe,  
kui maitseme, mis siin ei mõelnud meel!  
Küll maksab vaeva näha, kannatada,  
küll maksab püüda ihu, hinge väest,  
küll maksab kindlalt käia kitsast rada  
ja võidelda, et kroon ei kao käest!

C. J. Spitta j. G. E. Luiga.

## Sisukord.

	Lk.
<b>Eessõna</b> . . . . .	3
<b>I. Jeesuse-aegne juutus</b> . . . . .	5
1. Poliitiline olund Jeesuse ajal Palestiinas . . . . .	5
2. Valitsus ja majandus . . . . .	6
3. Tempel ja jumalateenistus . . . . .	8
4. Juutluse käsuusk . . . . .	11
5. Üsulised parteid ja osadused . . . . .	15
6. Messialootus . . . . .	16
<b>II. Jeesuse elu ja õpetuse allikad</b> . . . . .	17
1. Andmeid Jeesuse kohta vana-aja kirjanduses . . . . .	17
2. Evangeeliumid . . . . .	18
<b>III. Jeesuse lapsepõli ja ettevalmistusaeg</b> . . . . .	25
1. Noorus ja päritolu . . . . .	25
2. Ristija Johannes . . . . .	27
3. Jeesuse ristimine . . . . .	30
4. Jeesuse kiusatused . . . . .	31
<b>IV. Jeesuse avaliku tegevuse algus</b> . . . . .	33
1. Esimesed tulemused . . . . .	33
2. Jeesuse jüngrid . . . . .	34
3. Jutus Naatsaretis . . . . .	36
4. Vastased . . . . .	40
<b>V. Mäejuutus</b> . . . . .	42
1. Eelmärkmeid . . . . .	42
2. Sissejuhatus . . . . .	43
3. Jeesus seletab käsku . . . . .	49

4.	Tõeline vagadus . . . . .	55
5.	Väärtuslikud elureeglid . . . . .	67
6.	Lõpp . . . . .	72
<b>VI.</b>	<b>Tähendussõnad . . . . .</b>	<b>73</b>
1.	Tähendussõnade iselaad ja liigitus . . . . .	73
2.	Tähendussõnu taevariigist . . . . .	78
3.	Teisi tähendussõnu . . . . .	82
<b>VII.</b>	<b>Jeesuse imeteod . . . . .</b>	<b>96</b>
<b>VIII.</b>	<b>Jeesuse suhtumine inimestesse . . . . .</b>	<b>106</b>
1.	Anduvad ja usaldavad . . . . .	106
2.	Kahtlevad ja nõrgad . . . . .	114
3.	Kannatajad . . . . .	117
4.	Eksivad ja põlatud . . . . .	121
5.	„Õiged“ . . . . .	125
<b>IX.</b>	<b>Jeesuse järgimisest . . . . .</b>	<b>126</b>
<b>X.</b>	<b>Jeesuse kannatus ja surm . . . . .</b>	<b>135</b>
1.	Teel Jeruusalema poole . . . . .	135
2.	Jerusalemas . . . . .	142
3.	Jeesus kohtu all . . . . .	153
4.	Issanda surm . . . . .	162
<b>XI.</b>	<b>Jeesuse ülestõusmine . . . . .</b>	<b>166</b>
<b>XII.</b>	<b>Kristuse taevaminek . . . . .</b>	<b>170</b>
<b>Lisa I.</b>	<b>Jumalateenistusekord . . . . .</b>	<b>173</b>
<b>Lisa II.</b>	<b>Vaimulikke laule . . . . .</b>	<b>181</b>



A-1337-

**Hind 2 kr. 30 senti**